

« پرونده مهاجرت گیت ایران »

حقایق و مغالطه‌ها پیرامون موضوع
مهاجرت ایرانیان به خارج از کشور

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
خَلَقَ الْمَوَدَّعَةَ
وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
خَلَقَ الْمَوَدَّعَةَ

رصدخانه مهاجرت ایران

مركز فنكاف سازي اقتصاد و انش بنیان
معاونت علمي و فناوري رياست جمهوري

پژوهشگاه صنعتي خريفي
دانشگاه صنعتي خريفي

شناسنامه کتاب

عنوان: پرونده مهاجرت گیت ایران

(حقایق و مغالطه‌ها پیرامون موضوع مهاجرت ایرانیان به خارج از کشور)

ناشر: دانش بنیان فناور

سال نشر: تابستان ۱۳۹۸

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۹۰۵-۰۸-۴

فهرست

۱ سخنی با خوانندگان
۲ نکات کلیدی
۷ فصل اول: پیشگفتار: چگونگی شکل‌گیری پرونده مهاجرت گیت ایران
۱۷ فصل دوم: خلاصه پاسخ به ادعاهای مطروحه در نوشتاری با عنوان: "وضعیت قرمزی که هیچ‌گاه اعلام نمی‌شود!"
۳۵ فصل سوم: بررسی تفصیلی داده‌های مرتبط به ادعاهای مطرح شده در متن
۳۷ بررسی آمار مهاجران ایران (بندهای ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۶)
۴۳ مهاجران در استرالیا و جایگاه مهاجران ایرانی (بررسی بند ۵)
۵۲ آمار مهاجرت افراد تحصیل کرده ایرانی (بررسی بندهای ۷ و ۸)
۵۷ مهاجرت نخبگان و مدال‌آوران المپiad (بررسی بندهای ۹ و ۱۰)
۶۰ آمار مهاجرت افراد با مهارت بالا (بررسی بند ۱۱)
۶۳ خروج دانشجویان از ایران (بررسی بند ۱۲)
۶۴ راستی‌آزمایی اظهارنظر متخصصان در مورد مهاجرت (بررسی بندهای ۱۳ و ۱۴)
۶۹ مهم‌ترین اظهارات دور از واقعیت درباره وضعیت مهاجرت در ایران در سال‌های گذشته
۷۳ فصل چهارم: نمایه‌ی مهاجرتی ایران
۸۱ فصل پنجم: جمع‌بندی
۸۵ منابع

فهرست نمودارها

- نمودار ۱- تعداد مهاجران ایرانی خارج از کشور و سهم آن در هر هزار نفر در سال‌های ۲۰۱۷-۱۹۶۰ ۳۸
- نمودار ۲- نرخ خالص مهاجرت ایران در هر هزار نفر از ۲۰۱۵-۱۹۶۰ ۴۰
- نمودار ۳- آمار جمعیتی کشور طی سال‌های ۲۰۱۷-۱۹۶۰ ۴۱
- نمودار ۴- تعداد پناهجویان تحت کنترل در جزایر نائورو و مانوس بین سال‌های ۲۰۱۷-۲۰۱۳ ۵۱
- نمودار ۵- نرخ مهاجران تحصیل کرده به کشورهای حوزه OECD در سال ۱۹۹۰ ۵۳
- نمودار ۶- نرخ مهاجران تحصیل کرده به کشور آمریکا در سال ۱۹۹۰ ۵۴
- نمودار ۷- نسبت دانشجویان خروجی به کل جمعیت دانشجویان کشور طی سال‌های ۲۰۱۷-۱۹۹۸ ۵۵
- نمودار ۸- درصد مهاجرین به کل رتبه‌های برتر (کمتر از ۱۰۰۰) در رشته‌های ریاضی، تجربی، انسانی و هنر ۵۹
- نمودار ۹- مقایسه‌ی درصد مهاجرت میان رتبه‌های برتر گروه‌های مختلف آموزشی ۹۴-۸۵ ۵۹
- نمودار ۱۰- تعداد پزشکان و جراحان کشورهای مختلف در آمریکا ۶۱
- نمودار ۱۱- وضعیت تعداد مهندسان و دانشمندان در بازار کار آمریکا با تمرکز بر کشورهای آسیایی: ۲۰۱۳-۲۰۰۳ ۶۲
- نمودار ۱۲- تعداد دانشجویان بین‌المللی ایرانی در سال‌های ۲۰۱۷-۲۰۱۲ ۶۴

یکی را که عادت بود راستی خطایی رود، در گذارند از او
وگر نامور شد به قول دروغ دگر راست باور ندارند از او

(سعدی)

سخنی با خوانندگان

این گزارش در راستای نورپراکنی بر روی یکی از معضلات شایع در حوزه مهاجرت کشور تهیه و تدوین شده است و هدف اصلی آن به‌هیچ‌وجه انکار وقوع مهاجرت در میان گروه‌های مختلف مهاجران (اعم از جابجایی‌های دانشجویی، مهاجرت‌های کاری و پناهجویی و سایر) و یا نادیده انگاشتن اثرات و تبعات آن در کشور نمی‌باشد. بلکه این گزارش در تلاش برای یافتن پاسخ‌هایی روشن و متکی بر واقعیت‌های آماری بر اساس منابع موجود مطمئن و قابل دسترس به یکی از پرارج‌ترین متن‌هایی است که در حوزه مهاجرت (نخبگان) به‌صورت گسترده در رسانه‌ها، مطبوعات و فضای مجازی منتشر گردیده است. بنابراین این گزارش به‌نوعی جوابیه مستند و مستدل به متنی تحت عنوان "وضعیت قرمزی که هیچ‌گاه اعلام نمی‌شود" است.

در بخش‌هایی از این گزارش (جوابیه) سعی شده است در کنار ارائه مستندات مرتبط با صحت‌یابی و راستی آزمایشی ادعاهای صورت پذیرفته در متن فوق‌الذکر، تصویر آماری مختصری نیز از وضعیت فعلی مهاجرت‌های بین‌المللی در کشور ارائه شود. لذا این نکته نباید از نظر پنهان بماند که شاکله اصلی این گزارش، ارائه آمارهای مهاجرتی صرفاً در راستای رفع شبهات جدی و اساسی وارده بر متن مذکور است. لذا تهیه‌کنندگان این گزارش در "رصدخانه مهاجرت ایران" امیدوار هستند که خوانندگان، توضیحات و اطلاعات موردی ارائه شده در اینجا را به‌عنوان شاخص نمایانگر تصویر کلی مهاجرتی ایران در نظر نگیرند. چراکه رصدخانه مهاجرت ایران در آینده نزدیک اقدام به انتشار گزارش "چشم‌انداز مهاجرت ایران در سال ۱۳۹۸" (Iran Migration Outlook 2019) خواهد نمود که در آن وضعیت کامل شاخص‌های آماری مهاجرت در ایران به شکل کامل و تفصیلی ارائه خواهد شد.

در فصل اول (پیشگفتار) به نحوه شکل‌گیری پرونده مهاجرت گیت ایران اشاره می‌شود. در فصل دوم، ادعاهای مطرح شده در نوشتار "وضعیت قرمزی که هیچ‌گاه اعلام نمی‌شود" به‌صورت خلاصه در بوته نقد و راستی آزمایشی قرار می‌گیرد. فصل سوم، شامل پاسخ تفصیلی به ادعاهای صورت گرفته در نوشتار فوق‌الذکر است. "نمایه مهاجرتی ایران" در فصل چهارم ارائه شده و نهایتاً در فصل پنجم جمع‌بندی و پیشنهادات رصدخانه مهاجرت ایران برای پیشگیری از انتشار مجدد از این دست آمارها و تحلیل‌های نادرست مطرح شده است.

نکات کلیدی:

- پدیده مهاجرت (بخصوص جوانان و تحصیل‌کردگان) در ایران در طول دهه‌های گذشته همواره یکی از موضوعات همواره داغ و پرحاشیه در جامعه ایران بوده است. با این حال به نظر می‌رسد مسائل و مباحث حاشیه‌ای، اظهار نظرهای مغرضانه و جهت‌دار پیرامون پدیده مهاجرت در کشور، این موضوع را به یک بحران چالش برانگیز در سپهر سیاسی، اجتماعی و اقتصادی ایران تبدیل کرده است.

- یکی از اظهار نظرها و یا به بیان دقیق‌تر نوشتاری در زمینه مهاجرت ایرانیان به خارج از کشور، متنی با عنوان "وضعیت قرمزی که هیچ‌گاه اعلام نمی‌شود!" است که علی‌رغم آنکه نویسنده این متن مجهول‌الهویه بوده و منابع آماری و اطلاعاتی آن بطور دقیق مشخص نشده، این متن در طول چند سال گذشته در رسانه‌ها و فضای مجازی به صورت گسترده منتشر و بازنشر گردیده و همچنان در حال بازنشر است.

- توجه به دو نکته کلیدی حائز اهمیت است. اول آنکه متن فوق‌الذکر از حیث در کنار هم قرار دادن مجموعه آمار و اطلاعات مشکوک، غیر دقیق و دور از واقعیت در حوزه مهاجرت‌های بین‌المللی در ایران در نوع خود بی‌سابقه و استثنائی است. دوم آنکه بشکل گسترده و کم‌نظیری در طول چند سال گذشته توسط گروه‌های مختلف اجتماعی اعم از دانشگاهیان، سیاسیون، فعالان فرهنگی و اجتماعی و عامه مردم مطالعه شده و با فرض درستی در فضای جامعه بازنشر شده است. با توجه به نکات فوق و از آنجایی که ادعاهای مطروحه در این متن تا کنون توسط هیچ فرد یا نهادی (حتی توسط گروه‌های مرجع و خود نخبگان) مورد راستی آزمایی قرار نگرفته است، آن را می‌توان به‌عنوان سند و نشانی از یکی از بزرگترین رسوایی‌های آماری و مغالطه‌های تاریخی در حوزه مهاجرت بین‌المللی در ایران در نظر گرفت! بر همین اساس، این متن چهارده بندی تحت عنوان پرونده "مهاجرت گیت ایران" نامگذاری شده است که در این گزارش به شکل مبسوط و مستدل به آن پرداخته شده است.

- در ادامه خلاصه جوابیه به هر یک ادعاهای مطرح شده در بندهای چهارده‌گانه متن "وضعیت قرمزی که هیچ‌گاه اعلام نمی‌شود" ارایه می‌شود:

جوابیه بند اول (در متن مذکور، در بند اول ادعا شده است که: "در مرداد سال ۱۳۴۴، نتایج بررسی مهاجرت که توسط سازمان ملل انجام شده بود، ایران را از لحاظ مهاجرت اتباع به کشورهای دیگر در ردیف پنج کشور پایین جدول نشان می‌داد (نزدیک به صفر)."

* در حالی که بر اساس داده‌های بانک جهانی در حوزه مهاجران خارج از کشور در دهه ۱۹۶۰ میلادی (دهه ۴۰ شمسی) ایران رتبه ۱۷۶ام در بین ۲۳۲ کشور از نظر تعداد مهاجران در خارج از کشور را داراست، به عبارت دیگر به ازای هر ده هزار نفر جمعیت کشور، ۷۸ نفر در خارج از کشور به سر می‌برده‌اند. شایان ذکر است داده‌های مربوط به مهاجران کشورها، از سال ۱۹۹۰ میلادی در وبگاه سازمان ملل موجود می‌باشد. داده‌های مربوط به دهه‌های قبل توسط بانک جهانی استخراج شده و در دسترس قرار گرفته است.

جوابیه بند دوم) در بند دوم متن ادعا شده است که: "بررسی قبلی در سال ۱۳۵۴ دوباره انتشار یافت که تغییری در رتبه ایران نشان نمی‌داد و مهاجرت ایرانیان نزدیک به صفر بوده است."

* در حالی که بر اساس داده‌های بانک جهانی در حوزه مهاجران خارج از کشور در دهه ۱۹۷۰ میلادی (دهه ۵۰ شمسی) ایران رتبه ۱۷۴ام را در بین ۲۳۲ کشور دارد و به ازای هر ده هزار نفر جمعیت کشور، ۸۱ نفر در خارج از کشور به سر می‌برده‌اند.

جوابیه بند سوم) در بند سوم متن ادعا شده است که: "در سال ۱۳۵۷ شمار ایرانیان مهاجرت کرده به زیر ۵۰ هزار نفر رسیده بود. از آمارهای این دو دهه چنین بر می‌آید که ایرانیان تمایلی به مهاجرت به کشورهای دیگر نداشتند."

* در حالی که در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ میلادی (دهه‌های قبل از پیروزی انقلاب اسلامی)، تعداد ثبت شده‌ی مهاجران ایرانی به ترتیب ۱۷۱,۴۷۸ و ۲۳۲,۸۱۱ نفر بوده است که با توجه به جمعیت ایران در این سال‌ها رقم قابل توجهی بوده است.

جوابیه بند چهارم) در بند چهارم متن ادعا شده است که: "از سال ۱۳۵۷ به بعد ارقام مهاجرت ایران به شکل ناباورانه‌ای تغییر کرده است. ایران دیگر در رتبه انتهایی جدول نیست و برعکس به صدر جدول رسیده است."

* در حالی که بر اساس داده‌های بانک جهانی در سال ۲۰۱۷ میلادی، تعداد مهاجران ایرانی در جهان ۱,۲۳۷,۳۴۴ نفر بوده است، رتبه ایران در بین ۲۳۲ کشور بر اساس این داده‌ها ۵۴ام است. این رتبه نسبت به دهه ۷۰ میلادی، ۲۲ پله افزایش یافته است ولی هنوز تا صدر جدول فاصله زیادی دارد. همچنین بر اساس پیمایش گالوپ در سال ۲۰۱۷ میلادی، ایران از نظر نسبت تعداد افراد متمایل به مهاجرت به کل جمعیت، جزو ۲۰ کشور اول قرار ندارد. در حالی که ادعا شده است "ایرانیان سومین مردمان در جهان هستند که به دنبال مهاجرت هستند."

جوابیه بند پنجم) در بند پنجم متن ادعا شده است که: "در بین اتباع کشورهای مختلف ایرانی‌ها بیشتر متقاضی برای مهاجرت به استرالیا را دارند که سالانه ده‌ها نفر نیز جان خود را در این راه می‌دهند."

* در حالی که تعداد کل متقاضیان برای مهاجرت به استرالیا در هیچ‌یک از پایگاه داده‌های این کشور ثبت نمی‌شود، تنها تعداد متقاضیان ویزای بشردوستانه به این کشور ثبت می‌شود که ایرانیان جزء سه کشور اول متقاضی این کشور محسوب نمی‌شوند. از سوی دیگر از نظر تعداد خالص مهاجران ایرانی وارده شده به استرالیا بین سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۷ میلادی، در هیچ سالی ایران در بین ۱۰ کشور اول قرار ندارد. بر اساس آمار پایگاه داده اطلاعات مرزی استرالیا، تعداد پناهجویان ایرانی که در استرالیا جان خود را از دست داده‌اند در سال ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ میلادی مجموعاً سه نفر ثبت شده که به دلایلی به غیر از غرق شدن در دریا بوده است.

جوابیه بند ششم) در بند ششم متن ادعا شده است که: "شمار جمعیت ایران ۲ برابر شده، اما میزان مهاجران ایرانی به عدد نزدیک به ۷ میلیون نفر یعنی ۱۴۰ برابر رسیده است."

* در حالی که تعداد مهاجران ایرانی از ابتدای انقلاب تاکنون از ۱۳۶ در هر ده هزار نفر به ۱۵۳ در هر ده هزار نفر رسیده است. همچنین آمار رسمی تعداد ایرانیان مهاجر در پایگاه داده‌های بین‌المللی در سال ۲۰۱۷ میلادی، عدد ۱/۲ میلیون نفر بوده است که هیچ تناسبی با ادعای نزدیک به ۷ میلیون نفر مهاجر ایرانی ندارد.

جوابیه بند هفتم) در بند هفتم متن ادعا شده است که: "طبق آمار صندوق بین‌المللی پول، ایران از نظر فرار مغزها در بین ۹۱ کشور جهان مقام اول را از آن خود کرده است. طبق این آمار سالانه بین ۱۵۰ تا ۱۸۰ هزار ایرانی تحصیل کرده برای خروج از کشور اقدام می‌کنند."

* در حالی که در گزارش سال ۱۹۹۸ میلادی صندوق بین‌المللی پول، ایران از نظر نرخ خروج تحصیل کردگان به مقصد کشورهای OECD با نرخ ۲۵/۶ درصد در مقام یازدهم از ۶۱ کشور مهاجر فرست به این حوزه قرار دارد. در همین گزارش اشاره شده است که در سال ۱۹۹۰ میلادی تعداد کل مهاجران تحصیل کرده ایرانی در آمریکا حدود ۱۰۵ هزار نفر بوده است.

جوابیه بند هشتم) در بند هشتم ادعا شده است که: "سالانه تا ۱۸۰ هزار نفر با تحصیلات عالیه از ایران مهاجرت می‌کنند."

* در حالی که طبق آخرین آمار، تعداد کل مهاجران ایرانی با تحصیلات دانشگاهی در کشورهای OECD، ۴۷۱ هزار نفر بوده است. همچنین حداکثر تعداد دانشجویان بین‌المللی ایرانی در خارج از کشور در سال‌های اخیر ۵۲ هزار نفر بوده است.

جوابیه بند نهم) در بند نهم متن ادعا شده است که: "۳۰۸ نفر از دارندگان مدال المپیاد و ۳۵۰ نفر از برترین‌های آزمون سراسری از سال ۸۲ تا ۸۶ به خارج مهاجرت کرده‌اند."

* در حالی که آمار رسمی در این زمینه معمولاً از سوی بنیاد ملی نخبگان منتشر نمی‌شود و فقط در مصاحبه یکی از مسئولین سابق بنیاد اشاره شده است که از تعداد ۱,۰۲۰ نفر از دارندگان مدال‌های المپیادهای علمی از سال ۸۲ تا ۸۶ تعداد ۷۱۲ نفر (۷۰ درصد) در داخل کشور و ۳۰۸ نفر (۳۰ درصد) از کشور خارج شدند. به گفته وی در طی سال‌های ۸۲ تا ۸۶ تعداد ۱,۴۰۳ نفر از برترین‌های آزمون سراسری در داخل کشور هستند و ۳۵۰ نفر (۲۰ درصد) از کشور خارج شدند. مسئله شایان توجه اینکه پژوهش‌های اخیر بنیاد ملی نخبگان حاکی از آن است که به‌طور متوسط فقط ۱۵ درصد از رتبه‌های برتر آزمون‌های سراسری بین سال‌های ۸۵ تا ۹۴ مهاجرت کرده‌اند.

جوابیه بند دهم) در بند دهم متن ادعا شده است که: "هفته‌نامه سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی نوشته است، ۹۰ نفر از ۱۲۵ دانش‌آموزی که در سه سال گذشته در المپیادهای جهانی رتبه کسب کرده‌اند، هم‌اکنون در دانشگاه‌های آمریکا تحصیل می‌کنند."

* در حالی که طبق بررسی‌های صورت گرفته هیچ منبع آماری و شواهدی برای ادعای مطروحه در بند ۱۰ یافت نشد.

جوابیه بند یازدهم) در بند یازدهم متن ادعا شده است که: "طبق آمار صندوق بین‌المللی پول هم‌اکنون بیش از ۲۵۰ هزار مهندس و پزشک ایرانی در آمریکا هستند. طبق آمار رسمی اداره گذرنامه، در سال ۸۷ روزانه ۱۵ کارشناس ارشد، ۴ دکترا و سالانه ۵,۴۷۵ نفر لیسانس از کشور مهاجرت کردند."

* در حالی که صندوق بین‌المللی پول در هیچ گزارشی به این داده‌ها در خصوص ایران اشاره نکرده است. تنها در گزارشی که در سال ۱۹۹۸ میلادی توسط این صندوق منتشر شده است، تعداد ایرانیان با تحصیلات دانشگاهی در آمریکا ۱۰۵ هزار نفر ذکر شده است، که از عدد ادعا شده برای پزشکان و مهندسان در این کشور کمتر است!

جوابیه بند دوازدهم (در بند دوازدهم متن ادعا شده است که: " تنها در یک سال (سال ۹۱) حدود ۱۵۰ هزار دانشجو! تقاضای خروج از کشور را کرده‌اند که بیشترشان دانشجوی دوره دکترا بودند. همچنین ۶۴ درصد دانش‌آموزان ایرانی مدال آور المپید طی ۱۴ سال گذشته از ایران مهاجرت کرده‌اند."

* در حالی که تعداد دانشجویان بین‌المللی ایرانی در سال‌های اخیر (۲۰۱۷-۲۰۱۲ میلادی) بین ۴۹ تا ۵۲ هزار نفر بوده است و در هیچ یک از این سال‌ها از نظر تعداد افزایش چشمگیری نداشته (در سال‌های اخیر این روند کمی رو به کاهش بوده است). ادعای تقاضای خروج رقمی معادل ۳ برابر تعداد کل دانشجویان ایرانی مشغول به تحصیل در خارج از کشور در عرض یک سال به هیچ وجه با واقعیت‌های آماری موجود همخوانی ندارد.

جوابیه بند سیزدهم (در بند سیزدهم متن به نقل از حمید گورابی ادعا شده است که: "حمید گورابی رئیس پژوهشکده رویان جهاد دانشگاهی نیز هشدار داد که دانشمندان رشته سلول‌های بنیادین ایران هرروز بیشتر از گذشته جذب دیگر نقاط جهان می‌شوند."

* در حالی که چنین اظهار نظری به نقل از حمید گورابی به‌طور مشخص در جستجوها یافت نشد. اما در جستجوهای صورت گرفته مشخص گردید که دکتر حمید گورابی رئیس پیشین پژوهشکده / پژوهشگاه رویان با توجه به پیشرفت‌های صورت گرفته در این حوزه در کشور و عدم تأمین منابع کافی برای گسترش فعالیت پژوهشگران حوزه سلول‌های بنیادین، اعلام کردند که هم‌زمان با گسترش سرمایه‌گذاری‌های صورت گرفته در کشورهای دیگر از جمله کشورهای حوزه خلیج فارس، دانشجویان تحصیلات تکمیلی برای تکمیل تحقیقات و پژوهش‌های خود به کشورهای دیگر مهاجرت می‌کنند.

جوابیه بند چهاردهم (در بند چهاردهم متن ادعا شده است که: "پروفسور عباس میلانی مشاور اقتصادی اتحادیه اروپا می‌گوید، فرار مغزها در چند سال اخیر ۳۰۰ برابر جنگ ایران و عراق به اقتصاد ایران صدمه زده است"

* در حالی که منبع این اظهار نظر و همچنین محاسبات صورت گرفته از پایه اشتباه است ولی با پیش فرض غلط اگر مهاجرت را به طور کامل خسارت محسوب کنیم؛ خسارت ناشی از خروج نخبگان با فرض همه داده‌های نادرست متن اعم از داده غلط خروج سالانه مهاجران نخبه (۱۸۰ هزار در هر سال!)، و تخمین غلط هزینه کرد دولت برای هر کدام از نخبگان خارج شده (۱ میلیون دلار برای هر نفر!) و محاسبه آن طی ۴۰ سال، بازهم عدد محاسبه شده، حتی ۱۰ برابر خسارت ناشی از جنگ ایران و عراق خواهد شد.

فصل اول:

(پیشگفتار)

چگونگی شکل‌گیری پرونده مهاجرت گیت

پرونده "مهاجرت گیت ایران" چگونه شکل گرفت یا همچنان شکل می‌گیرد؟

۱- سایه سنگین حاشیه بر متن در حوزه مهاجرت!

پدیده مهاجرت (بخصوص جوانان و تحصیل‌کردگان) در ایران در طول دهه‌های گذشته یکی از موضوعات جدی و همواره داغ و پرطرفدار در جامعه ایران بوده است. زیرا با در نظر داشتن ساختار هرم جمعیتی جامعه ایران که بخش مهمی از آن را جوانان تشکیل می‌دهند، این موضوع همواره کانون توجهات اساسی بوده است. با این حال به نظر می‌رسد مسائل و مباحث حاشیه‌ای، اظهارنظرهای مغرضانه و جهت‌دار پیرامون پدیده مهاجرت در کشور، آن را به یک بحران چالش برانگیز در سپهر سیاسی، اجتماعی و اقتصادی ایران تبدیل کرده است. در واقع، این منازعات حاشیه‌ای در بیشتر اوقات چنان سایه‌ای سنگین بر موضوع مهاجرت در ایران انداخته است که حواشی مهاجرتی خود تبدیل به چالشی بزرگ‌تر نسبت به اصل پدیده مهاجرت و پیامدهای گوناگون آن شده است. نتیجه به حاشیه رفتن متن و تمرکز بیهوده بر مسائل حاشیه‌ای در عرصه مهاجرت‌های بین‌المللی در ایران این شده است که در حال حاضر با یک وضعیت آشفته و نابسامانی روبرو هستیم که نه تنها کمکی به حل معضلات این حوزه نمی‌کند بلکه باعث عمیق‌تر شدن مشکلات این حوزه و همچنین از دست رفتن اندک فرصت‌های موجود در این حوزه نیز گردیده است. در همین راستا کافی است تا یک نگاه اجمالی بر مطالب نشر یافته در این حوزه بیاندازیم تا دریابیم حجم و تنوع مطالب و اظهارنظرهای غیرعلمی و غیرسازنده در این حوزه هزاران برابر محتویات علمی، پژوهش‌های آماری کمی و کیفی، مستندات و گزارشاتی است که می‌بایست در این حوزه پیرامون زمینه‌ها و انگیزه‌های انواع مهاجرت، اثرات و تبعات، فرصت‌ها و تهدیدات مهاجرت برای جامعه ایرانی تولید و نشر می‌گردید و برای حل مسائل مرتبط با این پدیده به کار گرفته می‌شد. در واقع مهم‌ترین دستاورد تأسف‌بار غلبه حاشیه بر متن پیرامون موضوع مهاجرت در کشور ایران این است که ما اکنون با دستان نسبتاً خالی در برابر یکی از مهم‌ترین چالش‌های اجتماعی چند دهه اخیر جامعه ایران ایستاده‌ایم. با در نظر گرفتن شیوع روزافزون و گسترش جهانی مهاجرت و جابجایی انسان‌ها، می‌توان حدس زد که چنانچه به زودی چاره‌ای برای از سایه درآمدن اصل موضوع مهاجرت از حاشیه در ایران نشود، همانند برخی دیگر از معضلات اجتماعی، جامعه ایران بهای گزافی را در این راه خواهد پرداخت!

۲- چرا دستان حوزه مهاجرت در کشور خالی است؟

همان‌گونه که در بالا اشاره شد دستان حوزه مهاجرت در کشور بسیار خالی است! در واقع در اینجا مراد این است که برای مواجهه با پدیده‌ای همچون مهاجرت که ابعاد مختلف و اثرات اقتصادی

و اجتماعی گوناگونی دارد، ما نیازمند ظرفیت‌سازی و توسعه سیستم‌های تخصصی پشتیبان اعم از نهادهای سیاست پژوه و سیاست‌گذار، مؤسسات آموزشی و پژوهشی، سازمان اجرایی حرفه‌ای و پایگاه داده و سیستم جامع اطلاعات در حوزه مهاجرت هستیم. کارکرد و خروجی نهادهای تخصصی مهاجرتی این است که اول از همه در هر برهه‌ای از زمان می‌توان شناخت دقیقی از وضع موجود مهاجرت در کشور به دست آورد و علاوه بر نهادهای تصمیم‌گیر و تصمیم‌ساز اطلاع‌رسانی دقیق و شفافی نیز به جامعه ارائه کرد. در گام بعدی نیز با اتکا بر این شناخت دقیق از وضع موجود نسبت به تحلیل شرایط و تجویز راهکارهای مهاجرتی کشور اقدام لازم را انجام داد. شوربختانه علی‌رغم سابقه چند دهه‌ای درک لزوم حکمرانی مهاجرت در کشور، هیچ‌یک از نهادهای تخصصی فوق‌الذکر در کشور تاکنون ایجاد نشده و یا به‌طور کامل شکل نگرفته‌اند. در واقع در حال حاضر هیچ اتاق فکر، دانشکده، گروه آموزشی و رشته تحصیلی، پژوهشکده و موسسه تحقیقاتی، مرکز یا پایگاه داده آماری مهاجرت در کشور وجود ندارد و یا به‌طور موردی و ناقص شکل گرفته است. نتیجه طبیعی فقدان نهادسازی تخصصی در حوزه مهاجرت این خواهد شد که ما در حال حاضر به جز تعداد انگشت‌شماری از محققان و اساتید دانشگاهی که بنا بر علایق شخصی در حوزه مهاجرت فعالیت می‌کنند، نیروی آموزشی و پژوهشی حرفه‌ای تربیت شده در این حوزه نداریم. سازمان اجرایی حرفه‌ای در حوزه مهاجرت در کشور شکل نگرفته و لذا بدنه کارشناسی زبده نیز وجود ندارد. پایگاه آماری و پیمایش دوره‌ای منظمی نیز در حوزه مهاجرت در کشور سامان نیافته و لذا داده و اطلاعات دست‌اول نیز در کشور تولید نمی‌شود. برای استفاده و تحلیل داده‌های قابل‌دسترس در منابع و مراجع آماری بین‌المللی نیز به دانش و تجربه در حوزه مطالعات مهاجرتی است که با توجه به فقدان بدنه کارشناسی در کشور، این کار نیز به‌درستی انجام نمی‌شود. تنها نهاد تخصصی مهاجرتی فعال در کشور نیز، دفتر نمایندگی سازمان بین‌المللی مهاجرت در تهران است که فعالیت شاخص و چشم‌گیری در زمینه تولید و انتشار آمار مهاجرتی ایران و یا تبیین چالش‌ها و دستاوردهای حوزه مهاجرت ایران در داخل و خارج از کشور نمی‌نماید. در واقع وجود این نهاد در داخل کشور که می‌توانست تبدیل به یک فرصت برای بهره‌گیری از منابع و امکانات بین‌المللی در جهت ایجاد زیرساخت‌ها و توسعه ظرفیت‌های کارشناسی در حوزه مهاجرت در داخل کشور شود، بیشتر تبدیل به یک حیاط‌خلوت با عملکرد غیرشفاف در زمینه مهاجرت‌های بین‌المللی در کشور شده است. نتیجه موارد فوق‌الذکر جملگی این است که ما در داخل کشور، ظرفیت نهادی و کارشناسی جهت تولید داده آماری، تجزیه و تحلیل آماری و تجویز راهکار سیاستی و برنامه‌های اجرایی در زمینه مهاجرت را شکل نداده‌ایم.

۳- عدم انتشار آمار رسمی همراه با کم‌کاری / بی‌تفاوتی نهادهای مرتبط

عدم شکل‌گیری و یا توسعه زیرساخت‌ها و نهادهای تخصصی در حوزه مهاجرت اعم از پایگاه آماری مهاجرتی در کشور باعث گردیده که اولاً این نیازمندی آماری در حوزه مهاجرت به‌طور جدی در کشور دنبال نشود و ثانیاً اطلاعات و آمار مهاجرت در کشور به‌طور رسمی تهیه نگردد و یا اینکه حداقل به‌طور منظم منتشر نگردد. همچنین آن گروه از نهادها و یا سازمان‌هایی که به‌نوعی امکان جمع‌آوری و تدوین داده و اطلاعات آماری (به‌طور بخشی یا کلی) را داشته‌اند، با هر توجیهی تاکنون اقدام به این کار نکرده‌اند و یا حداقل به‌شکل عمومی آمار و اطلاعات در دسترس را منتشر نموده‌اند. آمار و اطلاعات مربوط به مهاجرت‌های بین‌المللی در ایران را چند ارگان به‌شکل انفرادی یا با همکاری یکدیگر می‌توانند تهیه و تدوین نمایند. برای مثال، مرکز آمار ایران در سرشماری‌ها و پیمایش‌های ملی خود این امکان را دارد که بخشی از اطلاعات مهاجرتی ایران را تهیه و تدوین نماید. اداره گذرنامه و نیروی انتظامی که کنترل و پایش مرزهای کشور را برعهده دارند و داده‌های تردد و نوع آن را در اختیار دارند، امکان انتشار نوع و میزان ورود و خروج اتباع ایرانی و خارجی را دارد. همچنین سازمان ثبت‌احوال و ادارات کنسولی وزارت خارجه که به‌نوعی دسترسی به اطلاعات هویتی ایرانیان داخل و خارج از کشور دارند با اتکا به کد ملی منحصر به فرد متعلق به هر ایرانی قادر به تولید و انتشار داده‌های مرتبط با مهاجرت و بازگشت ایرانیان هستند. موارد فوق نمونه‌ای از قابلیت اجرایی تهیه داده‌های مهاجرتی ایران است که متأسفانه تاکنون این امر محقق نشده است و یا اراده‌ای قوی در این مسیر نبوده است. یکی دیگر از دلایل شکل نگرفتن پایگاه داده‌های ملی مهاجرت ایران، عدم همکاری و هماهنگی نهادهای ذی‌ربط در این زمینه بوده است. به هر تقدیر، این کمبود و خلأ آماری، زمینه مساعدی را برای اظهارنظرهای غیر کارشناسی و غیرمسئولانه افراد، شکل گرفتن سوء تفاهمات آماری در این حوزه و سوء برداشت‌های افراد و جریان‌های مختلف را فراهم آورده است.

۴- اظهارنظر غیرمسئولانه برخی از مسئولان!

فقدان پایگاه آماری مهاجرتی در کشور و عدم انتشار رسمی آمارهای مهاجرتی توسط نهادهای متولی، زمینه مساعدی را برای اظهارنظرهای بعضاً خلاف واقع، غیر کارشناسی و یا غیردقیق توسط برخی از مسئولین و حتی افراد غیرمرتبط در حوزه مهاجرت را فراهم آورده است. به‌عنوان مثال، یکی از معروف‌ترین و شاخص‌ترین اظهارنظرها در حوزه مهاجرت مربوط به آمار خروج نخبگان از کشور است که بر آن اساس ادعا شده است: «کشور ایران دارای بالاترین نرخ خروج تحصیل‌کردگان (فرار مغزها) در میان سایر کشورهاست». تأکید مکرر بر این مدعا باعث شده است که حتی رسانه‌ها و سازمان‌های بین‌المللی نیز این آمار را موردتاکا قرار دهند. در این بین منبع آماری

که توسط رسانه‌های جمعی و حتی برخی از مسئولان ذی‌ربط مورد استناد و اتکا قرار گرفته است، گزارش صندوق بین‌المللی پول (IMF) است. شاه بیت این ادعاها بیان می‌دارد: «طبق آمار صندوق بین‌المللی پول در سال ۲۰۰۹ ایران به لحاظ مهاجرت نخبگان در میان ۹۱ کشور در حال توسعه و توسعه‌نیافته مقام اول را داشته است. طبق این آمار سالانه بین ۱۵۰ تا ۱۸۰ هزار ایرانی تحصیل کرده برای خروج از کشور اقدام می‌کنند». جالب اینجاست که با بررسی‌های صورت گرفته مشخص گردید که گزارش صندوق بین‌المللی پول در سال ۲۰۰۹ اصلاً وجود خارجی نداشته و آمار موردنظر نیز خلاف واقع است. متأسفانه نمونه‌های متعددی از این‌گونه اظهارنظرهای غیردقیق و خلاف واقع توسط مراجع مختلف، یافت می‌شود که باعث سردرگمی و عدم شفافیت در حوزه آمار مهاجرت شده است. نکته جالب توجه این است که بسیاری از افرادی که در حوزه مهاجرت تاکنون آمار و یا اطلاعاتی ارائه کرده‌اند یا فاقد اطلاعات دقیق در این حوزه بوده‌اند و یا اینکه سمت و مسئولیت مرتبطی با این حوزه نداشته‌اند. به نظر می‌رسد اظهارنظر غیر کارشناسی در حوزه مهاجرت هزینه بالایی در کشور نداشته و به همین خاطر افراد و مراجع غیرمسئول، با اظهارات غیرمسئولانه خود شرایط نامساعدی را در این حوزه به بار آورده‌اند.

۵- آمار علیه آمار! (بدبینی یا خوش‌بینی، کدام یک؟)

به نظر می‌رسد یکی از دلایل تمایل وافر افراد غیرمسئول به اظهارنظر در حوزه آمار مهاجرت این است که از آمار مهاجرتی مخصوصاً در حوزه مهاجرت نخبگان، استفاده ابزاری در جهت منافع خاص فردی یا گروهی نموده و یا بعضاً بر علیه جناح سیاسی مخالف به کار گیرند. این حدس و گمان وقتی قوت می‌یابد که در فصول رقابت‌های انتخاباتی، تمرکز بر ارائه آمار مهاجرتی (موتق و یا غیر موتق) بیش از هر زمان دیگر مشاهده می‌شود. نکته جالب‌تر آنکه تلاش غالب در ارائه آمار بیشتر سیاه نمایی و روایت تلخ‌ترین (بدبینانه‌ترین) تفسیر ممکن از شرایط مهاجرتی کشور و یا ارائه نامطلوب‌ترین شاخص عملکردی از میان شاخص‌های موجود در جهت تبیین وضعیت موجود است. مثال بارز این روایت و تفسیر خاص از آمار و گزارشات موجود، اشاره به نرخ ماندگاری فارغ‌التحصیلان دکتری ایرانی در کشور آمریکا در گزارش بنیاد ملی علوم این کشور (NSF) است. در واقع در این گزارش بسیار مفصل و جامع، آمار و اطلاعات بسیار متنوعی در زمینه شاخص‌های عملکردی دانشجویان و فارغ‌التحصیلان خارجی ساکن در کشور آمریکا ارائه شده است. با این حال، تنها نکته‌ی مورد اتکای برخی از افراد با سوگیری خاص، اعلام " بالاترین نرخ ماندگاری فارغ‌التحصیلان دکتری ایرانی" در این کشور بدون اشاره به نرخ ماندگاری اتباع دیگر کشورها، سهم فارغ‌التحصیلان دکتری از کل دانشجویان و یا افراد تحصیل کرده ایرانی مقیم آمریکا، شرایط بازار کار فارغ‌التحصیلان دکتری در ایران و آمریکا و دیگر مسائل از این دست می‌باشد. در واقع

نکته مورد نظر این است که در اینجا هیچ اصراری بر انکار و یا سرپوش گذاشتن بر واقعیات آماری مربوط به مهاجرت دانشجویان ایرانی و یا عدم بازگشت آن‌ها به داخل کشور نیست، بلکه مراد بیشتر اشاره به تفسیرهای مغرضانه و یا استفاده ابزاری و جهت‌دار از آمار که غالباً نیز کارشناسی نبوده و بسیار سطحی و عوام‌گرایانه می‌باشد. مثال دیگر در همین زمینه، مورد معروف گزارش صندوق بین‌المللی و رتبه یک فرار مغزهای ایران است که در بند بالا به آن اشاره شد. هدف از اشاره به مثال‌های فوق ذکر این نکته بود که در حالی که استفاده گزینشی و جهت‌دار از آمار مهاجرتی در جهت ارائه روایت بدبینانه از شرایط مهاجرتی کشور تاکنون بسیار رایج و معمول بوده است، اخیراً نور پراکنی بر کل روایت روند مهاجرت‌های بین‌المللی در ایران و بخصوص زیر سؤال بردن آمار منفی نامعتبر و غیر مستند از سوی طرفداران رویکرد بدبینانه، به خوش‌بینی مفرط ترجمه و تفسیر می‌شود. این موضوع مخصوصاً در زمان‌هایی مورد اعتراض شدید قرار می‌گیرد که با ارائه آمار مستند و به همراه توضیح و تفسیر (غیر گزینشی) شاخص‌های عملکردی، سعی در ارائه تصویر کامل‌تری از وضعیت مهاجرتی ایران صورت پذیرد. بالطبع، این رویکرد با روایت یک‌طرفه و منفی گذشته تفاوت زیادی دارد و چون در کنار تهدیدات به نکات و فرصت‌های حاصل از مهاجرت نیز اشاره دارد، از جانب برخی از افراد و گروه‌ها، برچسب "رویکرد مثبت یک‌طرفه" می‌خورد. حال آنکه شیوع بی‌حد و حصر رویکرد منفی یک طرفه‌ای که تاکنون رایج بوده، خود باعث پیش آمدن سوءتفاهم دوگانه (بدبینی - خوش‌بینی) در زمینه مهاجرت در کشور شده است.

۶- ژورنالیسم غیر تخصصی و تلخ نگاری!

در فضایی که آمار منسجم مهاجرتی در کشور وجود نداشته و اظهارنظرهای بعضاً ضدونقیض توأم با تفسیرهای غیر کارشناسی توسط برخی از مسئولان و افراد غیر مطلع صورت می‌گیرد، مطبوعات و رسانه‌ها می‌توانند نقش کلیدی در تبیین واقعیت‌ها، شفاف‌سازی آماری و ارائه تحلیل‌های کارشناسی جهت تنویر افکار عمومی داشته باشند. اما پیش‌شرط اصلی تحقق این شرایط، وجود افرادی زبده و تیزبین در مطبوعات و رسانه‌های کشور به منظور شناسایی و ردیابی داده و اطلاعات صحیح و قابل استناد از آمار و اظهارنظرهای غیرواقعی و ناصحیح است. در اینجا توجه به این نکته ضروری است که آمارهای مهاجرتی یکی از کمیاب‌ترین و غامض‌ترین داده‌های جمعیتی هستند که برای تولید آن‌ها می‌بایست وقت و هزینه بسیاری صرف نمود. همچنین برای همگن‌سازی و قابل‌قیاس نمودن داده‌های مهاجرتی بخصوص در سطح ملی و بین‌المللی نیاز به تخصص و دقت بسیاری است. به همین خاطر معمولاً داده‌های مهاجرتی با چنین ویژگی‌هایی عموماً یا نایاب هستند و یا اینکه دسترسی به آن‌ها بسیار سخت و هزینه‌بر می‌باشد. در برابر آن، طیف وسیعی از داده‌های نامعتبر و اظهارنظرهای مهاجرتی غیر مستند، رایج و در دسترس می‌باشند. لذا برای

تمایز و پاک‌سازی اخبار و آمار مهاجرتی در مطبوعات و فضای مجازی، اصحاب رسانه می‌بایست دقت و تمرکز زیادی داشته باشند. در غیر این صورت نقش سازنده احتمالی آن‌ها می‌تواند تبدیل به عامل مخرب و تشدیدکننده اوضاع نابسامان جاری بشود. شوربختانه به علت تخصصی نبودن کار رسانه‌ای در حوزه مهاجرت و عدم سرمایه‌گذاری لازم بنگاه‌های اصلی فعال در عرصه رسانه همانند خبرگزاری‌ها بخصوص در امر خبرنگاری تحقیقی، بیشتر اخبار و آمار حوزه مهاجرت توسط افرادی تهیه و منتشر می‌شوند که از تخصص لازم در این حوزه برخوردار نیستند و یا اینکه مجال و فرصت لازم جهت تمرکز ویژه در این حوزه به آن‌ها داده نمی‌شود. لذا معمولاً کار اطلاع‌رسانی در این حوزه حساس و بسیار پیچیده توجه روزنامه‌نگاران و خبرنگارانی صورت می‌گیرد که کمتر با پیچیدگی‌های آن آشنا هستند. به‌عنوان مثال، یکی از اشتباهات رایج در این عرصه یکسان‌انگاری جابجایی دانشجویی با مهاجرت نخبگان است که هر یک تعاریف، شاخص‌ها و آمارهای جداگانه‌ای دارد که اختلاط آن‌ها با یکدیگر می‌تواند سوءتفاهم زیادی را در فضای رسانه‌ای و اجتماعی کشور ایجاد نماید. یک آفت رایج دیگر در این عرصه، میل به انتخاب تیترهای تلخ و گزنده باهدف انگیزش حساسیت و افزایش احتمالی مخاطبان است که متأسفانه در چینش اخبار و انعکاس آمار مربوط به حوزه مهاجرت در کشور بسیار شایع است. به همین خاطر ژورنالیسم غیرتخصصی و تلخ‌نگاری رایج در حوزه مهاجرت را می‌توان دو آفت اصلی در این عرصه برشمرد که این آفت‌ها و آسیب‌ها می‌بایست توسط خود اصحاب رسانه که مسئولیت خطیری در جهت نمایندگی افکار عمومی بر دوش دارند، به رسمیت شناخته شده و برطرف شوند.

۷- تکذیبیه آمار؛ چیزی که کمتر دیده می‌شود! (آبی که رفته، به جوی بازمی‌گردد)

همان‌گونه که در نکات بالا اشاره شد، با توجه به فقدان زیرساخت‌ها، کم‌توجهی‌های صورت گرفته در زمینه تهیه، انتشار و انعکاس آمار مستند در حوزه مهاجرت، احتمال ارائه اخبار و آمار خلاف (و یا دور از) واقع در کشور ایران بسیار زیاد است. اما خوشبختانه گاهی اوقات مشاهده شده است که با پیگیری برخی از افراد و نهادهای مرتبط با حوزه مهاجرت به‌منظور شفاف‌سازی آمار و راستی‌آزمایی اظهارنظرهای صورت پذیرفته، برخی از اخبار منتشرشده اصلاح می‌گردند و همچنین تعدادی از ادعاهای صورت گرفته توسط افراد اصلاح و یا تکذیب می‌شوند. اما واقعیت تلخ این است که متأسفانه در فضای رسانه‌ای و اجتماعی کشور (که در آن میل شدیدی نیز به باورپذیری و بازنشر اخبار منفی وجود دارد)، بیشتر تکذیبیه‌ها و اصلاحیه‌ها دیده نمی‌شوند و یا اینکه به‌اندازه اخبار و آمار اولیه نادرست بازنشر نمی‌شوند. در واقع تجربه نشان می‌دهد که ضریب نشر و نفوذ تکذیبیه‌ها و اصلاحیه‌ها در برابر آمار و اخبار اولیه بسیار پایین‌تر است و این موضوع اهمیت دقت و حساسیت را در تهیه و انتشار آمار و اخبار اولیه مهاجرتی بیش از پیش نشان می‌دهد.

۸- آنچه همه می‌انگارند! (دمای واقعی در برابر دمای احساسی!)

اما در نتیجه همه موارد فوق‌الذکر و به‌عنوان مهم‌ترین و حساس‌ترین چالشی که حوزه مهاجرت در ایران با آن مواجه است، حسی است که به‌طور روزافزون و به‌طور نگران‌کننده‌ای در میان اقشار مختلف اجتماعی در حال بسط و گسترش است مبنی بر اینکه: "همه دارند می‌روند" و "ایران جای ماندن نیست!". البته در وضعیت فعلی جامعه ایران که به دلایل و شرایط مختلف و در نتیجه فشارهای اقتصادی و اجتماعی، ممکن است آستانه تحمل و امیدواری افراد نسبت به آینده دچار نوسان گردد و بطور طبیعی میل به مهاجرت و جابجایی (چه موقت و دائم) افزایش یابد. اما نکته حائز اهمیت این است که اولاً افزایش میل به مهاجرت نباید با موضوع اقدام به مهاجرت اشتباه گرفته شود. ثانیاً نباید شرایط احساسی و توأم با چشم‌پوشی نسبت به واقعیت‌های مهاجرت در جامعه حاکم گردد. در واقع همان‌گونه که در بالا نیز اشاره شد، در اینجا مراد به‌هیچ‌وجه انکار مهاجرت (در میان اقشار مختلف اجتماعی اعم از جوانان و یا تحصیل‌کردگان)، و یا نادیده انگاشتن آثار و تبعات مختلف منفی و مثبت در کوتاه‌مدت و بلندمدت بر جامعه ایرانی نیست. بلکه نکته اصلی مورد نظر این است که به همان اندازه که موضوع مهاجرت در میان اقشار اجتماعی اهمیت دارد، پرداختن دقیق و مواجهه‌ی علمی و کارشناسانه با آن نیز باید اهمیت داشته باشد. در همین راستا، می‌بایست به کمک زیرساخت‌های پشتیبان باهدف تهیه و انتشار آمار و اخبار موثق و مستند بیشترین آگاهی و بینش را پیرامون مهاجرت در جامعه ایجاد کرد. چراکه به همان میزان که مهاجرت افراد نخبه و سرمایه‌های انسانی برای جامعه خسران‌انگیز است، مهاجرت کور به کشورهای مقصد و یا ماندن در وطن همراه با سودای مهاجرت و یا به‌عبارتی دیگر مهاجرت ذهنی خطرناک است. در واقع از آنجائی که مهاجرت فرآیندی پرهزینه و پرخطر است، ممکن است بسیاری از افرادی که میل به مهاجرت دارند، هیچ‌گاه اقدام جدی در این راه نکنند ولی همواره فکر و تصور مهاجرت را در سر داشته باشند و یا اینکه تصور "اینجا جای ماندن نیست را همواره با خود حمل کنند و یا بخواهند که در جامعه تسری بخشند". این موضوع، می‌تواند در بستر فقدان آمار و عدم تبیین واقعیت‌های مهاجرتی، آثار و پیامدهای مخربی به دنبال داشته باشد. اولین اثر مخرب این است که ایده "همه انگاری" در جامعه بسط و گسترش می‌یابد. به این معنا که افراد با دیدن اولین نمونه از مهاجرت موقتی و یا قطعی در اطراف خود، آن را به کل جامعه تسری خواهند داد. دوم اینکه با دیدن اخبار و یا آماری راجع به مهاجرت در رسانه‌ها و یا فضای مجازی که هرچند مستند نباشد و یا دور از واقعیت باشد، اما از آنجایی که با انگاره‌های ذهنی و نمونه اطراف خود تطبیق بیشتری دارد، آن را باور می‌نماید و از همه بدتر ممکن است فعالانه نسبت به نشر آن در جامعه پیرامونی خود اقدام نماید. سوم اینکه، با توجه به درونی‌سازی ذهنیت مهاجرت در خود و عینیت‌بخشی در جامعه پیرامون خود، بیش از آنکه به دنبال اخبار منطبق با واقعیت باشد،

بیشتر به دنبال اخبار منطبق با تصور و قالب ذهنی خود خواهد بود، بنا بر مطالبی که در بالا به آن اشاره شد، اخبار مهاجرتی که در کشور منتشر می‌شوند غالباً منفی و یا تلخ می‌باشند، او نیز صرفاً پذیرای اخبار منفی و منتشرکننده آن خواهد بود و بالطبع از پذیرش اخبار مثبت سر باز زده و یا اینکه آن‌ها را خلاف واقع خواهد انگاشت. چراکه اخبار مثبت را به‌نوعی توجیه‌کننده وضع موجود (که او به‌نوعی از آن ناراضی است) برشمرده و بدون توجه به صحت و سقم آن را رد نموده و یا اینکه اقبال بیشتری به‌سوی اخبار منفی خواهد داشت. چهارم اینکه، در حوزه هوشناسی، ما با یک موضوعی بنام "دمای واقعی" در برابر "دمای احساسی" مواجه هستیم که گاهی اختلاف چشم‌گیری نیز می‌تواند بین آن دو وجود داشته باشد. به‌نظر می‌رسد پدیده مهاجرت در ایران نیز دچار چنین وضعیتی است و ما در شرایطی قرار داریم که احساس و برداشتی که جامعه نسبت به پدیده مهاجرت دارد با وضعیت واقعی آن در کشور فاصله زیادی دارد. با در نظر گرفتن جمیع شرایط فوق‌الذکر، حال می‌توان حدس زد که چرا متن مجهول‌المنبعی همچون "وضعیت قرمزی که هیچ‌گاه اعلام نمی‌شود" که اشتباهات آماری و ادعاهای کذب بی‌شماری در آن آورده شده است تا این حد (در مقیاس چندمیلیونی) در جامعه امروز ما خواننده و بازنشر می‌شود.

هدف از تهیه گزارش "پرونده مهاجرت گیت ایران"، راستی‌آزمایی ادعاهای آماری صورت پذیرفته پیرامون وضعیت مهاجرت در کشور در نوشتار "وضعیت قرمزی که هیچ‌گاه اعلام نمی‌شود" و نور پراکنی بر تک‌تک بندهای این نوشتار هست. لذا در بخش‌های بعدی این گزارش، مستندات آماری مفصلی در پاسخ به شبهات نوشتار فوق‌الذکر ارائه گردیده است. امید است که با روشن شدن واقعیت، گامی در جهت افزایش آگاهی و بینش جامعه ایران در حوزه مهاجرت برداشته شود.

گر حکیمی دروغ سار مباش با کژ و با دروغ یار مباش

(اوحدی)

فصل دوم :

خلاصه پاسخ به ادعاهای مطروحه در نوشتاری با

عنوان : "وضعیت قرمزی که هیچ گاه اعلام نمی شود!"

در این بخش، هر یک از ادعاهای چهارده گانه صورت گرفته در نوشتار "وضعیت قرمزی که هیچ‌گاه اعلام نمی‌شود" راستی آزمایی شده و پاسخی خلاصه ارائه می‌شود. در بخش بعدی، پاسخ‌های تفصیلی به همراه جداول و نمودارهای آماری ارائه خواهند شد.

ادعای صورت گرفته ❌

۱. مرداد ۱۳۴۴ نتایج بررسی مهاجرت که توسط سازمان ملل انجام شده بود، ایران را از لحاظ مهاجرت اتباع به کشورهای دیگر در ردیف پنج کشور پایین جدول نشان می‌داد (نزدیک به صفر).

حقایق آماری ✅

با مراجعه به داده‌های بانک جهانی در حوزه مهاجران خارج از کشور در دهه ۱۹۶۰ میلادی (دهه ۴۰ شمسی) ایران رتبه ۷۶ام را در بین ۲۳۲ کشور از نظر تعداد مهاجران در خارج از کشور را داراست، به عبارت دیگر به ازای هر هزار نفر جمعیت کشور، ۷/۸ نفر در خارج از کشور به سر می‌برده‌اند.

- داده‌های مربوط به مهاجران کشورها، در پایگاه داده سازمان ملل از سال ۱۹۹۰ میلادی موجود می‌باشد. داده‌های مربوط به دهه ۶۰ میلادی توسط بانک جهانی استخراج و در دسترس قرار گرفته است.
- طبق داده‌های بانک جهانی در دهه ۱۹۶۰ میلادی (دهه ۴۰ شمسی) تعداد مهاجران ایرانی در کشورهای دیگر برابر با ۱۷۱,۴۷۸ نفر بوده است. به عبارت دیگر به ازای هر هزار نفر جمعیت ایران ۷/۸ نفر در خارج از کشور به سر می‌برده‌اند.
- رتبه ایران در تعداد مهاجران خارج از کشور بین ۲۳۲ کشور در دهه ۴۰ شمسی ۷۶ام بوده است.
- نرخ خالص مهاجرت ایران در ۶۵-۱۹۶۰ میلادی بر اساس داده‌های سازمان ملل متحد، برابر با (۰/۰۷-) به ازای هر هزار نفر است. این نرخ از تقسیم تفاوت مهاجران ورودی به مهاجران خروجی به جمعیت کشور به دست می‌آید. لذا از داده‌های موجود در پایگاه داده‌ی سازمان ملل در سال ۶۵ نمی‌توان تعداد دقیق مهاجران ایرانی در خارج از کشور را تخمین زد چراکه مهاجران ورودی به ایران هم در آن لحاظ شده است.

ادعای صورت گرفته ❌

۲. این بررسی ده سال بعد در سال ۱۳۵۴ دوباره انتشار یافت که تغییری در رتبه ایران نشان نمی‌داد و مهاجرت ایرانیان نزدیک به صفر بوده است.

حقایق آماری ✓

داده‌های مربوط به مهاجران کشورها، از سال ۱۹۹۰ میلادی در وبگاه سازمان ملل موجود می‌باشد. داده‌های مربوط به دهه‌های قبل توسط بانک جهانی استخراج شده است. با مراجعه به داده‌های بانک جهانی در حوزه مهاجران خارج از کشور در دهه ۱۹۷۰ میلادی (دهه ۵۰ شمسی) ایران رتبه ۷۴ام را در بین ۲۳۲ کشور دارد و به ازای هر هزار نفر جمعیت کشور، ۸/۱ نفر در خارج از کشور به‌سر می‌برده‌اند.

- طبق داده‌های بانک جهانی در دهه ۱۹۷۰ میلادی، تعداد مهاجران ایرانی در کشورهای دیگر برابر با ۲۳۲،۸۱۱ بوده است. به‌عبارت دیگر تعداد مهاجران در این دهه برابر با ۸/۱ نفر به ازای هر هزار نفر جمعیت ایران بوده است.
- نرخ خالص مهاجرت ایران در ۷۵-۱۹۷۰ میلادی بر اساس داده‌های سازمان ملل متحد، برابر با ۰/۵۱ نفر در هر هزار نفر جمعیت کشور است؛ یعنی به ازای هر هزار نفر جمعیت کشور، ۷ نفر از کشور خارج شده‌اند. این نرخ از تقسیم تفاوت مهاجران ورودی به مهاجران خروجی به جمعیت کشور به دست می‌آید. از روی این داده نمی‌توان تعداد دقیق مهاجران ایرانی در خارج از کشور را تخمین زد چراکه مهاجران ورودی هم در آن لحاظ شده‌اند.

ادعای صورت گرفته ❌

۳. از این آمارها چنین برمی‌آید که ایرانیان تمایلی به مهاجرت به کشورهای دیگر نداشتند.

حقایق آماری ✓

طبق داده‌های منتشرشده بانک جهانی، تعداد مهاجران ایرانی، هیچ‌گاه نزدیک به صفر نبوده است. در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ میلادی (دهه‌های قبل از پیروزی انقلاب اسلامی)، تعداد ثبت شده‌ی مهاجران ایرانی به ترتیب ۱۷۱,۴۷۸ و ۲۳۲,۸۱۱ نفر بوده است که با توجه به جمعیت ایران در این سال‌ها رقم قابل توجهی بوده است.

- تمایل به خروج از یک کشور با آمار ثبت شده مهاجران خارج از کشور تفاوت معناداری دارد. تمایل یک خواسته ذهنی است درحالی‌که تا اقدام برای مهاجرت و تحقق مهاجرت بایستی گام‌های متعددی برداشته شود.
- در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ میلادی (دهه‌های قبل از پیروزی انقلاب اسلامی)، تعداد ثبت شده‌ی مهاجران ایرانی به ترتیب ۱۷۱,۴۷۸ و ۲۳۲,۸۱۱ نفر بوده است که با توجه به جمعیت ایران در این سال‌ها رقم قابل توجهی بوده است.
- با توجه به اینکه تعداد مهاجران ایرانی در سال‌های دهه ۴۰ و ۵۰ رقم قابل توجهی بوده است، تمایل به مهاجرت هم در میزان بالاتری وجود داشته است.

ادعای صورت گرفته ❌

۴. اما این ارقام به شکل ناباورانه‌ای تغییر کرده است. ایران دیگر در رتبه انتهایی جدول نیست و برعکس به صدر جدول رسیده است. ایرانیان سومین مردمان در جهان هستند که به دنبال مهاجرت هستند.

حقایق آماری ✅

بر اساس داده‌های بانک جهانی در سال ۲۰۱۷ میلادی، تعداد مهاجران ایرانی در جهان ۱,۲۳۷,۳۴۴ نفر بوده است. رتبه ایران در بین ۲۳۲ کشور بر اساس این داده‌ها ۵۴ام است، که نسبت به دهه ۷۰ میلادی، ۲۲ پله افزایش یافته است ولی هنوز تا صدر جدول فاصله زیادی دارد.

بر اساس پیمایش گالوپ در سال ۲۰۱۷ میلادی از نظر تعداد افراد مایل به مهاجرت نسبت به جمعیت ایران جزو ۲۰ کشور اول قرار ندارد.

- طبق داده‌های بانک جهانی از آمار مهاجران هر کشور در سال ۲۰۱۷ میلادی، ایران با تعداد ثبت شده ۱,۲۳۷,۳۴۴ نفر، رتبه ۵۴ام در بین ۲۳۲ کشور را دارا می‌باشد که تا صدر جدول فاصله زیادی دارد.
- ۵ کشور اول از نظر تعداد مهاجرین در جهان عبارت‌اند از هند (بیش از ۱۶ میلیون)، مکزیک (در حدود ۱۲ میلیون نفر)، روسیه (حدود ۱۱ میلیون نفر)، چین (حدود ۱۰ میلیون نفر) و بنگلادش (بیش از ۷ میلیون و ۷۰۰ هزار نفر).
- میان تمایل به مهاجرت و اقدام به مهاجرت تفاوت بسیاری است. بنا بر پیمایش‌های گالوپ در سال ۲۰۱۷ میلادی بیش از ۷۰۰ میلیون نفر از جمعیت جهان میل به مهاجرت دارند (۱۵ درصد جمعیت جهان). در این سال طبق بانک جهانی تعداد مهاجران در جهان ۲۶۶ میلیون نفر بوده است. این واقعیت نشان می‌دهد در کل جهان بسیاری از مردم صرفاً میل به مهاجرت دارند و کمتر برنامه‌ریزی و اقدام عملی در این مسیر می‌کنند.
- شکاف عمیقی میان انبوه جمعیت "آرزوکنندگان مهاجرت (Dreamers)" و گروه "برنامه‌ریزان مهاجرت (Planners)" و نهایتاً دسته "اقدام‌کنندگان به مهاجرت (Movers)" وجود دارد. لذا جمعیت ۷۰۰ میلیونی آرزوکنندگان مهاجرت به چند ده میلیون برنامه‌ریز و اقدام‌کننده مهاجرت تقلیل می‌یابد.
- بر اساس پیمایش گالوپ ایران از نظر تعداد بزرگ‌سالان مایل به مهاجرت در رتبه هفتم قرار دارد، اگر این تعداد به نسبت جمعیت کشورها محاسبه شود ایران بین ۲۰ کشور اول قرار ندارد.

ادعای صورت گرفته ❌

۵. در بین اتباع کشورهای مختلف ایرانی‌ها بیشتر متقاضی برای مهاجرت به استرالیا را دارند که سالانه ده‌ها نفر نیز جان خود را در این راه می‌دهند.

حقایق آماری ✓

تعداد کل متقاضیان برای مهاجرت به استرالیا "در هیچ یک از پایگاه‌های داده‌ای این کشور" ثبت نمی‌شود تنها تعداد متقاضیان ویزای بشردوستانه به این کشور ثبت می‌شود که ایرانیان جزء سه کشور اول متقاضی این کشور محسوب نمی‌شود.

ولی از نظر تعداد خالص مهاجران وارده شده به استرالیا از ایران بین سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۷ میلادی، در هیچ سالی ایرانیان در بین ۱۰ کشور اول وارد شده به استرالیا قرار ندارند.

معمولاً افرادی که به طریق پناهجویی و از طریق دریا قصد ورود به کشور استرالیا را دارند ممکن است در این راه جان خود را از دست بدهند، این اتفاق متأسفانه برای برخی از شهروندان ایرانی در اوایل دهه ۲۰۰۰ و اوایل ۲۰۱۰ میلادی رخ داده است، ولی بر اساس آمار پایگاه داده اطلاعات مرزی استرالیا کشته‌شدگان مرزی ایرانی در استرالیا در سال ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ میلادی مجموعاً سه نفر و به دلایلی به غیر از غرق شدن در دریا بوده است.

- بر اساس سرشماری‌های صورت گرفته در استرالیا از سال ۱۹۰۱ میلادی تاکنون، ایرانیان هیچ زمانی در تاریخ این کشور حتی در بین ۱۰ کشور اول از نظر محل تولد مهاجران متولدشده در خارج از استرالیا قرار نداشته‌اند.
- خالص مهاجران وارد شده به استرالیا از کشور ایران از ۱،۱۷۰ نفر در سال ۲۰۰۵ میلادی به ۲،۹۹۰ نفر در سال ۲۰۱۷ میلادی افزایش یافته است. از این نظر ایرانیان در بین ۱۰ کشور اول از نظر خالص مهاجران وارد شده در استرالیا قرار ندارند.
- از نظر تعداد جمعیت مهاجران خارجی در استرالیا در سرشماری سال ۲۰۱۶، ایرانیان در رتبه ۲۵ قرار دارند.
- از سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸ میلادی ایرانیان در جمع ۱۰ کشور اول متقاضیان ویزای بشردوستانه استرالیا نبوده‌اند.

- بیشترین تعداد ویزای بشردوستانه در استرالیا بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۶ میلادی به ترتیب به پناهجویان کشورهای عراق، افغانستان و میانمار داده شده‌است و ایرانیان در رتبه چهارم قرار داشته‌اند.
- بر اساس آمار کمیساریای عالی پناهندگان، در سال ۲۰۱۸ میلادی تعداد ۴,۶۹۹ پناهجوی ایرانی (مجموع پناهجویان ثبت‌نام شده تا سال ۲۰۱۸ که هنوز در وضعیت پناهجویی هستند) در استرالیا وجود دارد که از این نظر پس از پناهجویان چینی و اندونزیایی در رتبه سوم قرار دارد. از نظر تعداد پناهندگان نیز ایرانیان پس از شهروندان کشور افغانستان در رتبه دوم قرار داشته‌اند. اما با در نظر گرفتن تعداد متقاضیان پناهندگی از طریق ویزای بشردوستانه استرالیا، ایرانیان در جمع سه کشور اول متقاضیان قرار ندارند.
- اگرچه متأسفانه تعدادی از شهروندان ایرانی اغلب در اوایل دهه ۲۰۰۰ و ۲۰۱۰ میلادی در راه رسیدن به استرالیا جان خود را از دست داده‌اند؛ اطلاعات ارائه شده در پایگاه داده کشته‌شدگان مرزی استرالیا (پایگاه داده کشته‌گان مرزی استرالیا، ۲۰۱۹ میلادی). (به تفکیک اسامی کشته‌شدگان، ملیت و جزئیات مرگ) حاکی از این است که در سال ۲۰۱۸ میلادی تنها یک پناهجوی ایرانی و در سال ۲۰۱۷ میلادی دو پناهجوی ایرانی در استرالیا کشته شده‌اند که علت مرگ آن‌ها نیز خودکشی بوده است.
- در سال‌های اخیر خودکشی ناشی از مشکلات روحی و روانی پناهجویان در بازداشت در جزایر مانوس و نائورو یا داخل خاک استرالیا مهم‌ترین عامل چالش پیش‌روی پناهجویان ایرانی در این کشور بوده است.
- یکی از دلایل بالا بودن تعداد پناهجویان ایرانی در بازداشت در جزایر مانوس و نائورو مشکلات این پناهجویان برای جابجایی به دیگر کشورها از جمله آمریکا (طبق تفاهم آمریکا و استرالیا در سال ۲۰۱۶ میلادی) در سایه تحریم شهروندان کشورهای اسلامی از جمله ایران برای ورود به خاک آمریکا و تمایل پایین آن‌ها برای بازگشت داوطلبانه به کشور خود بوده است.

ادعای صورت گرفته ❌

۶. شمار جمعیت ایران ۲ برابر شده، اما میزان مهاجران ایرانی به عدد نزدیک به ۷ میلیون نفر یعنی ۱۴۰ برابر رسیده است.

حقایق آماری ✅

آمار رسمی تعداد ایرانیان مهاجر در پایگاه داده‌های بین‌المللی در سال ۲۰۱۷ میلادی، ۱/۲ میلیون نفر بوده است که هیچ تناسبی با ادعای نزدیک به ۷ میلیون نفر مهاجر ایرانی ندارد. تعداد مهاجران ایرانی در هر هزار نفر از ابتدای انقلاب تاکنون از ۱۳/۶ در هزار به ۱۵/۳ در هر هزار نفر رسیده است.

- آمار رسمی تعداد ایرانیان مهاجر در پایگاه داده بانک جهانی در سال ۲۰۱۷ میلادی، ۱/۲ میلیون نفر بوده است که هیچ تناسبی با ادعای نزدیک به ۷ میلیون نفر مهاجر ایرانی ندارد.
- بر اساس آمار منتشره بانک جهانی نرخ مهاجرت ایرانیان در سال ۱۹۷۰ میلادی، ۸/۱ به ازای هر هزار نفر، در سال ۱۹۸۰ میلادی (ابتدای انقلاب اسلامی)، ۱۳/۶ در هر هزار نفر و در سال ۲۰۱۷ میلادی، ۱۵/۳ در هر هزار نفر بوده است.
- نرخ مهاجرت در جهان در این سال‌ها همواره رو به افزایش بوده است؛ بر اساس آمار بانک جهانی تعداد مهاجران در هر هزار نفر در سال ۱۹۸۰ میلادی در جهان ۲۷ در هزار بوده است در حالی که این رقم در سال ۲۰۱۷ میلادی به ۳۵ در هزار رسیده است.
- به این ترتیب نرخ مهاجرت در جهان در حدود ۳۰ درصد رشد داشته است در حالی که نرخ مهاجرت در میان ایرانیان بین این سال‌ها ۱۲ درصد رشد کرده است.
- تعداد مهاجران ایرانی در سال ۱۹۸۰ میلادی، ۵۲۹,۳۰۵ نفر و در سال ۲۰۱۷ میلادی، ۱,۲۳۷,۳۴۴ نفر بوده است. که از نظر تعداد نیز حداکثر ۲/۳ برابر شده است. و هیچ تناسبی با ادعای افزایش ۱۴۰ برابری ندارد.
- اظهارات برخی مسئولان ایرانی در اعلام آمار غیررسمی بسیار متناقض از تعداد ایرانیان خارج از کشور که بین ۳/۵ تا ۸ میلیون ذکر شده است، ممکن است مبتنی بر تمایل به احتساب نسل دوم و سوم مهاجران ایرانی و متولدین ایرانی که تابعیت سایر کشورها را اخذ کرده‌اند و تمایلی به اعلام تابعیت قبلی خود نداشته‌اند، باشد. این روش محاسبه تعداد مهاجرین به هیچ عنوان مبنای علمی ندارد. و استفاده از آن به عنوان تعداد مهاجرین ایرانی در خارج از کشور به هیچ عنوان صحیح نیست.

ادعای صورت گرفته ❌

۷. طبق آمار صندوق بین‌المللی پول، ایران از نظر فرار مغزها در بین ۹۱ کشور جهان مقام اول را از آن خود کرده است. طبق این آمار سالانه بین ۱۵۰ تا ۱۸۰ هزار ایرانی تحصیل کرده برای خروج از کشور اقدام می‌کنند.

حقایق آماری ✅

هیچ‌گاه چنین آماری توسط صندوق بین‌المللی پول در خصوص فرار مغزها از ایران منتشر نشده است.

در گزارش سال ۱۹۹۸ میلادی صندوق بین‌المللی پول ایران، از نظر نرخ خروج تحصیل‌کردگان به مقصد کشورهای OECD با نرخ ۲۵/۶ درصد در مقام یازدهم از ۶۱ کشور مهاجر فرست به این حوزه قرار دارد. در همین گزارش اشاره شده است در سال ۱۹۹۰ میلادی تعداد کل مهاجران تحصیل کرده ایرانی در آمریکا حدود ۱۰۵ هزار نفر بوده است.

- بررسی منبع مذکور و سایر مراجع و گزارشات مربوطه صحت و سقم این گزاره را با تردید مواجه می‌سازد.
- گزارش مورد استناد رسانه‌ها و مسئولین مربوط به تحقیقی است که صندوق بین‌المللی پول حدود دو دهه پیش در سال ۱۹۹۸ میلادی انجام داده است.
- بنا بر اطلاعات این گزارش ایران از حیث خروج تحصیل‌کردگان دانشگاهی از کشور به مقصد کشورهای مهاجرپذیر حوزه OECD با نرخ ۲۵/۶ درصد در مقام یازدهم از میان ۶۱ کشور مهاجر فرست به این حوزه قرار دارد.
- همین گزارش آمار مربوط به تعداد مهاجران تحصیل کرده‌ی ایرانی در آمریکا را در سال ۱۹۹۰ میلادی، ۱۰۵،۵۲۶ نفر و کل ایرانیان در آمریکا را ۱۵۰،۹۰۶ نفر برآورد کرده است.
- ۷۰ درصد از جمعیت مهاجران ایرانی در آمریکا در این سال تحصیلات دانشگاهی داشته‌اند.
- در میان کشورهای آسیایی ایران رتبه ششم را به لحاظ نرخ مهاجران تحصیل کرده (نسبت مهاجران با تحصیلات دانشگاهی به کل مهاجران آن کشور در آمریکا (۷۰ درصد دارای تحصیلات دانشگاهی بوده‌اند) در اختیار داشته است.)

ادعای صورت گرفته ❌

۸. سالانه تا ۱۸۰ هزار نفر با تحصیلات عالی از ایران مهاجرت می‌کنند.

حقایق آماری ✓

اگر سالانه ۱۸۰ هزار نفر با تحصیلات عالی از ایران خارج می‌شدند، فقط در ده سال نزدیک به ۱/۸ میلیون نفر مهاجر تحصیل کرده‌ی ایرانی باید در جهان موجود باشد. حداکثر تعداد دانشجویان بین‌المللی ایرانی در خارج از کشور در سال‌های اخیر ۵۲ هزار نفر بوده است. طبق آخرین آمار تعداد کل مهاجران ایرانی با تحصیلات دانشگاهی در کشورهای OECD، ۴۷۱ هزار نفر بوده است.

- خروج سالانه ۱۸۰ هزار نفر با تحصیلات دانشگاهی از کشور هیچ مبنای آماری ندارد.
- بر اساس آمار موسسه آماری یونسکو حداکثر تعداد دانشجویان ایرانی در خارج از کشور در سال‌های اخیر در سال ۲۰۱۶ میلادی و در حدود ۵۲ هزار نفر بوده است. این تعداد مربوط به کل تعداد دانشجویان بین‌المللی ایرانی در آن سال است نه کسانی که ثبت‌نامی جدید هستند.
- بر اساس سرشماری سال ۲۰۰۰ میلادی، در آمریکا ۵۰/۹ درصد از مهاجران ایرانی در آمریکا حائز مدرک لیسانس و یا بالاتر بوده‌اند.
- اداره آمار آمریکا تعداد ایرانیان در این کشور را در سال ۲۰۱۷ میلادی، ۳۹۵,۴۲۹ نفر تخمین زده است.
- به این ترتیب می‌توان تعداد کل ایرانیان تحصیل کرده در آمریکا را در سال ۲۰۱۷ میلادی در حدود ۲۰۰ هزار نفر تخمین زد.
- در سال‌های ۲۰۱۱-۲۰۱۰ میلادی حدود ۴۷۱ هزار نفر از کل جمعیت ۹۳۲ هزار نفری مهاجران ایرانی در کشورهای OECD، ماهر و تحصیل کرده بوده‌اند.
- اگر سالانه ۱۸۰ هزار نفر با تحصیلات عالی از ایران خارج می‌شدند، در ده سال نزدیک به ۱/۸ میلیون نفر مهاجر تحصیل کرده‌ی ایرانی باید در جهان موجود باشد.
- ادعای خروج سالانه ۱۸۰ هزار نفر با تحصیلات دانشگاهی از ایران به هیچ‌وجه با داده‌های موجود از تعداد ایرانیان تحصیل کرده در خارج از کشور همخوانی ندارد.

ادعای صورت گرفته ❌

۹. بنیاد ملی نخبگان ایران اعلام کرد، ۳۰۸ نفر از دارندگان مدال المپیاد و ۳۵۰ نفر از برترین‌های آزمون سراسری از سال ۸۲ تا ۸۶ به خارج مهاجرت کرده‌اند.

حقایق آماری ✓

مطالعات بنیاد ملی نخبگان حاکی از آن است که به‌طور متوسط ۱۵ درصد از رتبه‌های برتر آزمون‌های سراسری (رتبه‌های زیر ۱۰۰۰ هر آزمون) بین سال‌های ۸۵ تا ۹۴ مهاجرت کرده‌اند.

- بنیاد ملی نخبگان هرگز آمار رسمی‌ای در خصوص مهاجرت دارندگان مدال‌های المپیاد و برترین‌های آزمون سراسر منتشر نکرده است.
- دکتر حسینی معاون فرهنگی بنیاد ملی نخبگان در مصاحب‌های در حاشیه همایش برگزیدگان کنکور سال ۹۲ (منتشر شده در تاریخ ۹ مهر ۱۳۹۲ توسط خبرگزاری مهر) به بخشی از این اطلاعات اشاره کرده است: "از تعداد ۱,۰۲۰ نفر از دارندگان مدال‌های المپیادهای علمی از سال ۸۲ تا ۸۶ تعداد ۷۱۲ نفر (۷۰ درصد) در داخل کشور و ۳۰۸ نفر (۳۰ درصد) از کشور خارج شدند. به گفته وی در طی سال‌های ۸۲ تا ۸۶ تعداد ۱,۴۰۳ نفر از برترین‌های آزمون سراسری در داخل کشور هستند و ۳۵۰ نفر از کشور خارج شدند."
- به این ترتیب بر اساس اطلاعات فوق حدود ۸۰ درصد برترین‌های آزمون سراسری در داخل کشور هستند و ۲۰ درصد آن‌ها از کشور خارج شده‌اند.
- با توجه به پژوهش (جدید) منتشرنشده‌ای که در سال ۹۸ توسط بنیاد ملی نخبگان انجام شده است، از جامعه حدود ۳۵,۳۱۳ نفری رتبه‌های زیر ۱۰۰۰ کنکورهای سراسری طی سال‌های ۸۵ تا ۹۴ در سال‌های مورد بررسی در حدود ۵,۴۶۰ نفر مهاجرت کرده‌اند.
- که با این احتساب حدود ۱۵ درصد از این جامعه آماری مهاجرت کرده‌اند. این آمار از آمار اعلامی دکتر حسینی ۵ درصد پایین‌تر است.

ادعای صورت گرفته ❌

۱۰. همچنین هفته‌نامه سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی نوشت است، ۹۰ نفر از ۱۲۵ دانش‌آموزی که در سه سال گذشته در المپیادهای جهانی رتبه کسب کرده‌اند، هم‌اکنون در دانشگاه‌های آمریکا تحصیل می‌کنند.

هیچ‌گونه شواهد و یا مستنداتی برای این مرجع و آمارهای ادعایی در این بند یافت نشد.

ادعای صورت گرفته ❌

۱۱. طبق آمار صندوق بین‌المللی پول هم‌اکنون بیش از ۲۵۰ هزار مهندس و پزشک ایرانی در آمریکا هستند. طبق آمار رسمی اداره گذرنامه، در سال ۸۷، روزانه ۱۵ کارشناس ارشد، ۴ دکترا و سالانه ۵,۴۷۵ نفر لیسانس از کشور مهاجرت کردند.

حقایق آماری ✓

صندوق بین‌المللی پول در هیچ گزارشی به این داده‌ها در خصوص ایران اشاره نکرده است. تنها در گزارشی که در سال ۱۹۹۸ میلادی توسط این صندوق منتشر شده است، تعداد ایرانیان با تحصیلات دانشگاهی در آمریکا ۱۰۵ هزار نفر ذکر شده است، که از عدد ادعا شده برای پزشکان و مهندسان در این کشور کمتر است!

بنا بر آمار موسسه سیاست‌گذاری مهاجرت آمریکا و Medicus Firm در سال ۲۰۱۵ میلادی، ۲۵۴,۰۰۰ پزشک و جراح مهاجر در آمریکا مشغول به کار بوده‌اند، در این میان حدود ۹,۰۰۰ پزشک و جراح مهاجر ایرانی بوده‌اند.

آماري از تعداد ایرانیان شاغل در علوم و مهندسی در آمریکا در دست نیست.

بر اساس سرشماری سال ۲۰۰۰ میلادی، در آمریکا ۵۰/۹ درصد از مهاجران ایرانی در آمریکا حائز مدرک لیسانس و یا بالاتر بوده‌اند.

همچنین در سال ۲۰۰۰، نرخ مشارکت مهاجران ایرانی در بازار کار آمریکا ۶۳ درصد بوده است و ۵۱/۸ درصد از شاغلین ایرانی در آمریکا در مشاغل مدیریت و مشاغل حرفه‌ای، ۲۷/۵ درصد در مشاغل مرتبط با فروش و مشاغل دفتری و ۹ درصد در مشاغل خدماتی مشغول به فعالیت بودند.

اداره آمار آمریکا تعداد ایرانیان در این کشور را در سال ۲۰۱۷ میلادی، ۳۹۵،۵۹۳ تخمین زده است.

به این ترتیب می‌توان تعداد کل ایرانیان تحصیل‌کرده در آمریکا را در سال ۲۰۱۷ میلادی در حدود ۲۰۰ هزار نفر تخمین زد.

همچنین با استفاده از آمار سرشماری سال ۲۰۰۰ میلادی، و تخمین جمعیت سال ۲۰۱۷ میلادی تعداد شاغلین ایرانی در همه‌ی مشاغل مدیریتی و حرفه‌ای را می‌توان حداکثر ۱۲۹ هزار نفر تخمین زد.

- صندوق بین‌المللی پول در هیچ گزارشی به این داده‌ها در خصوص ایران اشاره نکرده است. تنها در گزارشی که در سال ۱۹۹۸ میلادی توسط این صندوق منتشر شده است، تعداد ایرانیان با تحصیلات دانشگاهی در آمریکا ۱۰۵ هزار نفر ذکر شده است، که از عدد ادعا شده برای پزشکان و مهندسان در این کشور کمتر است.
- بنا بر آمار و اطلاعات منتشرشده از سوی موسسه سیاست‌گذاری مهاجرت آمریکا در سال ۲۰۱۵ میلادی، ۶۵۶،۰۰۰ پزشک و جراح در ایالات متحده مشغول به کار بوده‌اند که از این تعداد ۲۵۴،۰۰۰ نفر مهاجر هستند.
- مطابق با آمار Medicus Firm، بنگاهی که پزشکان را برای مشاغل تخصصی استخدام می‌کند از ۲۵۴،۰۰۰ پزشک و جراح مهاجر در ایالات متحده آمریکا حدود ۹،۰۰۰ نفر از این پزشکان از ایران، ۳،۵۰۰ نفر از سوریه و بیش از ۱،۵۰۰ نفر از عراق هستند.
- طبق آمار بنیاد ملی علوم آمریکا در سال ۲۰۱۸ میلادی، تعداد ایرانیانی که در بازه زمانی ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۵ میلادی موفق به دریافت ویزای تحصیلی در زمینه‌های علوم و مهندسی در مقطع دکترا شده‌اند تنها ۳،۳۰۶ نفر می‌باشد.
- با توجه به تعداد ۹،۰۰۰ نفری پزشکان و جراحان ایرانی در آمریکا، سهم ۱،۱۰۳،۰۰۰ نفری دیگر کشورهای آسیایی از تعداد مهندسان و دانشمندان بازار کار آمریکا که مشخص نیست چه تعداد آن مربوط به کشور ایران است و همچنین تعداد نه‌چندان قابل توجه ایرانیانی که در بازه زمانی ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۵ میلادی موفق به دریافت ویزای موقت تحصیلی آمریکا در مقطع دکترا شده‌اند، بعید به نظر می‌رسد که آمار ارائه شده ۲۵۰،۰۰۰ هزار نفری از مهندسان و پزشکان ایرانی مقیم آمریکا مبنای علمی داشته باشد.

- بر اساس سرشماری سال ۲۰۰۰ میلادی، در آمریکا ۵۰/۹ درصد از مهاجران ایرانی در آمریکا حائز مدرک لیسانس و یا بالاتر بوده‌اند.
- همچنین در سال ۲۰۰۰ میلادی، نرخ مشارکت مهاجران ایرانی در بازار کار آمریکا ۶۳ درصد بوده است و ۵۱/۸ درصد از شاغلین ایرانی در آمریکا در مشاغل مدیریت و مشاغل حرفه‌ای، ۲۷/۵ درصد در مشاغل مرتبط با فروش و مشاغل دفتری و ۹ درصد در مشاغل خدماتی مشغول به فعالیت بودند.
- اداره آمار آمریکا تعداد ایرانیان در این کشور را در سال ۲۰۱۷ میلادی، ۳۹۵,۴۲۹ تخمین زده است.
- به این ترتیب می‌توان تعداد کل ایرانیان تحصیل کرده در آمریکا را در سال ۲۰۱۷ میلادی در حدود ۲۰۰ هزار نفر تخمین زد.
- همچنین با استفاده از آمار سرشماری سال ۲۰۰۰، و تخمین جمعیت سال ۲۰۱۷ میلادی تعداد شاغلین ایرانی در همه‌ی مشاغل مدیریتی و حرفه‌ای را می‌توان حداکثر ۱۲۹ هزار نفر تخمین زد.
- همچنین شواهدی مبنی بر انتشار آمار و اطلاعات مهاجرتی از سوی اداره گذرنامه وجود ندارد.

ادعای صورت گرفته ❌

۱۲. در سال ۱۳۹۱ حدود ۱۵۰ هزار دانشجوی تقاضای خروج از کشور را کرده‌اند که بیشترشان دانشجوی دوره دکترا بودند. همچنین ۶۴ درصد دانش‌آموزان ایرانی مدال‌آور المپιάد طی ۱۴ سال گذشته از ایران مهاجرت کرده‌اند.

حقایق آماری ✅

ادعای تقاضای خروج ۱۵۰ هزار دانشجو در یک سال درحالی‌که تعداد کل دانشجویان بین‌المللی کشور در جهان (نمایانگر کل افراد مشغول به تحصیل در آن سال) در حدود یک‌سوم این تعداد است، و هیچ شکی در تعداد دانشجویان بین‌المللی ایران در سال‌های بعد ایجاد نشده است کاملاً به دور از واقعیت است.

- کل دانشجویان بین‌المللی ایران در جهان در سال ۹۱، بر اساس آمار یونسکو ۴۹,۴۵۷ نفر بوده است. این رقم کمتر از یک‌سوم رقم ادعایی تقاضای خروج ۱۵۰ هزار نفری در یک سال است.
- هیچ آماری در خصوص تعداد تقاضای دانشجویان برای خروج از کشور تولید نمی‌شود.
- این حجم از تقاضای خروج دانشجویان در یک سال که بیش از ۳ برابر کل دانشجویان بین‌المللی ایران بوده است به هیچ وجه منطقی نیست چرا که حتی اگر یک‌سوم این درخواست‌ها پذیرفته می‌شد در سال بعد یعنی در سال ۹۲ تعداد دانشجویان بین‌المللی ایران باید حدوداً دو برابر می‌شد. درحالی‌که در سال ۹۲ تعداد دانشجویان بین‌المللی ایران ۵۰,۸۱۹ بوده است و تنها در حدود ۱,۳۰۰ نفر افزایش داشته است.
- به این ترتیب این تعداد افزایش تعداد دانشجویان بین‌المللی ایران با ادعای تعداد ۱۵۰,۰۰۰ نفر تقاضای خروج دانشجویان هیچ تناسبی ندارد.

ادعای صورت گرفته ❌

۱۳. حمید گورابی رئیس پژوهشکده رویان جهاد دانشگاهی نیز هشدار داد که دانشمندان رشته سلول‌های بنیادین ایران هر روز بیشتر از گذشته جذب دیگر نقاط جهان می‌شوند.

حقایق آماری ✔️

- این نقل قول به‌طور مشخص در جستجوها یافت نشده است.
- دکتر حمید گورابی رئیس پیشین پژوهشکده / پژوهشگاه رویان با توجه به پیشرفت‌های صورت‌گرفته در این حوزه در کشور و عدم تأمین منابع کافی برای گسترش فعالیت پژوهشگران حوزه سلول‌های بنیادین، اعلام کردند که هم‌زمان با گسترش سرمایه‌گذاری‌های صورت‌گرفته در کشورهای دیگر از جمله کشورهای حوزه خلیج‌فارس، دانشجویان تحصیلات تکمیلی برای تکمیل تحقیقات و پژوهش‌های خود به کشورهای دیگر مهاجرت می‌کنند.

ادعای صورت گرفته ❌

۱۴. پروفسور عباس میلانی مشاور اقتصادی اتحادیه اروپا می‌گوید، فرار مغزها در چند سال اخیر ۳۰۰ برابر جنگ ایران و عراق به اقتصاد ایران صدمه زده است.

حقایق آماری ✅

با پیش‌فرض غلط اگر مهاجرت را به طور کامل خسارت محسوب کنیم؛ خسارت ناشی از خروج نخبگان با فرض همه داده‌های نادرست متن اعم از داده غلط خروج سالانه مهاجران نخبه (۱۸۰ هزار در هر سال!)، و تخمین غلط هزینه کرد دولت برای هر کدام از نخبگان خارج شده (۱ میلیون دلار برای هر نفر!) و محاسبه آن طی ۴۰ سال، بازهم عدد محاسبه شده، حتی ۱۰ برابر خسارت ناشی از جنگ ایران و عراق نخواهد شد.

پر واضح است که مهاجرت نخبگان و تحصیل‌کردگان همواره خسارت محسوب نمی‌شود، و در بسیاری موارد نیروی انسانی مهاجر یک کشور فواید و خدمات زیادی برای آن کشور ایجاد می‌کنند.

این فواید در بازگشت دائم یا موقت آن‌ها به کشور، ایجاد شبکه‌های انسانی، انتقال دانش و فناوری، سرمایه‌گذاری و ارسال وجوه و... برای کشور مبدأ کسب می‌شود.

- دکتر عباس میلانی مشاور اقتصادی اتحادیه اروپا نیست.
- عباس میلانی، در مصاحبه صورت گرفته در سال ۲۰۱۰ میلادی به نقل از اعضای کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی ایران، گفته است: «طبق اعلام این کمیسیون هزینه خروج نخبگان از هزینه ۸ سال جنگ تحمیلی بسیار بیشتر است». بنابراین، منبع اصلی این مطلب اظهارات اعضای کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی است که به طور دقیق چنین ادعایی منتسب به آن‌ها یافت نشده است. اگرچه در مصاحبه‌های دیگر مسئولان به ارقام مختلفی به عنوان خسارت سالانه مهاجرت نخبگان از کشور مطرح شده است.
- با پیش‌فرض غلط اگر مهاجرت را به‌طور کامل خسارت محسوب کنیم؛ خسارت ناشی از خروج نخبگان با فرض همه داده‌های نادرست متن اعم از داده غلط خروج سالانه مهاجران نخبه (۱۸۰ هزار در هر سال!)، و تخمین غلط هزینه کرد دولت برای هر کدام از نخبگان خارج شده (۱ میلیون دلار برای هر نفر!) و محاسبه آن طی ۴۰ سال، بازهم عدد محاسبه شده، حتی ۱۰ برابر خسارت ناشی از جنگ ایران و عراق نخواهد شد.

فصل سوم:
بررسی تفصیلی داده‌های مرتبط به
ادعاهای مطرح شده در متن

در این بخش پاسخ مفصل و تفسیری هر یک از ادعاهای صورت گرفته در نوشتار "وضعیت قرمزی که هیچگاه اعلام نمی‌شود"؛ مبتنی بر حقایق و اطلاعات آماری موجود ارائه خواهد شد.

بررسی آمار مهاجران ایران (بندهای ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۶)

۱- مرداد ۱۳۴۴ نتایج بررسی مهاجرت که توسط سازمان ملل انجام شده بود، ایران را از لحاظ مهاجرت اتباع به کشورهای دیگر در ردیف پنج کشور پایین جدول نشان می‌داد (نزدیک به صفر).

۲- این بررسی ده سال بعد در سال ۱۳۵۴ دوباره انتشار یافت که تغییری در رتبه ایران نشان نمی‌داد و مهاجرت ایرانیان نزدیک به صفر بوده است.

۳- از این آمارها چنین برمی‌آید که ایرانیان تمایلی به مهاجرت به کشورهای دیگر نداشتند.

۴- اما این ارقام به شکل ناباورانه‌ای تغییر کرده است. ایران دیگر در رتبه انتهای جدول نیست و برعکس به صدر جدول رسیده است. ایرانیان سومین مردمان در جهان هستند که به دنبال مهاجرت هستند.

۶- شمار جمعیت ایران ۲ برابر شده، اما میزان مهاجران ایرانی به عدد نزدیک به ۷ میلیون نفر یعنی ۱۴۰ برابر رسیده است.

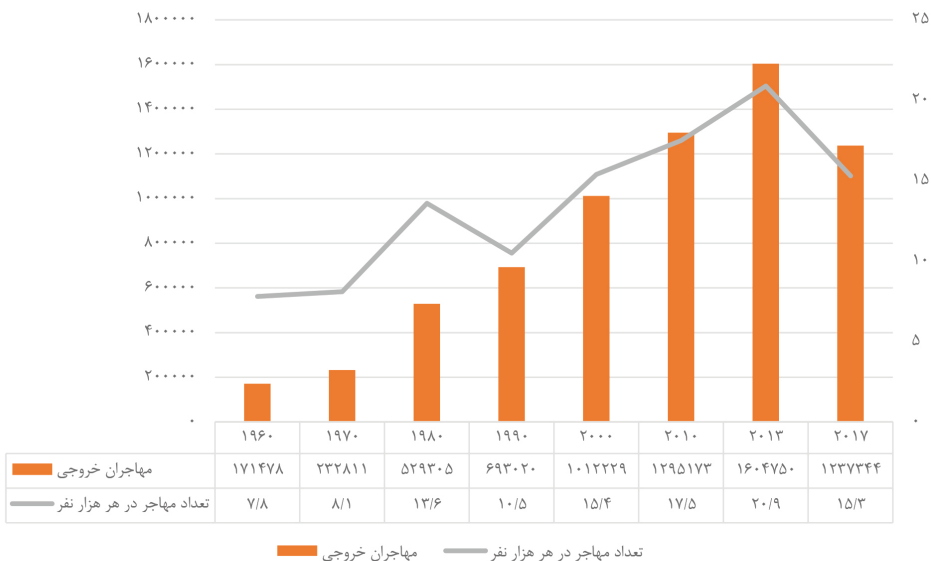
امروزه مهاجرت به مسئله مهمی است که بسیاری از کشورها در تلاش برای تنظیم سیاست‌ها، تدوین مناسبت‌ها و ارتباطات، به‌کارگیری جنبه‌های مثبت و اندیشیدن تدابیری برای جنبه‌های منفی آن هستند. تعداد مهاجران وارد شده به هر کشور و خارج شده از هر کشور یکی از مهم‌ترین داده‌های مهاجرت است که امر سیاست‌گذاری جمعیت را تحت تأثیر قرار می‌دهد. نهادهای مختلفی از جمله سازمان ملل متحد، بانک جهانی، سازمان بین‌المللی مهاجرت، جمع‌آوری و ارائه داده‌های و شاخص‌های گوناگون حوزه مهاجرت را در دستور کار خود دارند.

کشور ایران نیز همانند بسیاری از کشورهای دیگر در عین حال که پذیرای تعداد زیادی مهاجر خارجی است، تعدادی از جمعیت خود را در نتیجه مهاجرت به سایر کشورها از دست داده است. ایرانیان مقیم خارج یا ایرانیان خارج از کشور به ایرانیانی گفته می‌شود که در ایران به دنیا آمده‌اند، اما در خارج از ایران با خانواده‌هایشان زندگی می‌کنند. درحالی‌که آمارهای رسمی کشورهای مقصد در برخی موارد اختلاف‌های فاحشی از میزان واقعی مهاجران کشورهای مختلف را نشان می‌دهد که دلایل متعددی از جمله دو تابعیتی بودن، نگرفتن شناسنامه ایرانی برای فرزندان نسل دوم و سوم، مهاجرت‌های دو یا چندباره بین کشورها توسط فرد مهاجر یا اعلام

تابعیت غیر ایرانی از سوی فرد مهاجر، تعمد و سونگری توسط کشور مقصد و عدم ثبت دقیق و موارد نامشخص دیگر می‌توانند در این اختلافات اثرگذار باشند.

در آمارهای منتشرشده در وبگاه رسمی سازمان ملل متحد، داده‌های مربوط به تعداد مهاجران خارج شده از کشورها، از سال ۱۹۹۰ میلادی به بعد موجود است و داده‌های دهه‌های ۶۰ و ۷۰ میلادی ثبت نشده‌اند. آمار رسمی در مورد تعداد ایرانیان خارج از کشور توسط سازمان‌های متولی در ایران، منتشر نشده است. از طرف دیگر داده‌های منقول از مسئولان کشور در مورد ایرانیان خارج از کشور به شدت متناقض بوده و نمی‌تواند مورد استناد قرار گیرد.

بانک جهانی طی پژوهشی داده‌های مربوط به دهه‌های ۱۹۶۰ تا ۲۰۰۰ میلادی و همچنین سه سال ۲۰۱۰، ۲۰۱۳ و ۲۰۱۷ میلادی را به صورت ماتریس دو جانبه^۱ منتشر کرده است. در این ماتریس‌های دوجانبه، آمار مهاجران از کشور (الف) در کشور (ب) و همچنین آمار مهاجرت‌های منطقه‌ای برای ۲۳۲ کشور، قابل استخراج است. طبق داده‌های منتشر شده بانک جهانی، تعداد مهاجران ایرانی، هیچ‌گاه نزدیک به صفر نبوده است (نمودار ۱). در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ میلادی (که نزدیک‌ترین سال‌ها به زمان موردنظر نویسنده است) تعداد ثبت شده‌ی مهاجران ایرانی به ترتیب ۱۷۱،۴۷۸ هزار و ۲۳۲،۸۱۱ هزار نفر بوده است. در فاصله سال‌های دهه ۱۹۶۰ تا ۲۰۱۷ میلادی شاهد روند افزایشی در تعداد مهاجران ایرانی خارج از کشور بوده‌ایم (نمودار ۱).

نمودار ۱- تعداد مهاجران ایرانی خارج از کشور و سهم آن در هر هزار نفر در سال‌های ۲۰۱۷-۱۹۶۰

(World bank, 2019)

برای بررسی دقیق ادعای نویسنده درباره رتبه‌بندی ایران در میان کشورها در شاخص تعداد مهاجران خروجی، رتبه بندی ایران در دهه ۱۹۶۰، دهه ۱۹۷۰ و سال ۲۰۱۷ میلادی از ماتریس مذکور از میان ۲۳۲ کشور استخراج شده است (جدول ۱).

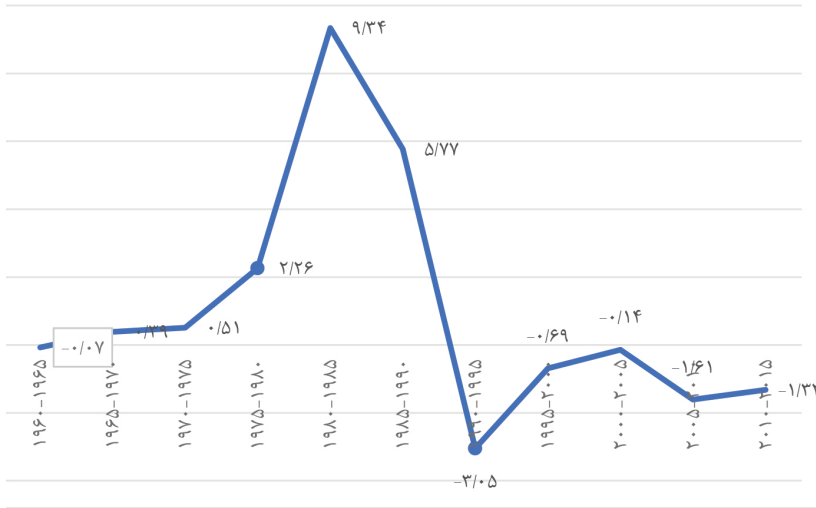
جدول ۱- رتبه‌بندی ایران در کشورهای فرستنده مهاجر (World bank, 2019)

دهه ۲۰۱۷			دهه ۱۹۷۰			دهه ۱۹۶۰		
رتبه	کشور	تعداد مهاجران در خارج از کشور	رتبه	کشور	تعداد مهاجران در خارج از کشور	رتبه	کشور	تعداد مهاجران در خارج از کشور
۱	هند	۱۶,۴۴۴,۸۳۰	۱	روسیه	۱۰,۵۶۵,۲۲۹	۱	هند	۹,۰۸۱,۸۸۱
۲	مکزیک	۱۱,۸۸۱,۷۱۲	۲	پاکستان	۸,۵۲۲,۲۲۱	۲	پاکستان	۸,۸۴۴,۷۲۰
۳	روسیه	۱۰,۹۶۱,۱۶۴	۳	هند	۸,۲۶۰,۶۸۷	۳	روسیه	۸,۴۱۰,۴۲۳
۴	چین	۱۰,۰۶۰,۲۵۳	۴	اوکراین	۶,۳۶۲,۶۱۳	۴	اوکراین	۶,۲۶۷,۸۲۸
۵	بنگلادش	۷,۷۹۶,۹۵۸	۵	ایتالیا	۵,۳۱۰,۶۱۳	۵	لهستان	۵,۶۸۵,۱۱۰
۷۶	ایران	۱,۲۳۷,۳۴۴	۷۴	ایران	۲۳۲,۸۱۱	۷۶	ایران	۱۷۱,۴۷۸

در وبگاه سازمان ملل متحد شاخص نرخ خالص مهاجرت^۲ کشورها از سال ۱۹۶۰ میلادی، در دوره‌های ۵ ساله آورده شده است. این شاخص بر اساس تفریق مهاجران داخل یک کشور از اتباع آن در خارج از کشور، تقسیم بر جمعیت آن کشور به دست می‌آید که برای هر هزار نفر جمعیت محاسبه می‌گردد.

داده‌های این شاخص برای ایران بین سال‌های ۱۹۶۰ تا ۲۰۱۵ میلادی در نمودار ۲ به نمایش درآمده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود داده‌ها در مورد ایران، نوسان بسیاری داشته است ولی از دوره ۲۰۰۰-۱۹۹۵ میلادی تاکنون از ۱/۶۱- نفر در هر هزار نفر کمتر نشده است. در سال‌های مورد نظر نویسنده یعنی ۱۳۴۴ شمسی معادل ۱۹۶۵ میلادی و ۱۳۵۴ شمسی معادل ۱۹۷۵ میلادی، نرخ خالص مهاجرت به ترتیب برابر با (۰/۰۷-) و ۰/۳۹ در هزار نفر بوده است که به صفر نزدیک است، ولی باز هم برابر صفر نیست.

۲. Net migration rate (per 1000 population)

نمودار ۲- نرخ خالص مهاجرت ایران در هر هزار نفر از ۱۹۶۰ - ۲۰۱۵ (World Bank, 2019)

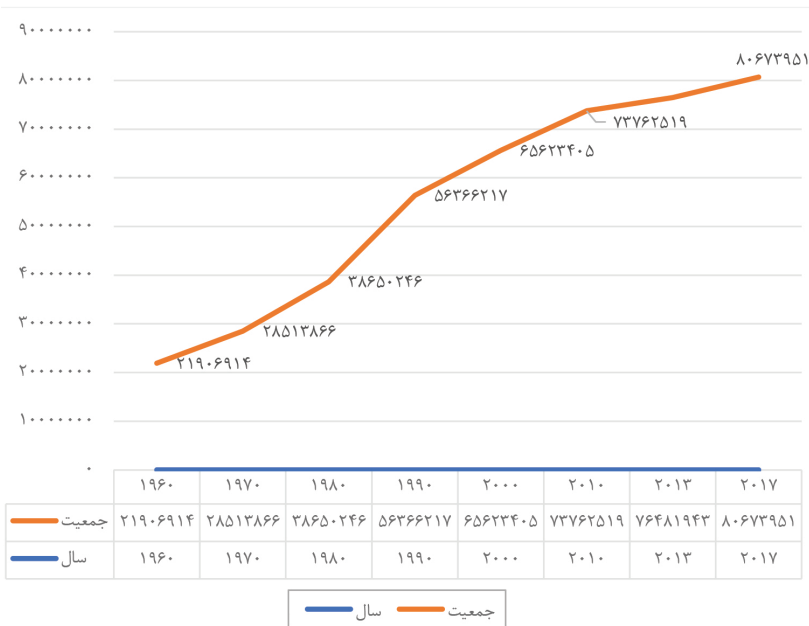
در بندهای سه و چهار، نویسنده از داده‌های موجود در زمینه‌ی تعداد مهاجرت ایرانیان، درباره تمایل ایرانیان به مهاجرت قضاوت و نتیجه‌گیری نموده است. در حالی که باید توجه داشت که، طبق داده‌های بانک جهانی از آمار مهاجران هر کشور در سال ۲۰۱۷ میلادی، ایران با تعداد ثبت شده ۱,۲۳۷,۳۴۴ نفر، رتبه ۵۴ام در بین ۲۳۲ کشور را دارا می‌باشد (جدول ۱) که تا صدر جدول فاصله زیادی دارد. ۵ کشور برتر در این زمینه عبارت‌اند از هند (بیش از ۱۶ میلیون)، مکزیک (در حدود ۱۲ میلیون نفر)، روسیه (حدود ۱۱ میلیون نفر)، چین (حدود ۱۰ میلیون نفر) و بنگلادش (بیش از ۷ میلیون و ۷۰۰ هزار نفر).

نکته دوم اینکه، میان تمایل به مهاجرت و اقدام به مهاجرت تفاوت بسیاری است. افزایش ارتباطات و آگاهی پیرامون فرصت‌های موجود در اقصی نقاط جهان، میل به مهاجرت را در میان مردم دنیا افزایش داده است. بنا بر داده‌های پیمایش‌های گالوپ بیش از ۷۰۰ میلیون نفر از جمعیت جهان میل به مهاجرت دارند (۱۵ درصد جمعیت جهان). اما بسیاری از مردم صرفاً میل به مهاجرت دارند و کمتر برنامه‌ریزی و اقدام عملی در این مسیر می‌کنند. شکاف عمیقی میان انبوه جمعیت "آرزوکنندگان مهاجرت (Dreamers)" و گروه "برنامه‌ریزان مهاجرت (Planners)" و نهایتاً دسته "اقدام‌کنندگان به مهاجرت (Movers)" وجود دارد. لذا جمعیت آرزوکنندگان مهاجرت به چند ده میلیون برنامه‌ریز و اقدام‌کننده مهاجرت تقلیل می‌یابد (Migali & Scipioni, 2018).

برای بررسی صحت و سقم بند ۶، ابتدا داده‌های جمعیت کشور از وبگاه بانک جهانی استخراج شده‌اند. با استناد به آمار رسمی بانک جهانی (World Bank, 2019)، جمعیت ایران از دوران انقلاب مصادف با سال‌های ۱۹۷۰-۱۹۸۰ میلادی تاکنون حدود ۲ برابر شده است (نمودار ۳). طبق

داده‌های به دست آمده از این سازمان، جمعیت ایران در سال ۱۹۸۰^۳ میلادی (دوران انقلاب) ۳۸ میلیون و ۶۵۰ هزار و ۲۴۶ نفر بوده که این آمار در سال ۲۰۱۷ میلادی به ۸۰ میلیون و ۶۷۳ هزار و ۹۵۱ نفر افزایش پیدا کرده است.

رصد تعداد مهاجران بدون در نظر گرفتن جمعیت رو به رشد کشورها، شاخص دقیقی برای تعیین وضعیت خروج اتباع از کشور نیست. به همین دلیل با تقسیم تعداد مهاجران به جمعیت و ضرب آن در هزار نفر، رقم «سهم مهاجران ایرانی در هر هزار نفر جمعیت کشور» به دست می‌آید که شاخص بهتری برای مقایسه می‌باشد. این شاخص در نمودار ۱ به نمایش درآمده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود این مقدار از سال‌های دهه ۶۰ میلادی تا ۲۰۱۷ میلادی با اندکی فراز و نشیب روند صعودی داشته است. در فاصله سال‌های ۱۹۸۰-۱۹۷۰ میلادی که مصادف با دوران انقلاب اسلامی است، از هر هزار نفر، به ترتیب ۸/۱ و ۱۳/۶ نفر در خارج از ایران بوده‌اند. این در حالی است که در سال ۲۰۱۷ میلادی، از هر هزار نفر تعداد ۱۵/۳ نفر به خارج مهاجرت کرده‌اند. با فرض سال ۱۹۷۰ میلادی به‌عنوان سال مبنا، سهم ایرانیان خارج از کشور از جمعیت در طی ۴۷ سال ۱/۹ برابر افزایش یافته است.

نمودار ۳- آمار جمعیتی کشور طی سال‌های ۱۹۶۰-۲۰۱۷ (World Bank, 2019)

۳. با توجه به وقوع انقلاب اسلامی که مصادف با سال ۱۹۷۹ میلادی است، در بررسی حاضر به آمار سال ۱۹۸۰ میلادی که نزدیک ترین سال به دوران مورد نظر است، استناد شده است.

بررسی اظهارات مسئولین در خصوص تعداد ایرانیان خارج از کشور

با توجه به ادعای حضور بیش از ۷ میلیون ایرانی در خارج از کشور بررسی‌ها نشان می‌دهد این نوع اظهارات در میان برخی از مدیران و مسئولین کشور نیز وجود داشته است. اظهارات برخی مسئولان ایرانی در اعلام آمار غیررسمی بسیار متناقض از تعداد ایرانیان خارج از کشور که بین ۳/۵ تا ۸ میلیون ذکر شده است، ممکن است مبتنی بر تمایل به احتساب نسل دوم و سوم مهاجران ایرانی و متولدین ایرانی که تابعیت سایر کشورها را اخذ کرده‌اند و تمایلی به اعلام تابعیت قبلی خود نداشته‌اند، باشد. این روش محاسبه تعداد مهاجرین به هیچ عنوان مبنای علمی ندارد و استفاده از آن به عنوان تعداد مهاجرین ایرانی در خارج از کشور به هیچ عنوان صحیح نیست. ادامه به برخی از این ادعاها اشاره شده است:

- به گزارش «وطن امروز» فلاح‌پیشه رئیس کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۹۷ مدعی شده است که ۸ میلیون ایرانی در خارج از کشور به سر می‌برند. (روزنامه وطن امروز، ۱۳۹۷)
- در ۱۱ آذرماه ۱۳۹۵ حسن قشقاوی، معاون امور ایرانیان خارج از کشور وزارت امور خارجه درباره جمعیت ایرانیان خارج از کشور به «وطن امروز» گفته است: «ما فکر می‌کنیم ۴/۵ میلیون ایرانی در خارج از کشور حضور دارند». در ادامه این مصاحبه وقتی به قشقاوی گفته شد یکی از مسئولان ثبت‌احوال آمار ایرانیان خارج از کشور را حدود ۳/۵ میلیون نفر اعلام کرده است، اظهار داشت: «آمار بین ۳/۵ تا ۴ میلیون واقع بینانه‌تر است. بنابراین شما هم اصلاح کنید و بین ۳/۵ تا ۴ میلیون را بنویسید». قشقاوی در این مصاحبه البته تصریح کرد که آمار دقیقی از ایرانیان خارج از کشور در دست نیست. (روزنامه وطن امروز، ۱۳۹۷)
- سیدجواد قوام شهیدی، دبیرکل شورای عالی ایرانیان خارج از کشور نیز ۱۲ آذر ۱۳۹۲ اظهار داشت: «ما یک جامعه ۲ میلیونی (!) ایرانی در آمریکا داریم که برای تردد آسان آن‌ها و ورودشان به کشور نیازمند برقراری رابطه هوایی هستیم». (روزنامه وطن امروز، ۱۳۹۷)
- محسن کرمی، معاون سازمان ثبت‌احوال شهریورماه ۱۳۹۱ اعلام کرده: «بیشترین تعداد مهاجران ایرانی با یک میلیون و ۴۰۰ هزار نفر جمعیت مربوط به کشور آمریکاست». (روزنامه وطن امروز، ۱۳۹۷)
- به گزارش ایرنا، علی اصغر محمدی در تاریخ ۹ تیر ۱۳۹۷ دبیر شورای عالی ایرانیان مقیم خارج از کشور در دیدار با استاندار قزوین افزود: در خصوص آمار ایرانیان مقیم خارج از کشور چالش‌هایی وجود دارد اما حدود پنج تا ۶ میلیون ایرانی خارج از کشور زندگی می‌کنند. (ایرنا، ۱۳۹۷)

این مطالب تنها اشاره‌ای کوتاه به تناقضات مربوط به جمعیت ایرانیان خارج از کشور است که در خبرگزاری‌های مختلف منتشر شده است و مطالبی از این دست که در سایت‌ها و خبرگزاری‌های مختلف دست به دست می‌شوند و هیچ یک منبع موثق علمی ندارد. چنانچه اشاره شد مسئولین مختلف، آمار ایرانیان خارج از کشور را بین ۳/۵ تا ۸ میلیون ذکر کرده‌اند که تفاوت فاحشی با آمار منتشر شده در پایگاه داده‌های جهانی دارد.

مهاجران در استرالیا و جایگاه مهاجران ایرانی (بررسی بند ۵)

۵- در بین اتباع کشورهای مختلف ایرانی‌ها بیشتر متقاضی برای مهاجرت به استرالیا را دارند که سالانه ده‌ها نفر نیز جان خود را در این راه می‌دهند.

جمعیت متولدشده در خارج از استرالیا

بر اساس سرشماری‌های انجام شده در استرالیا در سال‌های ۱۹۰۱، ۱۹۵۴، ۲۰۰۱ و ۲۰۱۶ میلادی جمعیت متولد شده در خارج از کشور استرالیا به تفکیک ملیت مشخص شده است. نتایج این سرشماری‌ها حاکی از این است که در هیچ کدام از سال‌های سرشماری ایرانیان در جمع ۱۰ کشور اصلی مهاجران متولد شده در خارج از کشور در استرالیا قرار نداشته‌اند.

بر اساس اطلاعات جدول زیر مهاجران متولد شده در کشورهای بریتانیا و نیوزلند به ترتیب بیشترین جمعیت مهاجران در کشور استرالیا را در سرشماری سال‌های ۲۰۰۱ و ۲۰۱۶ میلادی شامل می‌شوند. در سال ۲۰۱۶ میلادی مهاجران چینی و هندی با افزایش جمعیت خود در استرالیا جای ایتالیا و ویتنام را در رتبه‌های سوم و چهارم گرفته‌اند. نکته مهم دیگر افزایش درصد استرالیایی‌های متولد شده در خارج از کشور است که از ۱۴/۳ درصد در سرشماری ۱۹۵۴ میلادی به ۲۶/۳ درصد در سرشماری سال ۲۰۱۶ میلادی افزایش یافته است. این به این معنا است که سهم جمعیت متولد شده در خارج از کشور در استرالیا روند افزایشی داشته است.

به‌طور کلی مهاجران ایرانی در ۱۰۰ سال گذشته (در حدود ۱۸ سرشماری انجام شده در استرالیا) از نظر جمعیت و درصد مهاجران در جمع ۱۰ کشور اول در استرالیا قرار ندارند (Parliament of Australia, 2015)

جدول ۱۰- کشور اول جمعیت متولد شده در خارج از کشور در استرالیا به تفکیک ملیت (۲۰۱۶ و ۲۰۰۱) (Australian Bureau of Statistics, 2016)

Country	Population	Share (%)	Country	Population	Share (%)
2001 Census			2016 Census		
1. United Kingdom	1 036 242	25.5	1. United Kingdom	1 087 756	17.7
2. New Zealand	355 765	8.8	2. New Zealand	518 462	8.4
3. Italy	218 718	5.4	3. China	509 558	8.3
4. Viet Nam	154 830	3.8	4. India	455 385	7.4
5. China	142 781	3.5	5. Philippines	232 391	3.8
6. Greece	116 430	2.9	6. Viet Nam	219 351	3.6
7. Germany	108 219	2.7	7. Italy	174 042	2.8
8. Philippines	103 942	2.6	8. South Africa	162 450	2.6
9. India	95 455	2.3	9. Malaysia	138 363	2.2
10. Netherlands Netherlands	83 324	2.1	10. Sri Lanka	109 850	1.8
Top ten total	2 415 706	59.4	Top ten total	3 607 608	58.7
Other	1 648 248	40.6	Other	2 542 443	41.3
Total overseas born	4 063 954	100.0	Total overseas born	6 150 051	100.0
Total population	18 769 228		Total population	23 401 891	
% of Australian born overseas		21.7	% of Australian born overseas		26.3

خالص مهاجران بین‌المللی در استرالیا

همچنین خالص مهاجرت‌های بین‌المللی در استرالیا به تفکیک کشورهای مبدأ مهاجران نیز نشان می‌دهد مهاجران وارد شده متولد شده در خارج از کشور در سال ۲۰۰۵ میلادی در حدود ۱۶۱ هزار نفر بوده است که تا سال ۲۰۰۹ میلادی روند افزایشی داشته و به حدود ۳۰۰ هزار نفر می‌رسد اما از سال ۲۰۱۰ میلادی تعداد مهاجران وارد شده به استرالیا روند کاهشی پیدا می‌کند و به حدود ۲۰۰ هزار نفر در سال ۲۰۱۵ میلادی می‌رسد. مجدد از سال ۲۰۱۶ میلادی این روند افزایش یافته و به حدود ۲۸۰ هزار نفر در سال ۲۰۱۷ میلادی می‌رسد.

خالص مهاجرت ایرانی‌ها به استرالیا از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۷ میلادی نیز در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۲- خالص مهاجران (ورودی و خروجی) ایرانیان به استرالیا از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۷

(Australian Bureau of Statistics, 2019)

سال	خالص مهاجران ایرانی
۲۰۱۷	۲۹۹۰
۲۰۱۶	۲۴۶۰
۲۰۱۵	۲۶۲۰
۲۰۱۴	۲۵۷۰
۲۰۱۳	۵۰۲۰
۲۰۱۲	۳۸۳۰
۲۰۱۱	۲۱۰۰
۲۰۱۰	۲۲۶۰
۲۰۰۹	۲۱۸۰
۲۰۰۸	۱۵۵۰
۲۰۰۷	۲۰۳۰
۲۰۰۶	۱۲۱۰
۲۰۰۵	۱۱۷۰

بر این اساس خالص مهاجران وارد شده به استرالیا از کشور ایران از ۱,۱۷۰ نفر در سال ۲۰۰۵ میلادی به ۲,۹۹۰ نفر در سال ۲۰۱۷ میلادی افزایش یافته است. از این نظر ایرانیان در بین ۱۰ کشور اول از نظر خالص مهاجران وارد شده (تفاوت بین مهاجران وارد شده و خارج شده) در استرالیا قرار ندارند. از این نظر کشورهای مالزی، بریتانیا، عراق، سوریه، ویتنام، برزیل، پاکستان، آفریقای جنوبی، سریلانکا و تایلند به ترتیب در رتبه‌های اول تا دهم قرار دارند. ایران از این نظر بالاتر از مهاجران ایالات متحده آمریکا در رتبه سیزدهم قرار دارد.

جمعیت ایرانیان در استرالیا

بر اساس سرشماری‌های انجام شده در سال‌های ۱۹۹۶، ۲۰۰۱، ۲۰۰۶، ۲۰۱۱، ۲۰۱۶ و ۲۰۱۸ میلادی تعداد مهاجران ایرانی از ۱۹,۲۶۰ نفر به ۷۱,۳۹۰ نفر افزایش یافته است. از نظر تعداد جمعیت مهاجران خارجی در استرالیا در سرشماری سال ۲۰۱۶ میلادی، ایرانیان در رتبه ۲۵ قرار دارند و کشورهای همسایه همچون عراق و پاکستان از نظر جمعیت مقیم در استرالیا در رتبه‌های بالاتر از ایران قرار دارند.

جدول ۳- جمعیت ایرانیان و دیگر کشورهای منطقه در استرالیا در سرشماری‌های ۲۰ سال گذشته
(Australian Bureau of Statistics, 2019)

۲۰۱۸	۲۰۱۶	۲۰۱۱	۲۰۰۶	۲۰۰۱	۱۹۹۶	
۹۴۸۳۰	۹۳۷۲۰	۹۰۰۳۰	۸۵۹۴۰	۷۹۸۵۰	۷۷۶۷۰	لبنان
۸۷۷۵۰	۷۴۶۸۰	۵۴۹۸۰	۳۹۵۰۰	۲۸۴۸۰	..	عراق
۸۴۳۴۰	۶۹۶۶۰	۳۴۱۵۰	۱۸۳۲۰	۱۲۲۹۰	..	پاکستان
۷۱۳۹۰	۶۶۱۵۰	۳۹۶۴۰	۲۸۱۱۰	۲۲۲۵۰	۱۹۲۶۰	ایران

* آمارهای سال ۲۰۱۸ میلادی بر اساس تخمین است

از نظر میزان افزایش جمعیت در سال‌های ۱۹۹۶ تا ۲۰۱۶ میلادی ایرانیان در رده سیزدهم بیشترین افزایش جمعیت در استرالیا قرار دارند. در این سال‌ها جمعیت ایرانیان در این کشور ۳/۴۳ درصد افزایش یافته است. بیشترین افزایش مربوط به کشور نپال بوده است به طوری که جمعیت مهاجران این کشور در استرالیا از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۶ میلادی در حدود ۲۴ مرتبه افزایش یافته است. پس از نپال مهاجران کشور عربستان سعودی قرار دارند که جمعیت آن‌ها از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۶ میلادی در حدود ۹ برابر شده است. کشورهای هند، پاکستان، کلمبیا، بنگلادش، چین، افغانستان و سودان در رتبه‌های بعدی از نظر میزان افزایش جمعیت در استرالیا قرار دارند.

مهاجران پناهجویی

مطابق با یافته‌های سرشماری سال ۲۰۱۶ میلادی استرالیا مهاجران جدید وارد شده از سال ۲۰۰۰ تا سال ۲۰۱۶ میلادی در حدود ۲/۲ میلیون نفر بوده‌اند. ۵۸ درصد (۱/۲ میلیون نفر) آن‌ها ویزای افراد ماهر، ۳۲ درصد (۶۸۳,۶۰۳ نفر) ویزای خانوادگی و ۱۰ درصد (۲۱۴,۶۵۶ نفر) ویزای بشردوستانه (Humanitarian) (پناهندگی و...) دریافت کرده‌اند. بر این اساس سه کشور اول دریافت‌کننده ویزای افراد ماهر به ترتیب شامل هند، انگلستان و چین بوده‌اند. سه کشور اول دریافت‌کننده ویزای خانوادگی نیز شامل چین، انگلستان و هند بوده و در نهایت سه کشور اول دریافت‌کننده ویزای بشردوستانه مربوط به مهاجران کشورهای عراق، افغانستان و میانمار بوده است. مهاجران ایرانی از نظر دریافت ویزای بشردوستانه در استرالیا در مجموع سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۶ میلادی در رتبه چهارم قرار دارند و در مجموع ۶/۷ درصد ویزای مهاجران بشردوستانه در استرالیا را دریافت کرده‌اند. (سرشماری استرالیا، ۲۰۱۶ میلادی)

همچنین بخش عمده پناهجویان پذیرفته شده در استرالیا از طریق برنامه اسکان مجدد (Resettlement) یا ویزای بشردوستانه^۴ وارد این کشور می‌شوند که در بین سال‌های ۲۰۱۷-۲۰۱۶ میلادی پناهجویان ایرانی در بین چهار کشور پذیرفته شده از طریق این برنامه برای اقامت در استرالیا نبوده‌اند. چهار کشور اصلی شامل پناهجویان کشورهای عراق (۷,۴۷۸ نفر)، سوریه (۶,۲۶۱ نفر)، افغانستان (۱,۹۵۸ نفر) و میانمار (۱,۷۴۷ نفر) هستند. (صلیب سرخ استرالیا، ۲۰۱۹ میلادی) از طرف دیگر بررسی کشور محل تولد متقاضیان ویزای بشردوستانه استرالیا (شامل کد ۲۰۰ برای پناهندگی، کد ۲۰۱ برنامه خاص بشردوستانه داخل کشور، کد ۲۰۲ برای برنامه بشردوستانه خاص جهانی، کد ۲۰۳ برای نجات اضطراری و کد ۲۰۴ برای زنان در خطر) از سال ۲۰۱۴-۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸-۲۰۱۷ میلادی نشان می‌دهد که ایرانیان متقاضی پناهندگی در کشورهای دیگر در بین ۱۰ کشور اول متقاضیان ویزای استرالیا از طریق مسائل بشردوستانه که شامل پناهندگی نیز می‌شود نبوده‌اند. در تصویر ۱ محل تولد افراد متقاضی ویزای پناهجویی استرالیا در سال‌های گذشته نشان داده شده است.

از طرف دیگر تعداد پناهجویان ایرانی در استرالیا (به صورت تجمعی) در سال ۲۰۱۸ میلادی، ۴,۶۹۹ نفر است که همچنان منتظر دریافت نتیجه درخواست پناهندگی خود هستند. (UNHCR, 2018) تعداد پناهجویان ایرانی در سال ۲۰۱۳ میلادی در حدود ۱,۱۵۴ نفر بوده است ما این آمار از سال ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ میلادی روند افزایشی زیادی یافته است. بر اساس همین پایگاه داده تعداد پناهجویان مالزیایی ۱۲,۹۹۵ نفر و تعداد پناهجویان چینی ۱۳,۶۴۷ نفر بوده است. از این نظر پناهجویان ایرانی در استرالیا که منتظر مشخص شدن وضعیت خود در استرالیا هستند پس از پناهجویان چینی و مالزیایی در جایگاه سوم قرار دارند. از نظر تعداد پناهندگان در سال ۲۰۱۸ میلادی (تجمعی سال‌های گذشته) تعداد ۱۰,۷۰۲ ایرانی در استرالیا وضعیت پناهندگی داشته‌اند که از این نظر پس از شهروندان افغانستانی در رتبه دوم قرار داشته‌اند. علت این موضوع را همچنان که اشاره شد باید در سیاست استرالیا برای پذیرش پناهندگان از طریق ویزای بشردوستانه جستجو کرد. به عبارتی شهروندان ایرانی به‌طور مستقیم و از طریق گذر غیرقانونی از مسیر دریا یا عدم خروج از استرالیا پیش از اتمام مهلت ویزای خود اقدام به درخواست پناهندگی در استرالیا می‌کنند. موضوعی که در بالا بودن متقاضیان پناهجویی ایرانیان تأثیرگذار بوده است. اما همچنان که اشاره شد با در نظر گرفتن متقاضیان ویزای بشردوستانه استرالیا (جدول فوق) در دیگر کشورها پناهجویان ایرانی حداقل در بین سه کشور اول متقاضی پناهندگی در این کشور قرار ندارند.

2017_18		
Country of birth	Number	Per cent
Iraq	25,832	34.9%
Syria	19,153	25.9%
Myanmar	9,447	12.8%
Dem. Rep. of the Congo	3,585	4.8%
Afghanistan	2,487	3.4%
Ethiopia	2,020	2.7%
Eritrea	1,782	2.4%
South Sudan	1,593	2.2%
Sudan	981	1.3%
Burundi	924	1.2%
Other	6,276	8.5%
Total	74,080	100%

2016_17		
Country of birth	Number	Per cent
Syria	41,188	45.2%
Iraq	24,974	27.4%
Myanmar	3,633	4.0%
Afghanistan	3,384	3.7%
South Sudan	3,219	3.5%
Ethiopia	2,672	2.9%
Sudan	2,422	2.7%
Eritrea	2,209	2.4%
Dem. Rep. of the Congo	1,864	2.0%
Bhutan	657	0.7%
Other	4,955	5.4%
Total	91,177	100%

2015_16		
Country of birth	Number	Per cent
Iraq	33,417	43.0%
Syria	24,804	31.9%
Myanmar	3,854	5.0%
Afghanistan	3,787	4.9%
South Sudan	2,163	2.8%
Ethiopia	1,135	1.5%
Eritrea	1,121	1.4%
Dem. Rep. of the Congo	1,006	1.3%
Sudan	959	1.2%
Pakistan	779	1.0%
Other	4,615	5.9%
Total	77,640	100%

2014_15		
Country of birth	Number	Per cent
Iraq	21,858	34.9%
Syria	15,299	24.4%
South Sudan	5,884	9.4%
Myanmar	5,265	8.4%
Afghanistan	3,559	5.7%
Sudan	1,608	2.6%
Pakistan	1,451	2.3%
Ethiopia	1,354	2.2%
Eritrea	1,099	1.8%
Dem. Rep. of the Congo	892	1.4%
Other	4,417	7.0%
Total	62,686	100%

2013_14		
Country of birth	Number	Per cent
Syria	18,769	25.4%
Myanmar	13,900	18.8%
Iraq	10,378	14.0%
Sudan	7,411	10.0%
Afghanistan	6,065	8.2%
South Sudan	3,190	4.3%
Ethiopia	2,903	3.9%
Somalia	2,114	2.9%
Eritrea	1,921	2.6%
Pakistan	1,204	1.6%
Other	6,114	8.3%
Total	73,969	100%

تصویر ۱- محل تولد ۱۰ کشور اول متقاضی ویزای بشردوستانه استرالیا از ۲۰۱۳-۲۰۱۴ تا ۲۰۱۷-۲۰۱۸ (Australia's Off-shore Humanitarian Program, 2017)

در ادامه به بررسی درخواست پناهجویان کشورهای مختلف در استرالیا به تفکیک ملیت متقاضیان از سال ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۶ میلادی پرداخته می‌شود.

جدول ۴- تعداد پناهجویان متقاضی پناهندگی در استرالیا به تفکیک ملیت متقاضیان- ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۶

(International Migration Outlook, 2018)

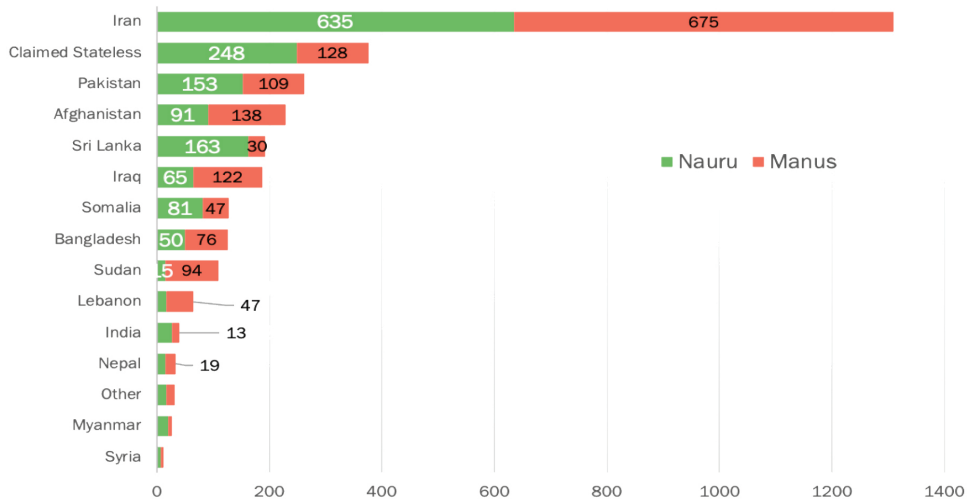
جمع سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۰۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	۲۰۰۸	۲۰۰۷	
۱۳۱۵۶	۷۳۵۸	۲۷۶۷	۷۰۴	۲۰۹	۱۷۳	۱۸۲	۲۴۹	۲۳۱	۲۳۸	۱۴۵	مالزی
۱۰۰۶۲	۲۹۷۱	۸۴۴	۲۶۲	۹۶۷	۱۸۵۱	۲۱۵۲	۴۵۸	۳۱۲	۱۶۱	۸۴	ایران
۹۲۹۹	۲۶۶۲	۸۰۶	۱۷۶	۸۰۶	۲۴۶۸	۳۷۰	۵۸۹	۵۵۵	۴۲۲	۴۴۵	سريلانکا
۱۰۶۸۴	۲۵۶۳	۵۶۷	۱۲۳	۳۷۰	۳۰۶۴	۱۷۲۰	۱۲۶۵	۹۴۰	۵۲	۲۰	افغانستان
۱۳۶۱۰	۱۹۱۴	۱۴۵۶	۱۵۴۱	۱۵۳۷	۱۱۵۵	۱۱۸۹	۱۱۸۷	۱۱۹۲	۱۳۳۲	۱۲۰۷	چین
۵۵۵۹	۱۳۷۸	۱۰۴۳	۴۲۲	۳۶۲	۷۷۸	۴۹۰	۳۷۳	۲۹۸	۱۹۹	۲۱۶	عراق
۷۳۱۶	۱۳۳۴	۶۴۲	۸۲۸	۱۱۰۴	۱۵۳۸	۸۱۷	۴۲۸	۲۶۰	۲۲۰	۱۴۵	پاکستان
۶۹۵۸	۱۱۱۷	۶۵۲	۹۶۴	۱۱۶۳	۹۴۹	۷۶۹	۴۰۹	۲۱۳	۳۷۳	۳۴۹	هند
۱۷۹۹	۷۷۲	۲۲۳	۲۶۴	۱۲۸	۸۱	۱۳۰	۷۸	۳۷	۵۲	۳۴	ویتنام
۱۹۳۴	۴۳۳	۲۱۷	۲۵۰	۳۸۲	۱۶۲	۱۲۷	۹۷	۶۹	۱۳۱	۶۶	بنگلادش
۲۶۴۱	۳۹۰	۲۵۰	۲۸۷	۴۱۳	۲۳۶	۲۷۷	۳۷۵	۲۶۲	۸۱	۷۰	فیجی
۱۹۶۰	۳۱۸	۲۰۸	۱۵۲	۱۹۰	۱۲۶	۱۷۴	۱۷۹	۱۹۲	۲۳۸	۱۸۳	اندونزی

جمع سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۰۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	۲۰۰۸	۲۰۰۷	
۱۹۵۵	۳۳۸	۱۵۷	۳۴۶	۳۴۹	۳۲۶	۱۵۸	۲۰۰	۱۱۵	۹۱	۷۵	لبنان
۴۴۸	۲۰۴	۹۸	۱۶	۲۲	۲۴	۱۷	۳۷	۸	۵	۲۷	تایلند
۲۶۰	۱۸۶	::	::	۱۸	۱۲	۴	۵	۸	۱۴	۱۳	سودان
۲۴۵۷۴	۳۸۹۴	۳۴۲۰	۲۷۵۳	۳۷۲۱	۲۸۴۳	۲۹۲۹	۳۳۲۷	۱۵۱۴	۱۲۶۲	۹۰۱	دیگر کشورها
۱۱۱۲۱۵	۳۷۶۳۲	۱۳۲۶۰	۸۹۸۸	۱۱۷۴۱	۱۵۷۸۶	۱۱۵۰۵	۸۳۴۶	۶۲۰۶	۴۷۷۱	۳۹۸۰	جمع

بر اساس داده‌های ارائه شده توسط گزارش OECD تعداد پناهجویان متقاضی پناهندگی در کشور استرالیا در سال ۲۰۱۶ میلادی برابر با ۲,۹۷۱ نفر بوده است. به‌طور کلی در سال‌های مورد بررسی تعداد ثبت‌نام‌کنندگان پناهندگی توسط ایرانیان تنها در سه سال بیش از ۱,۰۰۰ نفر بوده است و در دیگر سال‌ها تعداد متقاضیان کمتر از ۱۰۰ نفر می‌باشد. در مجموع از سال ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۶ میلادی (مجموع ۱۰ سال) تعداد ۱۰,۰۶۲ پناهجوی ایرانی از کشور استرالیا درخواست پناهندگی کرده‌اند که از نظر تعداد پناهجویان درخواست‌کننده پناهندگی در این کشور پس از پناهجویان کشورهای چین، مالزی و افغانستان در رتبه چهارم قرار دارند. مجموع درخواست‌کنندگان پناهندگی در استرالیا ۱۱۱,۲۱۵ نفر بوده است.

پناهجویان ایرانی در جزایر

به‌علاوه با توجه به سیاست استرالیا برای ارسال پناهجویان به نائورو (Nauru) و پاپوا گینه نو (مانوس) بخش عمده پناهجویان ایرانی در این دو جزیره گرفتار شده‌اند. در آمارهای ارائه شده تعداد پناهجویان ایرانی ارسال شده بین ۱۹ جولای ۲۰۱۳ تا فوریه ۲۰۱۷ میلادی در حدود ۶۳۵ نفر در جزیره نائورو و ۶۷۵ نفر نیز به جزیره مانوس (Manus) در پاپوا گینه نو بوده است.

نمودار ۴- تعداد پناهجویان تحت کنترل در جزایر نائورو و مانوس بین سال‌های ۲۰۱۷-۲۰۱۳ (شورای پناهندگی استرالیا، ۲۰۱۹)

اما آمار منتشرشده در سال ۲۰۱۸ میلادی نشان می‌دهد که در سپتامبر این سال پناهجویان ایرانی در جزیره نائورو به حدود ۲۶۰ نفر کاهش یافته است که از این تعداد در حدود ۲۳۰ نفر وضعیت پناهندگی گرفته‌اند. در پایوا گینه نو نیز در سپتامبر ۲۰۱۸ میلادی تعداد ۲۶۰ پناهجو وجود داشته است که از این تعداد در حدود ۱۵۰ نفر وضعیت پناهندگی دریافت کرده‌اند. (شورای پناهندگی استرالیا، ۲۰۱۹ میلادی). از طرف دیگر هر ساله بخشی از پناهجویان ساکن در این دو جزیره به کشورهای خود بازمی‌گردند که در سال ۲۰۱۴ میلادی تعداد ۲۱۰ نفر و در سال ۲۰۱۵ تعداد ۳۴ نفر از پناهجویان ایرانی به کشور بازگشته‌اند (Parliament of Australia, 2015).

در تحلیل آمار پناهجویان ایرانی در بازداشت در جزایر مانوس و نائورو چند نکته قابل ذکر است:

- آمار ۱,۳۰۰ پناهجوی ایرانی ساکن در این دو جزیره مربوط به جمع سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۷ میلادی است که دولت استرالیا از سال ۲۰۱۳ میلادی به صورت جدی‌تر اقدام به ارسال پناهجویان غیرقانونی وارد شده از طریق دریا به این جزایر کرد. البته این آمار در سال ۲۰۱۸ میلادی به شدت کاهش یافته و به حدود ۵۰۰ نفر رسیده است.
- پناهجویان دیگر کشورها شانس بیشتری برای پذیرفته شدن از طریق ویزای بشردوستانه استرالیا و برنامه اسکان مجدد دارند که این موضوع در آمار پذیرش پناهجویان دیگر کشورها توسط استرالیا مشخص شده است (پناهجویان عراق، سوریه، افغانستان و میانمار در رتبه‌های اول هستند). از این رو پناهجویان ایرانی در سایه عدم پذیرش (یا پذیرش محدود) از طریق

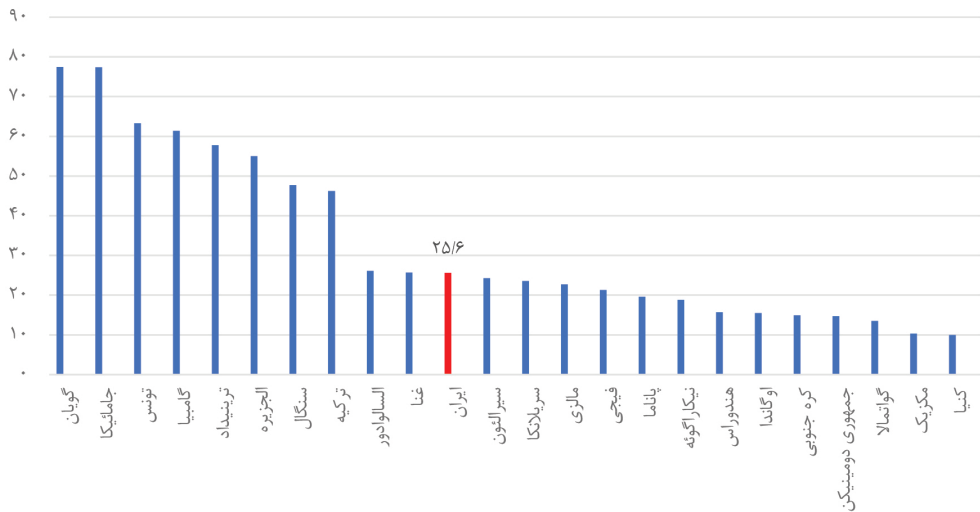
اسکان مجدد یا ویزای بشردوستانه در مقایسه با دیگر پناهجویان، شانس خود را برای رسیدن به استرالیا از طریق دریا نیز امتحان می‌کنند.

- عامل دیگر بالا بودن تعداد پناهجویان ایرانی در این دو جزیره را می‌توان در توافق بین استرالیا و آمریکا در سال ۲۰۱۶ میلادی اشاره کرد. طبق این تفاهم دو کشور در ارتباط با تبادل پناهجویان تفاهم کردند. تفاهمی که پس از روی کار آمدن دولت ترامپ به چالش کشیده شده و مورد انتقاد قرار گرفت. بر اساس گزارش‌های ارائه شده تاکنون تبادل پناهجویان ساکن در دو جزیره مانوس نائورو در چند مرحله انجام شده است اما سهم پناهجویان ایرانی برای انتقال به آمریکا پایین بوده است. ممنوعیت سفر شهروندان چند کشور اسلامی از جمله ایران از جمله مهم‌ترین عوامل پایین بودن تعداد پناهجویان ایرانی انتقال داده شده به آمریکا بوده است. بخشی از پناهجویان ایرانی نیز به دلیل داشتن اقوام در استرالیا تمایلی به منصرف شدن از درخواست پناهندگی از استرالیا نداشته‌اند (The Guardian, 2019).

آمار مهاجرت افراد تحصیل کرده ایرانی (بررسی بندهای ۷ و ۸)

۷- طبق آمار صندوق بین‌المللی پول، ایران از نظر فرار مغزها در بین ۹۱ کشور جهان مقام اول را از آن خود کرده است. طبق این آمار سالانه بین ۱۵۰ تا ۱۸۰ هزار ایرانی تحصیل کرده برای خروج از کشور اقدام می‌کنند.

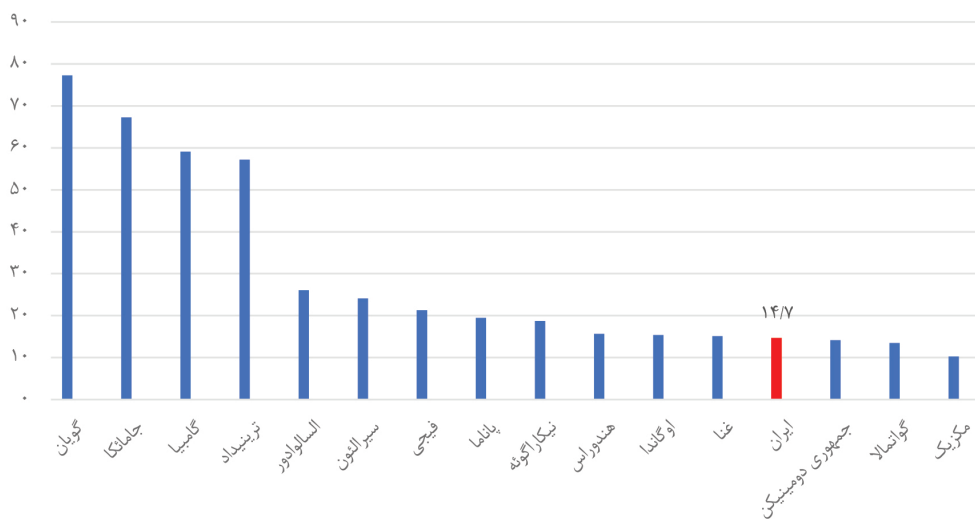
بررسی منبع مذکور و سایر مراجع و گزارشات مربوطه صحت و سقم این آمار و اطلاعات را با تردید مواجه می‌سازد. در واقع گزارش مورد استناد رسانه‌ها و مسئولین (تجارت فردا، ۲۰۱۶ میلادی) مربوط به تحقیقی است که صندوق بین‌المللی پول حدود دو دهه پیش در سال ۱۹۹۸ میلادی انجام داده است (Carrington, W., Detragiache, E., 1998). بنا بر اطلاعات این گزارش ایران از حیث خروج تحصیل کردگان دانشگاهی از کشور به مقصد کشورهای مهاجرپذیر حوزه OECD با نرخ ۲۵/۶ در مقام یازدهم از میان ۶۱ کشور مهاجر فرست به این حوزه قرار دارد.

نمودار ۵- نرخ مهاجران تحصیل کرده به کشورهای حوزه OECD در سال ۱۹۹۰

(Carrington, W., Detragiache, E., 1998)

بررسی آمار مربوط به تعداد مهاجران تحصیل کرده به آمریکا در این گزارش نشان می‌دهد که کشور ایران در سال ۱۹۹۸ میلادی با ۱۰۵,۵۲۶ نفر (نرخ خروج ۱۴/۷ درصدی تحصیل کردگان) در رتبه سیزدهم کشورهای مهاجر فرست به آمریکا از نظر نرخ مهاجرت تحصیل کردگان قرار دارد (نمودار ۶). همچنین در میان کشورهای آسیایی بزرگ‌ترین منبع مهاجرین در آمریکا با جمعیت ۷۳۰ هزار نفر متعلق به کشور فیلیپین (اغلب آن‌ها دارای تحصیلات دانشگاهی) و دومین کشور با جمعیت ۴۰۰ هزار نفر، چین (حدوداً ۴۰ درصد از آن‌ها دارای تحصیلات دانشگاهی بوده‌اند) و بعد از آن دو کشور هند و کره جنوبی با جمعیت هر کدام بیش از ۳۰۰ هزار نفر در آمریکا به ترتیب ۷۵ درصد و ۵۳ درصد آن‌ها دارای تحصیلات عالی بوده‌اند. تایوان با ۱۵۲,۹۵۷ نفر (۷۷ درصد دارای تحصیلات دانشگاهی) و ایران با ۱۵۰,۰۹۶ نفر (۷۰ درصد دارای تحصیلات دانشگاهی) در رده‌های بعدی قرار گرفته‌اند (Carrington, W., Detragiache, E. 1998).

نمودار ۶- نرخ مهاجران تحصیل کرده به کشور آمریکا در سال ۱۹۹۰

(Carrington, W., Detragiache, E., 1998)

می‌توان گفت که کشور ایران دست کم بر اساس یافته‌های گزارش صندوق بین‌المللی پول در سال ۱۹۹۸ میلادی به هیچ وجه حائز رتبه نخست در زمینه خروج نخبگان در میان کشورهای مهاجر فرست نمی‌باشد.

۸- سالانه تا ۱۸۰ هزار نفر با تحصیلات عالی از ایران مهاجرت می‌کنند.

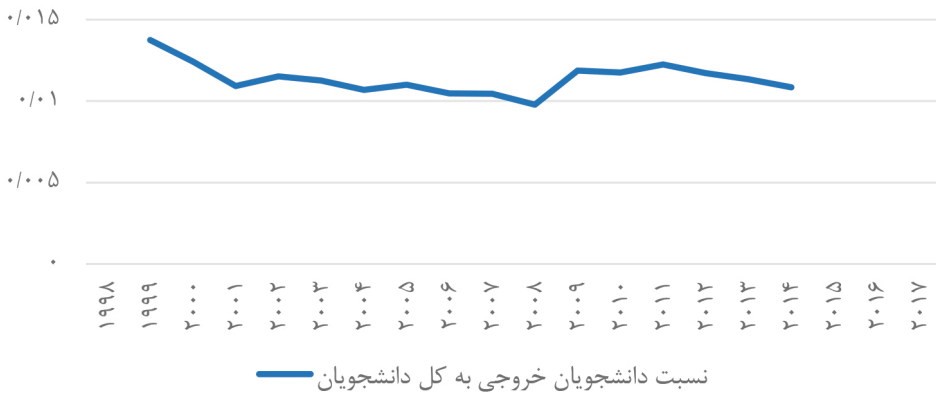
هرگاه صحبت از آمار مهاجرت افراد با تحصیلات عالی به میان می‌آید، باید مهاجران ماهر و تحصیل کرده و مهاجران تحصیلی و دانشجویی را در نظر بگیریم که مجموعه‌ی این دو بیانگر آمار مهاجرت افراد ماهر و تحصیل کرده خواهد بود. همچنین رقابت بسیار شدیدی بر سر جذب و نگهداری این افراد در کشورهای مختلف وجود دارد و کشورهای مهاجر فرست با از دست دادن چنین نیرویی، گاهی دچار خسران و زیان اقتصادی می‌شوند.

با این وجود گاهی اوقات ادعاهای غیر کارشناسان‌های در حوزه مهاجرت وجود دارد که مبنای دقیقی ندارند و موجب انتقال چشم‌انداز نادرستی از وضعیت مهاجرت کشورمان می‌شوند. به عنوان مثال؛ سالانه ۱۸۰ هزار نفر از افراد با تحصیلات عالی از کشور ایران مهاجرت می‌کنند. آیا چنین ادعایی صحت دارد؟

چنین ادعایی ریشه‌ی علمی نداشته و مهم‌ترین و قابل‌اتکاترین پایگاه‌های داده بیانگر چنین آماري نمی‌باشند. به منظور رد این ادعای نادرست، توجه به نکات زیر ضروری می‌باشد:

۱- بر اساس آخرین آمار UNESCO، تعداد دانشجویان خروجی از ایران از حدود ۱۸ هزار نفر در سال ۱۹۹۸ به حدود ۵۰ هزار نفر در سال ۲۰۱۷ میلادی رسیده است، که در بیشترین حالت (۵۲,۳۰۷ نفر در سال ۲۰۱۶ میلادی) نیز اختلاف زیادی با تعداد ۱۸۰ هزار نفر دارد (UIS, 2019). از طرف دیگر، برجسته کردن این آمار بدون در نظر گرفتن تغییرات جمعیت دانشجویان کشورمان در طول همین سال‌ها کاری غیرحرفه‌ای می‌باشد، چراکه تعداد دانشجویان کشورمان نیز، در طول همین سال‌ها از حدود ۱,۳۰۰,۰۰۰ نفر به حدود ۴,۳۵۰,۰۰۰ نفر رسیده است و افزایش چشمگیری داشته است (UIS, 2019). بنابراین اگر نسبت دانشجویان خروجی به کل جمعیت دانشجویان کشورمان را در نظر بگیریم، مطابق نمودار ۷ درمی‌یابیم که این نسبت نه تنها افزایش نیافته است، بلکه روندی کاهشی را نیز تجربه کرده است.

نسبت دانشجویان خروجی به کل دانشجویان

نمودار ۷- نسبت دانشجویان خروجی به کل جمعیت دانشجویان کشور طی سال‌های ۱۹۹۸-۲۰۱۷، (UIS, 2019)

۲- بر اساس آمار مهاجرانی که در کشورهای OECD به ثبت رسیده‌اند، برخلاف باور رایج در داخل کشور که تصور می‌شود کشور ایران بالاترین نرخ خروج افراد ماهر و تحصیل کرده را در دنیا داراست، در سال‌های ۲۰۱۱-۲۰۱۰ میلادی حدود ۴۷۱ هزار نفر از کل جمعیت ۹۳۲ هزار نفری مهاجران ایرانی در کشورهای OECD، ماهر و تحصیل کرده بوده‌اند (Arslan et al., 2014).

بنابراین در همان سال، جایگاه چهارم را در مهاجرت افراد ماهر و تحصیل کرده داشته‌ایم (Arslan et al., 2014) که چنین آماری در جدول ۵ قابل مشاهده است. اما در پاسخ به ادعای فوق مبنی بر خروج سالانه ۱۸۰ هزار نفر از افراد ماهر و تحصیل کرده، لازم به ذکر است که آمار ۴۷۱ هزارنفری تجمعی بوده و نشان‌دهنده‌ی کل افراد ماهر و تحصیل کرده ایرانی است که تا سال ۲۰۱۱ میلادی

به کشورهای OECD مهاجرت کرده‌اند. در حالی که تنها با محاسبه‌های ساده می‌توانیم به این نتیجه برسیم که اگر فرض را بر صحت ادعای فوق بگیریم، طی ۱۰ سال حدود ۱,۸۰۰,۰۰۰ نفر از افراد ماهر ایرانی به سایر کشورها مهاجرت کرده‌اند که رقمی بسیار بالاتر از آمار موجود می‌باشد و مبنای درستی ندارد.

جدول ۵- رتبه‌بندی کشورها بر اساس مهاجرت افراد ماهر/تحصیل کرده در سال‌های ۲۰۱۱-۲۰۱۰. (Arslan et al., 2014).

رتبه	کشور	جمعیت مهاجر (بالای ۱۵ سال - هزار نفر)			نرخ مهاجرت	رشد خروج افراد ماهر/تحصیل کرده (از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۱)
		سهم مهاجرین ماهر/تحصیل کرده از کل مهاجران	تعداد مهاجرین ماهر/تحصیل کرده	تعداد کل مهاجرین		
۱	هند	۶۲	۲۲۳۹.۶	۳۶۲۷.۲	۰.۴	۱۲۳.۴
۲	فیلیپین	۵۱	۱۵۴۵.۲	۳۰۳۷.۳	۴.۷	۷۳.۸
۳	آمریکا	۵۰	۵۹۸.۲	۱۱۸۹.۰	۰.۵	۴۳
	ایران	۵۰	۴۷۱.۴	۹۳۲.۵	۱.۶	۶۲.۷
۵	کانادا	۴۸	۵۶۱.۶	۱۱۶۲.۹	۳.۹	۳۲.۷
۶	کره جنوبی	۴۶	۸۱۱.۱	۱۷۷۶.۰	۴.۱	۵۶.۹
۷	فرانسه	۴۵	۶۱۹.۱	۱۳۶۲.۱	۲.۶	۶۴
۸	چین	۴۳	۱۵۲۹.۴	۳۵۷۸.۵	۰.۳	۸۵.۹
۹	بریتانیا	۴۰	۱۴۷۳.۷	۳۶۹۰.۴	۶.۸	۳۶.۲
۱۰	اوکراین	۳۹	۶۵۴.۵	۱۶۵۹.۲	۴.۲	۷۵.۶

علاوه بر این، حضور کشورهای پیشرفته و توسعه‌یافته‌ای همچون آمریکا، کانادا، فرانسه و بریتانیا در این فهرست، بیانگر این می‌باشد که خروج افراد ماهر و تحصیل کرده تنها مختص کشورهای در حال توسعه نمی‌باشد و پدیده‌ای رایج در میان همه‌ی کشورهاست.

مهاجرت نخبگان و مدال آوران المپیاد (بررسی بندهای ۹ و ۱۰)

۹- بنیاد ملی نخبگان ایران اعلام کرد، ۳۰۸ نفر از دارندگان مدال المپیاد و ۳۵۰ نفر از برترین‌های آزمون سراسری از سال ۸۲ تا ۸۶ به خارج مهاجرت کرده‌اند.

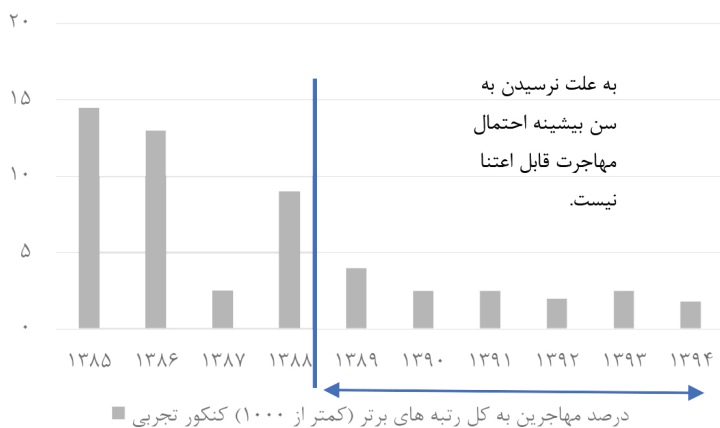
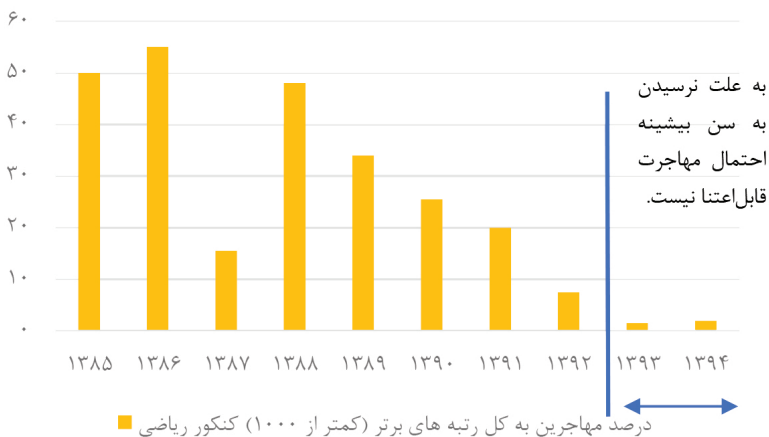
بنیاد ملی نخبگان هرگز آمار رسمی‌ای در خصوص مهاجرت دارندگان مدال‌های المپیاد و برترین‌های آزمون سراسر منتشر نکرده است. یکی از دلایل اصلی اظهارنظرهای نادرست مطبوعاتی همین عدم وجود داده و اطلاعات رسمی معتبر است. این بند با احتمال بالا از گفتگوی دکتر سید حسن حسینی معاون فرهنگی بنیاد ملی نخبگان در حاشیه همایش برگزیدگان کنکور سراسری سال ۹۲ برداشت شده است که به نقل از مهر (مهر، ۱۳۹۲) چنین اعلام کرده است:

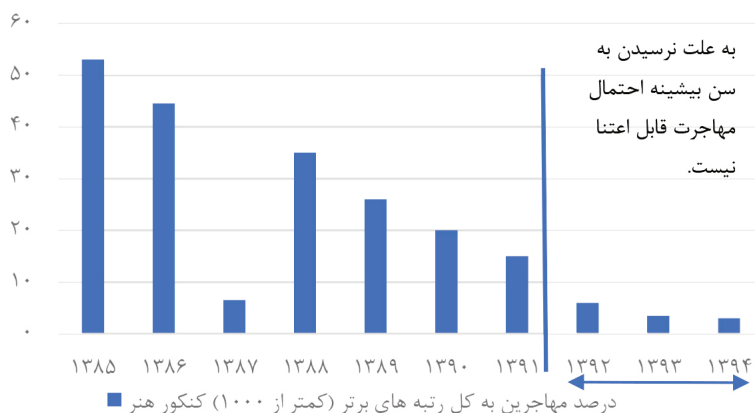
"از تعداد ۱,۰۲۰ نفر از دارندگان مدال‌های المپیادهای علمی از سال ۸۲ تا ۸۶ تعداد ۷۱۲ نفر (۷۰ درصد) در داخل کشور و ۳۰۸ نفر (۳۰ درصد) از کشور خارج شدند.

به گفته وی در طی سال‌های ۸۲ تا ۸۶ تعداد ۱,۴۰۳ نفر از برترین‌های آزمون سراسری در داخل کشور هستند و ۳۵۰ نفر از کشور خارج شدند."

به این ترتیب بر اساس این داده‌ها حدود ۸۰ درصد برترین‌های آزمون سراسری در داخل کشور هستند و ۲۰ درصد آن‌ها از کشور خارج شده‌اند.

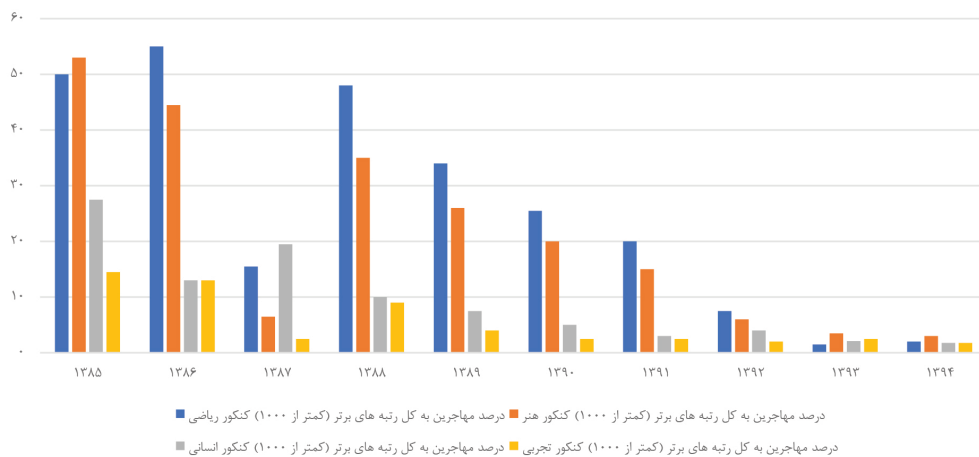
در پژوهش جدیدتری که بنیاد ملی نخبگان در خصوص وضعیت اقامت برگزیدگان آزمون‌های سراسری با استفاده از وضعیت تردد این جامعه آماری از تاریخ ۲۸ اردیبهشت ۱۳۸۵ تا ۱۸ آذر ۱۳۹۷ انجام داده است، وضعیت مهاجرت رتبه‌های زیر هزار کنکور در سال ۸۵ تا سال ۹۴ بر اساس مدل خروج از کشور دانشجویان ورودی بر اساس سن استخراج شده است. بیشترین نرخ متوسط خروج از کشور مربوط به رشته ریاضی و سپس هنر بوده است، و رتبه‌های برتر در رشته‌ی تجربی کمترین نرخ مهاجرت را داشته‌اند. به این ترتیب مشاهده می‌شود که بیشترین درصد مهاجرت رتبه‌های زیر هزار کنکور مربوط به ورودی‌های سال ۸۶ رشته‌ی ریاضی بوده که به ۵۵ درصد رسیده است، درصد مهاجرت رتبه برترهای ریاضی کنکور ۸۵ تا ۹۲ از ۵۵ درصد تا ۷/۵ درصد متفاوت بوده است.

نمودار ۸- درصد مهاجرین به کل رتبه‌های برتر (کمتر از ۱۰۰۰) در رشته‌های ریاضی، تجربی، انسانی و هنر (بنیاد ملی نخبگان، ۲۰۱۹)

درصد خروج رتبه‌های برتر کنکور هنر در این سال‌ها بین ۵۳ درصد، تا ۶/۵ درصد بوده است. درصد خروج رتبه‌های برتر انسانی ۲۷/۵ درصد تا ۳ درصد و برای رتبه‌های برتر تجربی بین ۱۴/۵ تا ۲/۵ درصد تغییر کرده است. نمودار زیر این درصد خروج را برای سال‌های مختلف نشان داده است.

نمودار ۹- مقایسه‌ی درصد مهاجرت میان رتبه‌های برتر گروه‌های مختلف آموزشی ۹۴-۸۵ (بنیاد ملی نخبگان، ۲۰۱۹)

بر این اساس از جامعه آماری حدود ۳۵,۳۱۳ نفری رتبه‌های برتر در سال‌های مورد بررسی در حدود ۵,۴۶۰ نفر مهاجرت کرده‌اند که با این احتساب حدود ۱۵ درصد از این جامعه آماری مهاجرت کرده‌اند. این آمار از آمار اعلامی دکتر حسینی ۵ درصد پایین‌تر است.

۱۰- همچنین هفته‌نامه سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی نوشت است، ۹۰ نفر از ۱۲۵ دانش‌آموزی که در سه سال گذشته در المپیادهای جهانی رتبه کسب کرده‌اند، هم‌اکنون در دانشگاه‌های آمریکا تحصیل می‌کنند.

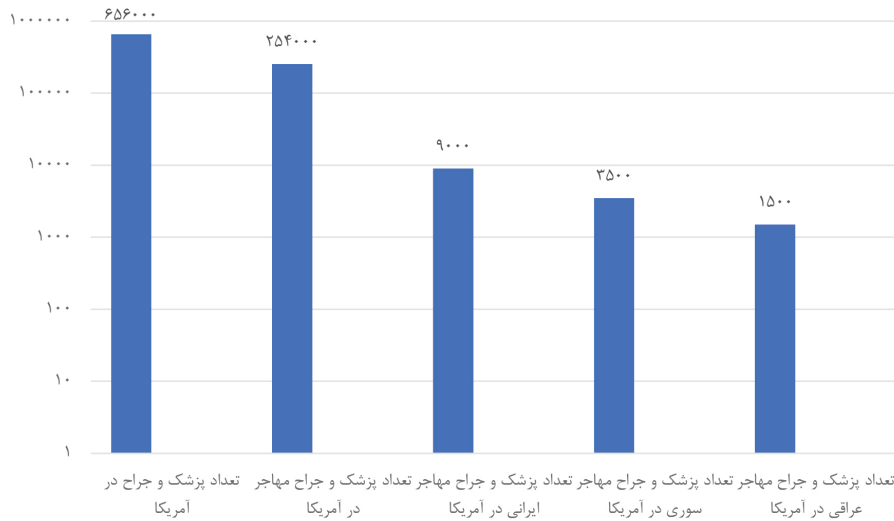
شواهدی برای این بند یافت نشد.

آمار مهاجرت افراد با مهارت بالا (بررسی بند ۱۱)

۱۱- طبق آمار صندوق بین‌المللی پول هم‌اکنون بیش از ۲۵۰ هزار مهندس و پزشک ایرانی در آمریکا هستند. طبق آمار رسمی اداره گذرنامه، در سال ۸۷ روزانه ۱۵ کارشناس ارشد، ۴ دکترا و سالانه ۵۴۷۵ نفر لیسانس از کشور مهاجرت کردند.

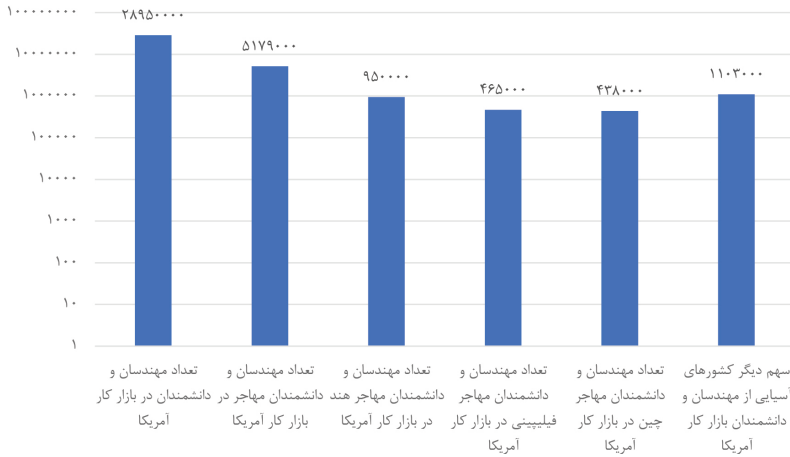
صندوق بین‌المللی پول در هیچ گزارشی به این داده‌ها در خصوص ایران اشاره نکرده است. تنها در گزارشی که در سال ۱۹۹۸ میلادی توسط این صندوق منتشر شده است، تعداد ایرانیان با تحصیلات دانشگاهی در آمریکا ۱۰۵ هزار نفر ذکر شده است، که از عدد ادعا شده برای پزشکان و مهندسان در این کشور کمتر است.

بنا بر آمار MPI در سال ۲۰۱۵ میلادی، ۶۵۶,۰۰۰ پزشک و جراح در ایالات متحده مشغول به کار هستند که از این تعداد ۲۵۴,۰۰۰ نفر مهاجر هستند. همچنین ۱,۶ میلیون نفر در مشاغل پرستاری و مراقبتی مشغول به فعالیت هستند که از این تعداد ۴۸۹,۰۰۰ نفر (۲۳/۸ درصد) مهاجر هستند (MPI, 2015). علاوه بر این مطابق با آمار Medicus Firm، بنگاهی که پزشکان را برای مشاغل تخصصی استخدام می‌کند از ۲۵۴,۰۰۰ پزشک و جراح مهاجر در ایالات متحده آمریکا حدود ۹۰۰۰ نفر از این پزشکان از ایران، ۳۵۰۰ نفر از سوریه و بیش از ۱۵۰۰ نفر از عراق هستند. همچنین عمده‌ی بازیگران اصلی در بخش مراقبت‌های بهداشتی در آمریکا از کشورهای هند، چین، فیلیپین، کره و پاکستان هستند (Medicus Firm, 2019).

نمودار ۱۰- تعداد پزشکان و جراحان کشورهای مختلف در آمریکا (Medicus Firm, 2019)

طبق آمار بنیاد علوم آمریکا از سال ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۳ میلادی، ۲۸,۹۵۰,۰۰۰ هزار نفر در زمینه‌ی مهندسی و علم در بازار کار آمریکا وجود داشته است که از این تعداد ۵,۱۷۹,۰۰۰ هزار نفر مهاجر بوده‌اند. از ۵,۱۷۹,۰۰۰ هزار نفر مهاجر در زمینه‌ی علوم و مهندسی، آسیا با ۲,۹۵۶,۰۰۰ نفر بیشترین سهم را در اختیار داشته است. هند با ۹۵۰,۰۰۰ هزار نفر، فیلیپین با ۴۶۵,۰۰۰ نفر، و چین با ۴۳۸,۰۰۰ نفر بیشترین سهم را در میان کشورهای آسیایی در اختیار داشته‌اند. دیگر کشورهای آسیایی از تعداد مهندسان و دانشمندان در بازار کار آمریکا تا سال ۲۰۱۳ میلادی، ۱,۱۰۳,۰۰۰ هزار نفر بوده است. نکته جالب اینجاست که تعداد ایرانیانی که در بازه زمانی ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۵ میلادی موفق به دریافت ویزای تحصیلی در زمینه علوم و مهندسی در مقطع دکترا شده‌اند تنها ۳,۳۰۶ نفر می‌باشد (NSF, 2018).

نمودار ۱۱- وضعیت تعداد مهندسان و دانشمندان در بازار کار آمریکا با تمرکز بر کشورهای آسیایی: ۲۰۱۳-۲۰۰۳ (NSF, 2018)

بنابراین با توجه به تعداد ۹,۰۰۰ نفری پزشکان و جراحان ایرانی در آمریکا، سهم ۱,۱۰۳,۰۰۰ هزار نفری دیگر کشورهای آسیایی از تعداد مهندسان و دانشمندان بازار کار آمریکا که مشخص نیست چه تعداد آن مربوط به کشور ایران است و همچنین تعداد نه‌چندان قابل توجه ایرانیانی که در بازه زمانی ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۵ میلادی موفق به دریافت ویزای موقت تحصیلی آمریکا در مقطع دکترا شده‌اند، بعید به نظر می‌رسد که آمار ارائه شده ۲۵۰,۰۰۰ هزار نفری از مهندسان و پزشکان ایرانی مقیم آمریکا مبنای علمی داشته باشد.

علاوه بر این بر اساس آمار تعداد مهاجران ایرانی (متولد ایران) در آمریکا می‌توان به تخمین صحیح‌تری از متخصصین ایرانی شاغل در آمریکا دست یافت.

بر اساس سرشماری سال ۲۰۰۰ میلادی آمریکا، تعداد مهاجران متولد ایران در این کشور ۲۸۳,۲۲۵ بوده است. بر اساس همین سرشماری ۵۰/۹ درصد از مهاجران ایرانی در آمریکا حائز مدرک لیسانس و یا بالاتر بوده‌اند.

همچنین در سال ۲۰۰۰ میلادی، نرخ مشارکت مهاجران ایرانی در بازار کار آمریکا ۶۳ درصد بوده است و ۵۱/۸ درصد از شاغلین ایرانی در آمریکا در مشاغل مدیریت و مشاغل حرفه‌ای، ۲۷/۵ درصد در مشاغل مرتبط با فروش و مشاغل دفتری و ۹ درصد در مشاغل خدماتی مشغول به فعالیت بودند. (shirin Hakimzadeh, 2006)

اداره آمار آمریکا تعداد ایرانیان در این کشور را در سال ۲۰۱۷ میلادی، ۳۹۵,۴۲۹ تخمین زده است (censusbureau, 2019).

به این ترتیب می‌توان تعداد کل ایرانیان تحصیل کرده در آمریکا را در سال ۲۰۱۷ میلادی در حدود ۲۰۰ هزار نفر تخمین زد.

همچنین با استفاده از آمار سرشماری سال ۲۰۰۰ میلادی، و تخمین جمعیت سال ۲۰۱۷ میلادی تعداد شاغلین ایرانی در همه‌ی مشاغل مدیریتی و حرفه‌ای را می‌توان حداکثر ۱۲۹ هزار نفر تخمین زد.

علاوه بر این شواهدی مبنی بر انتشار آمار و اطلاعات مهاجرتی از سوی اداره گذرنامه وجود ندارد.

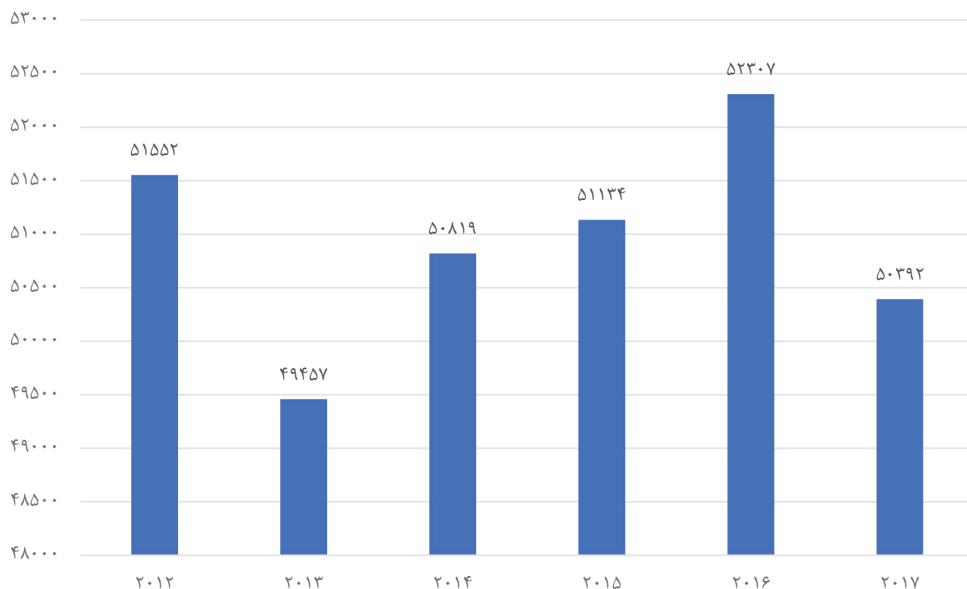
خروج دانشجویان از ایران (بررسی بند ۱۲)

۱۲- در سال ۱۳۹۱ حدود ۱۵۰ هزار دانشجو تقاضای خروج از کشور را کرده‌اند که بیشترشان دانشجوی دوره دکترا بودند. همچنین ۶۴ درصد دانش‌آموزان ایرانی مدال آور المپیاد طی ۱۴ سال گذشته از ایران مهاجرت کرده‌اند.

مشخص نیست تقاضای خروج از کشور بر چه اساسی و بر مبنای چه داده‌ای ارائه شده است.

تقاضای خروج از کشور می‌تواند بر اساس داده عوارض خروج از کشور ارائه شود، که در هیچ سالی چنین داده‌های منتشر نشده است.

کل دانشجویان بین‌المللی ایران در جهان در سال ۹۱، بر اساس آمار یونسکو ۴۹,۴۵۷ نفر بوده است. این حجم از تقاضای خروج دانشجویان در یک سال که بیش از ۳ برابر کل دانشجویان بین‌المللی ایران بوده است به هیچ وجه منطقی نیست چرا که حتی اگر یک‌سوم این درخواست‌ها پذیرفته می‌شد در سال بعد یعنی در سال ۹۲ (۲۰۱۴ میلادی) تعداد دانشجویان بین‌المللی ایران باید حدوداً دو برابر می‌شد. در حالی که در سال ۹۲ تعداد دانشجویان بین‌المللی ایران ۵۰,۸۱۹ بوده است و تنها در حدود ۱,۳۰۰ نفر افزایش داشته است. این تعداد افزایش با ادعای تعداد درخواست ۱۵۰,۰۰۰ نفر تقاضای خروج دانشجویان در یک سال هیچ تناسبی ندارد.

نمودار ۱۲- تعداد دانشجویان بین‌المللی ایرانی در سال‌های ۲۰۱۲-۲۰۱۷ (UIS, 2019)

نمودار ۱۲ تعداد دانشجویان ایرانی در خارج از کشور را در سال‌های اخیر نشان می‌دهد، در این سال‌ها تعداد دانشجویان ایرانی همواره در حدود ۵۰ هزار نفر بوده است، البته نوسانات کمی داشته است ولی این نوسانات به هیچ وجه به میزانی نبوده است که با ادعای تقاضای ۱۵۰ هزار نفری تقاضای خروج دانشجویان هم‌خوانی داشته باشد.

راستی آزمایی اظهار نظر متخصصان در مورد مهاجرت (بررسی بندهای ۱۳ و ۱۴)

۱۳- حمید گورابی رئیس پژوهشکده رویان جهاد دانشگاهی نیز هشدار داد که دانشمندان رشته سلول‌های بنیادین ایران هر روز بیشتر از گذشته جذب دیگر نقاط جهان می‌شوند.

باز هم استفاده‌های نادرست از اظهار نظر یکی از متخصصان دلسوز کشور صورت گرفته است. دکتر حمید گورابی که سه دوره ریاست پژوهشکده / پژوهشگاه رویان را به عهده داشته است و در دوران ریاست وی خدمات و دستاوردهای ارزنده‌ای حاصل شده است؛ نسبت به عدم توجه کافی برای تأمین منابع مالی مورد نیاز این پژوهشگاه و محققان سلول‌های بنیادین در مصاحبه‌های متعددی صحبت کرده است. کاملاً روشن است که اظهارات دکتر گورابی، در راستای جلب توجه بیشتر به نیازهای پژوهشگران داخلی و توجه مسئولان به تأمین اعتبارات و امکانات کافی در این حوزه و تسهیل فعالیت‌های پژوهشی و علمی برای تقویت انگیزه و حفظ محققان در کشور است.

در گزارشی در روزنامه ایران به نقل از دکتر حمید گورابی، یکی از پیامدهای این عدم تأمین اعتبارات کافی را سرخوردگی یا ناکافی بودن منابع مالی برای تهیه مواد آزمایشگاهی لازم و توسعه و ادامه تحقیقات دانشجویان تحصیلات تکمیلی در این حوزه عنوان نموده که در مواردی منجر به مهاجرت این افراد برای ادامه پژوهش‌ها و تحقیقات در دانشگاه‌های کشورهای دیگر شده است (احمدی، ۱۳۹۴).

وی در مصاحبه دیگری که با خبرگزاری تسنیم در شهریور سال ۱۳۹۲ انجام گرفته است (خبرگزاری تسنیم، ۱۳۹۲)، با تأکید بر پیشرفت چشمگیر محققان ایرانی در دانش سلول‌های بنیادین و علاقه بنیادهای تحقیقاتی دیگر کشورها برای جذب محققان و دانشجویان این حوزه اعلام کرده است: «در کشور قطر و امارات بنیادهایی تأسیس شده که از درآمد حاصل از فروش نفت و منابع دولتی پول را به مراکز سلول درمانی تزریق می‌کنند و با سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی به دنبال جذب محققین کشورهای دیگر هستند و توانسته‌اند بسیاری از دانشمندان اروپایی و برخی از محققین کشورمان را برای همکاری با خود علاقه‌مند کنند. از آن سو ما در کشورمان جوانانی داریم که حاضرند از همه دارایی‌شان برای شکوفایی این علم بگذرند ولی از سوی دولت و نظام پشتیبانی انجام نمی‌شود. از این رو به نظر می‌رسد کشورمان در آینده از قبل این مسامحه‌ها ضربه‌های بزرگی خواهد خورد.»

۱۴- پروفیسور عباس میلانی مشاور اقتصادی اتحادیه اروپا می‌گوید، فرار مغزها در چند سال اخیر ۳۰۰ برابر جنگ ایران و عراق به اقتصاد ایران صدمه زده است.

پر واضح است که مهاجرت نخبگان و تحصیل‌کردگان همواره خسارت محسوب نمی‌شود، و در بسیاری موارد نیروی انسانی مهاجر یک کشور فواید و خدمات زیادی برای آن کشور ایجاد می‌کنند. این فواید در بازگشت دائم یا موقت آن‌ها به کشور، ایجاد شبکه‌های انسانی، انتقال دانش و فناوری، سرمایه‌گذاری و ارسال وجوه و... برای کشور مبدأ کسب می‌شود.

عباس میلانی دارای دکترای علوم سیاسی و مدیر برنامه مطالعات ایرانی دانشگاه استنفورد و استاد مهمان دانشکده علوم سیاسی این دانشگاه است. دیگر سمت مهم او همکاری با پروژه دموکراسی ایران در مؤسسه هوو است. در رزومه رسمی وی در وبسایت دانشگاه استنفورد هرگز عنوان «مشاور اقتصادی اتحادیه اروپا» ذکر نشده است.

مصاحبه دکتر عباس میلانی با وبسایت استنفورد نیوزدر تاریخ ۱۳ آوریل ۲۰۱۰ میلادی صورت گرفته است که در خلال بحث‌های سیاسی با تمرکز بر فناوری هسته‌های ایران یک سؤال هم درباره خروج نخبگان مطرح شده است (Haven, 2010). شایان توجه است رویکرد این مصاحبه نسبت به فعالیت‌های ایران جهت‌گیری منفی دارد و با نگاه علمی و بی‌طرفانه به تحلیل موضوعات مطرح شده نپرداخته است.

Q: A less publicized issue: Iran tops the list of all countries in terms of brain drain, losing 150,000 to 180,000 of the best and the brightest annually.

Milani: A committee of this regime's own Majlis [Parliament] estimated that the total cost of the brain drain on Iran has been far greater than the total cost of the eight-year destructive war with Iraq.

The incredible financial, managerial, scientific and scholarly success of the Iranian diaspora is proof-positive of the lost opportunity Iran suffered when these hundreds of thousands of the best and brightest left the country.

A couple years ago, I realized that three of the students who in last few years had achieved the highest score in the country – in other words, the brightest student of each year from all over Iran – were students at Stanford University. A big gain for Stanford and a potential big loss for Iran.

تصویر ۲- مصاحبه دکتر عباس میلانی با وبسایت استنفورد نیوز (Stanford News, 2010)

لازم به ذکر است، سؤال به آمار غلط منتشرشده منتسب به صندوق بین‌المللی پول اشاره دارد. دکتر میلانی در پاسخ به این سؤال به اظهار نظر یکی از اعضای کمیسیون آموزش، تحقیقات مجلس شورای اسلامی اشاره کرده است و گفته «طبق اعلام این کمیسیون هزینه خروج نخبگان از هزینه ۸ سال جنگ بسیار بیشتر است». وی در ادامه به موفقیت‌های اقتصادی، کاری و علمی مهاجران ایرانی در آمریکا و مشاهده ۳ نفر از نفرات برتر دانشگاه‌های ایران در دانشگاه استنفورد به‌عنوان یک شاهد و مثال تصدیق ادعای بالا اشاره می‌کند.

بنابراین، مشاهده می‌شود، در اظهار نظر دکتر عباس میلانی که سال‌هاست (از سال ۱۳۸۹ تاکنون) به آن ارجاع داده می‌شود، هیچ منبع علمی و کارشناسی مطرح نشده است. از طرفی، دکتر میلانی خود منبع انتشار این نظر نیست و در مصاحبه به اطلاعات منتشره از سوی اعضای کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی ایران ارجاع داده است.

جالب توجه است که علی‌رغم جستجوی بسیار، اظهار نظر رسمی و دقیقی مبنی بر این سخن از سوی اعضای کمیسیون آموزش، تحقیقات مجلس شورای اسلامی یافت نشد. هر چند نمایندگان عضو این کمیسیون در دوره‌های متعددی نسبت به پدیده «فرار مغزها» هشدار داده و با اظهار نظرهایی سعی در بزرگنمایی و نگران‌کننده جلوه دادن این موضوع داشته‌اند.

به نظر می‌رسد عدد ۳۰۰ برابر در نقل قول‌های بعدی به این اظهار نظر افزوده شده است. اما متأسفانه آمارهای دیگری مشابه با اظهار نظر غلط ۳۰۰ برابر بودن خسارات اقتصادی پدیده فرار مغزها نسبت به خسارات جنگ تحمیلی، بدون هیچ پشتوانه علمی و کارشناسی در بسیاری رسانه‌های کشور به اشکال مختلف مطرح شده است. در این راستا به انتشار گزارشی در خبرگزاری

تابناک برمی‌خوریم که در آن سه آمار متناقض بدون هیچ بررسی و با بی‌توجهی خبرنگاران این خبرگزاری ذکر شده است. علاوه بر نقل قول سخنان دکتر فرجی دانا وزیر علوم وقت دولت یازدهم مبنی بر هزینه سالانه ۱۵۰ میلیارد دلار برای خروج نخبگان از کشور: «فرجی دانا، وزیر علوم دولت یازدهم نیز با تأیید خروج از کشور ۱۵۰ هزار نفر از نخبگان در سال، گفته بود: «با مهاجرت مغزها، ایران سالانه ۱۵۰ میلیارد دلار ضرر می‌دهد، زیرا برای آموزش هر نفر یک میلیون دلار هزینه کرده است.» در قسمتی چنین بیان شده: «کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس نیز نشان می‌دهد که هزینه سالانه مهاجرت نخبگان، حدود ۴ میلیارد دلار است که حتی از بودجه عمومی کشور هم بیشتر می‌شود.» در قسمت دیگری به نقل از رئیس دانشگاه تهران آمده است: «رئیس دانشگاه کاشان به تعبیری دیگر اعلام کرده بود که سالانه ۱۵۰۰ میلیون دلار برای خروج نخبگان از کشور هزینه می‌شود.» (خسارت اقتصادی «فرار مغزها» به کشور، ۱۳۹۶).

با این وجود، با فرض منتسب بودن این اظهارات به دکتر عباس میلانی، آن را با استفاده از آمار و اطلاعات موجود بررسی می‌کنیم:

با فرض ادعای غلط نویسنده این متن در بند هشتم مبنی بر مهاجرت سالانه ۱۸۰,۰۰۰ نفر با تحصیلات عالی از کشور و با فرض محال ۴۰ سال تداوم مهاجرت این تعداد از افراد تحصیل کرده پس از انقلاب اسلامی ایران (به دلیل عدم مشخص کردن بازه زمانی مورد نظر نویسنده)، و با در نظر گرفتن آمار نادرستی که در بسیاری گزارش‌ها و به نقل از دکتر رضا فرجی دانا وزیر علوم وقت دولت یازدهم مبنی بر هزینه یک میلیون دلار^۵ برای تربیت یک فرد نخبه برای کشور (۱۵۰ میلیارد دلار خسارت ایران به دلیل مهاجرت مغزها، ۱۳۹۲)، هزینه این خروج برای دولت طی ۴۰ سال گذشته هفت هزار و ۲۰۰ میلیارد دلار خواهد شد.

با توجه به گمانه‌زنی‌های مختلفی که برای میزان خسارت اقتصادی وارد شده به ایران از ۸ سال جنگ تحمیلی وجود دارد، برای مقایسه این هزینه با خسارات جنگ تحمیلی ایران و عراق می‌توانیم به اطلاعات منتشرشده در کتاب اقتصاد ایران در دوران جنگ تحمیلی استناد کنیم. بر اساس منابع جمع‌آوری شده توسط نویسندگان این کتاب میزان خسارت‌های مستقیم وارد شده به ایران از محل تخریب ساختمان‌ها و تأسیسات، ماشین‌آلات و تجهیزات، مواد و کالاها سرجمع رقمی بالغ بر ۳۰,۸۱۱,۴۲۴ میلیون ریال در فاصله سال ۵۹ تا ۶۷ خواهد بود. همچنین میزان خسارت‌های غیرمستقیم از محل خسارات وارد شده به بخش‌های کشاورزی، معدن، صنعت، نفت، برق - گاز - آب، ساختمان و خدمات در کل ۳۴,۵۴۲,۳۲۶ میلیون ریال خواهد بود. علاوه بر این، میزان خسارات وارد شده در بخش حمل‌ونقل دریایی طی سال‌های جنگ به صورت جداگانه محاسبه شده و ۴۴,۹۲۹ میلیون ریال برآورد شده است. این رقم در صورتی که بر مبنای متوسط

۵. این رقم با رقم تخمینی رصدخانه مهاجرت برای هزینه کرد دولت برای فارغ‌التحصیلان دکترا که بر اساس داده‌های بانک جهانی به دست آمده است (حداکثر ۱۰۰ هزار دلار)، تفاوت فاحشی دارد.

نرخ رسمی دلار آن زمان، حدود ۷۵ ریال به دلار تبدیل شود (نرخ دلار در فاصله زمانی سال ۵۹ تا ۶۷ بین ۶۰ تا ۹۰ ریال بوده است) می‌توان گفت جمع خسارات جنگ تحمیلی برای ایران رقمی معادل ۸۷۱,۹۸۲,۳۸۶,۶۶۷ دلار بوده است (دژپسند، رئوفی، ۱۳۹۰). این در حالی است که نمی‌توان خسارات معنوی را محاسبه و قیاس کرد.

با این اوصاف و با فرض اعداد نقل شده در این گزارش، خسارت خروج نخبگان از ایران، ۸/۳ برابر خسارت مستقیم جنگ بوده است نه ۳۰۰ برابر. بنابراین، پرواضح است که ادعا و اطلاعات نقل شده در این خبر که به‌طور مکرر طی سال‌های مختلف در خبرگزاری‌ها و رسانه‌های متفاوتی منتشر می‌گردد، حتی نزدیک به واقعیت هم نمی‌تواند باشد. زیرا، در فرض خروج سالانه ۱۸۰ هزار نفر افراد تحصیل کرده از کشور، تاکنون باید ۷ میلیون و ۲۰۰ هزار نفر تحصیل کرده ایرانی در خارج از کشور اقامت داشته باشند، درحالی‌که تخمین‌هایی که از کل مهاجران ایرانی (اعم از تحصیل کرده و غیرتحصیل کرده) برآورد شده است، کمتر از این میزان است.

مهم‌ترین اظهارات دور از واقعیت درباره وضعیت مهاجرت در ایران در سال‌های گذشته

رصدخانه مهاجرت ایران

منابعی که گزارش «وضعیت قرمزی که هرگز اعلام نمی‌شود!» به آن استناد کرده است.

رضا فرجی دانا

وزیر سابق علوم، تحقیقات و فناوری
(دولت یازدهم)

تربیت یک نفر نخبه برای ما یک میلیون دلار هزینه دارد.
آمار خروج نخبگان از کشور ۱۵۰ هزار نفر در سال است. با مهاجرت مغزها ۱۵۰ میلیارد دلار به دنیا کمک می‌کنیم.

خبرگزاری ایرنا ۱۷ دی ۱۳۹۲

نوشیروان کیهانی زاده

روزنامه نگار و تاریخ نگار ایرانی مقیم آمریکا،
مدیر وبسایت تاریخ آنلاین ایرانیان

طبق نتایج بررسی مهاجرت سازمان ملل در سال‌های ۱۳۴۴ و ۱۳۵۴ مهاجرت اتباع ایران به دیگر کشورها نزدیک به صفر بوده است.

وبسایت تاریخ آنلاین ایرانیان - بدون تاریخ

داده‌های آماری مستند پیرامون وضعیت مهاجرت در ایران در سال‌های گذشته

طبق محاسبات رصدخانه مهاجرت و بر اساس داده‌های بانک جهانی، هزینه‌کرد دولت ایران برای تحصیل از مقطع ابتدایی تا دکترا حداکثر ۱۰۰ هزار دلار است.

طبق داده‌های بانک جهانی، آمار ایرانیان خارج از کشور در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ میلادی هیچگاه صفر نبوده است. در دهه ۶۰ میلادی این رقم بیش از ۱۷۱ هزار نفر بوده که در دهه ۷۰، به بیش از ۲۳۲ هزار نفر رسیده است.

مهم ترین اظهارات دور از واقعیت درباره وضعیت مهاجرت در ایران در سال های گذشته

رصدخانه مهاجرت ایران

منابعی که گزارش «وضعیت قرمزی که هرگز اعلام نمی شود» به آن استناد کرده است.

حمید میرزاده

رئیس سابق دانشگاه آزاد اسلامی

عباس میلانی

مدیر برنامه مطالعات ایرانی در دانشگاه استنفورد
(مقیم آمریکا)

هزینه خروج ۱۵۰ هزار نفر از کشور
هرساله حدود ۱/۵ برابر خسارات جنگ
تحمیلی خواهد بود.

۱۳۹۲ دی ۱۷

خبرگزاری ایرنا

هزینه فرار مغزها از کشور در طول
چند سال اخیر، از کل خسارت به
بار آمده در طول هشت سال جنگ
ویرانگر ایران و عراق، بسیار بالاتر است
(مبتنی بر تخمین مجلس ایران).

۲۰۱۰ آوریل ۱۳

استنفورد نیوز

داده های آماری مستند پیرامون وضعیت مهاجرت در ایران در سال های گذشته

به طور کلی تخمین خسارت مهاجرت افراد از کشور به دلیل دشواری تشخیص مهاجرت های قطعی و نیز محاسبه فواید و سرریزهای مثبت احتمالی حاصل از مهاجرت بسیار مشکل است. با این حال، با فرض صحت تمام ادعاهای صورت گرفته درباره نحوه محاسبه هزینه خروج نخبگان از کشور، بازهم میزان خسارت ناشی از مهاجرت افراد، با اعداد و نسبت های ادعایی فاصله زیادی دارد.

این تخمین خسارت، مبتنی بر آمار ادعایی خروج سالیانه ۱۵۰ تا ۱۸۰ هزار نخبه از کشور بوده که مبتنی بر نوعی برداشت غلط از گزارش صندوق بین المللی پول در سال ۱۹۹۸ است که در آن آمار تجمعی ۱۵۰ هزار نفر ایرانی ساکن در آمریکا ذکر شده است و هیچ اشاره آماری دیگری در این زمینه نشده است.

مهم‌ترین اظهارات دور از واقعیت درباره وضعیت مهاجرت در ایران در سال‌های گذشته

منابعی که گزارش «وضعیت قرمزی که هرگز اعلام نمی‌شود» به آن استناد کرده است.

رصدخانه مهاجرت ایران | رصدخانه مهاجرت ایران

حشمت اله فلاحت‌پیشه

نماینده مجلس دهم و رئیس سابق
کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس

حسین عبده تبریزی

اقتصاددان و مشاور وزیر راه و شهرسازی

هشت میلیون ایرانی خارج از کشور داریم.

خبرگزاری ایسنا
۳ شهریور ۱۳۹۷

۱/۵ میلیون ایرانی در صف مهاجرت به
کانادا و استرالیا قرار دارند.

روزنامه شهروند
۲۷ دی ۱۳۹۷

داده‌های آماری مستند پیرامون وضعیت مهاجرت در ایران در سال‌های گذشته

تعیین آمار دقیق مهاجران خارج از کشور، بسیار چالش برانگیز است. در ایران به دلیل عدم پایش دقیق و اعلان شفاف داده‌ها مساله غامض‌تر هم شده است.

آخرین آمار رسمی مهاجران ایرانی بر اساس داده‌های سازمان ملل، برابر ۱/۲ میلیون نفر است.

بر اساس گزارش مرکز تحلیل آمار مهاجرت جهانی در سال ۲۰۱۷ که در آن میل به مهاجرت میان مردم ۱۶۰ کشور دنیا، پیمایش و اندازه‌گیری شده است، کمتر از ۳ درصد (یک میلیون و هشتصد هزار نفر) از کل جمعیت ایران ابراز تمایل به مهاجرت نموده‌اند که از این میان نیز صرفاً ۴۰۰ هزار نفر دارای برنامه‌ای برای مهاجرت بوده‌اند.

فصل چهارم:
نمایه‌ی مهاجرتی ایران

سه نوع اصلی مهاجرت:
 ۱- مهاجرت اقتصادی / کاری
 ۲- مهاجرت اجباری / پناهنجویی
 ۳- جابجایی تحصیلی / دانشجویی

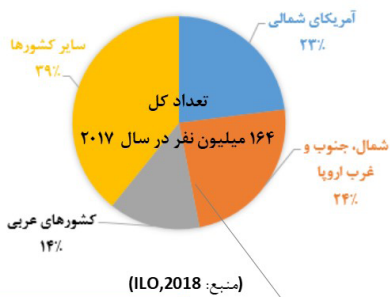
کل جمعیت مهاجران جهان در سال ۲۰۱۷:
 ۲۶۶ میلیون نفر
 (منبع: بانک جهانی ۲۰۱۹)

مهاجرت‌های اقتصادی و کاری

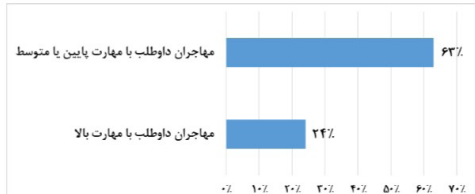
جهان

توزیع نیروی کار مهاجر در جهان

- بزرگ‌ترین دسته مهاجرتی در جهان، مهاجران کاری هستند.
- شامل کارآفرینان، سرمایه‌گذاران و نیروی کار مهاجر

توزیع مهاجران کاری داوطلب بر حسب مهارت

۴۸ درصد نیروی کار کشورهای عربی مهاجر هستند.

طبق یکی از شیوه‌های رایج برای محاسبه نیروی کار مهاجر:
 محاسبه تعداد مهاجران شاغل جزو جمعیت فعال (بین ۱۵ تا ۶۵ سال)

ایران

- تعداد جمعیت فعال مهاجر در ایران: حدود ۱ میلیون و ۸۸۱ هزار و ۹۰۰ نفر؛ یعنی ۶۹/۷ درصد از کل مهاجران ساکن در ایران. (منبع: Migration Data Portal, 2017)
- تعداد جمعیت فعال مهاجر ایرانی (رده سنی ۱۵-۶۵ سال) در اتحادیه اروپا و کشورهای EFTA، در سال ۲۰۱۷: ۱۰ هزار و ۴۱۳ نفر
- بالاترین میزان جمعیت فعال مهاجر ایرانی (رده سنی ۱۵-۶۵ سال) در اتحادیه اروپا و کشورهای EFTA: در سه کشور سوئد (۳ هزار و ۲۲۶ نفر)، هلند (۱ هزار و ۵۱۱ نفر) و ایتالیا (۱ هزار و ۲۵۳ نفر). (منبع: Eurostat, 2017)

مهاجرت‌های اجباری و پناهنجویی

جهان

تعداد کل پناهندگان جهان تا اواسط سال ۲۰۱۹: حدود ۲۶ میلیون نفر

ترکیه با ۳/۷ میلیون پناهنده: میزان بیشترین جمعیت پناهنده در جهان

پناهندگان سوری با ۶/۷ میلیون نفر: بیشترین تعداد پناهندگان در جهان

ایران

- ایران میزبان ۹۷۹ هزار نفر از پناهندگان

- ایران ششمین کشور جهان از نظر میزبانی از تعداد بالای پناهندگان

- مبدا غالب پناهندگان ایران: افغانستان

پناهندگان
در ایران

- تعداد کل پناهندگان ایرانی در جهان تا سال ۲۰۱۸: حدود ۱۳۰ هزار نفر

- سه کشور اصلی مقصد پناهندگان ایرانی در جهان:

استرالیا

بریتانیا

آلمان

پناهندگان
ایرانی در
جهان

- تعداد پناهجویان ایرانی همزمان با افزایش حضور پناهجویان سوری، افغان و عراقی در اروپا از سال ۲۰۱۵ روند افزایشی یافته است.

- در سال ۲۰۱۸ نزدیک به ۲۴ هزار پناهجوی ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA ثبت نام کرده‌اند.

- بیشترین پناهجویان ایرانی ثبت نام شده با ۳۰۴۸۹ نفر (جمع سالهای گذشته) مربوط به کشور ترکیه است که در حدود ۸۸۰۰ نفر از این تعداد در سال ۲۰۱۷ بعنوان پناهجو در این کشور ثبت نام کرده اند.

پناهجویان
ایرانی در
جهان

منبع: UNHCR, OECD, Eurostat

جایابی بین‌المللی دانشجویان

جهان

۲۱۸ میلیون نفر جمعیت کل دانشجویان جهان

۴.۸ میلیون نفر جمعیت دانشجویان بین‌المللی در جهان

(سال ۲۰۱۶)

اصلی‌ترین کشورهای دانشجوی فرست در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷:

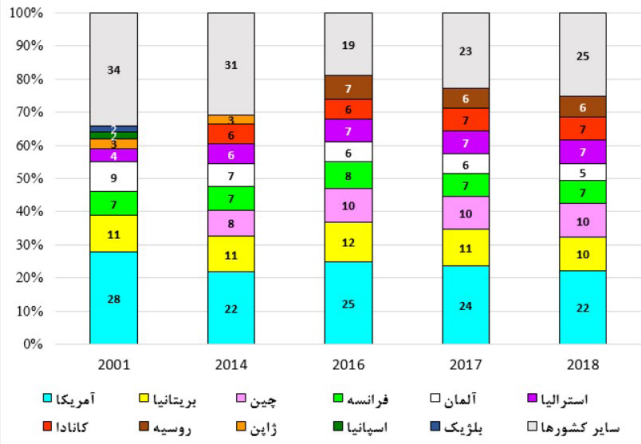
اصلی‌ترین مقاصد دانشجویان بین‌المللی در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷:

آمریکا: مقصد اول بریتانیا: مقصد دوم

مقاصد نوظهور در سال‌های اخیر: کانادا، چین و روسیه

توزیع دانشجویان بین‌المللی بر حسب کشورهای مقصد (درصد از کل دانشجویان بین‌المللی)

(منبع: Open Doors, 2019)

ایران

اصلی‌ترین کشورهای دانشجوی فرست به ایران:

تعداد دانشجویان ایران در خارج از کشور در سال ۲۰۱۷

۵۰۳۹۲ دانشجو

تعداد دانشجویان بین‌المللی مشغول به تحصیل در

ایران در سال ۲۰۱۶

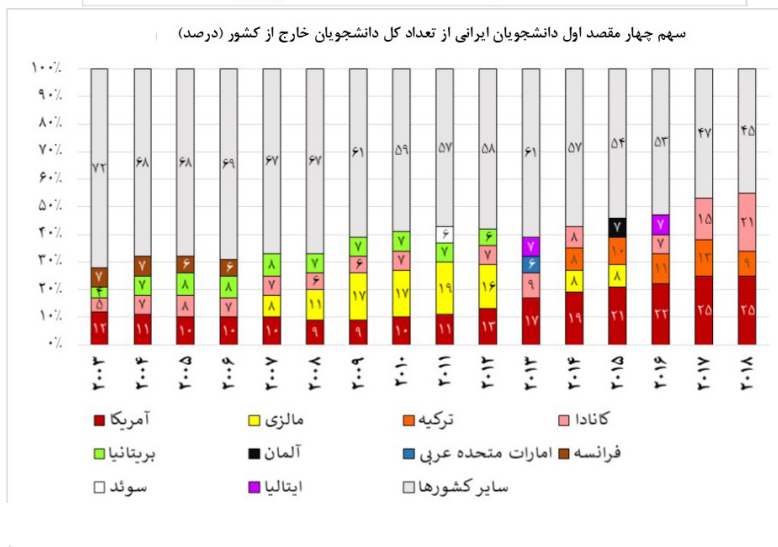
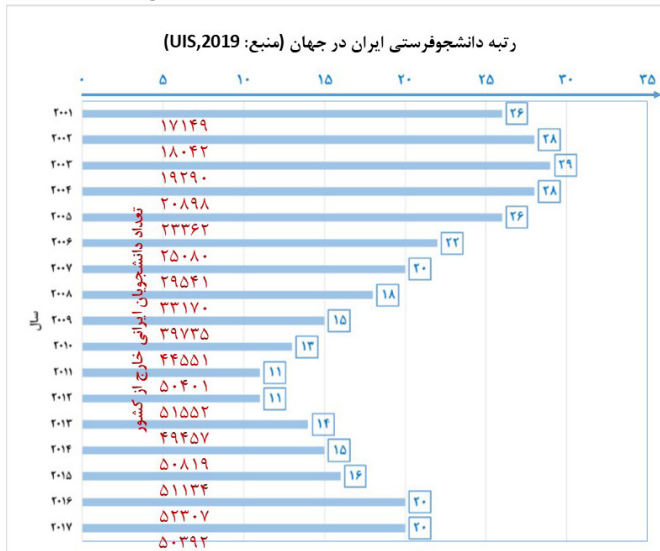
۱۸۹۶۸ دانشجو

منبع: UIS 2019

جایابی بین‌المللی دانشجویان

ایران

* داده‌های ناموجود: امارات متحده عربی از ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۰، آلمان ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۲ و ۲۰۱۶، مالزی ۲۰۱۳

* سهم‌های سال ۲۰۱۸ با فرض ثابت ماندن تعداد دانشجویان بین‌المللی ایرانی از ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۸ رسم شده است

* منابع (UIS, 2019) (Open Doors, 2019) (Republic of Turkey Ministry of Interior Directorate General Migration Management, 2019)

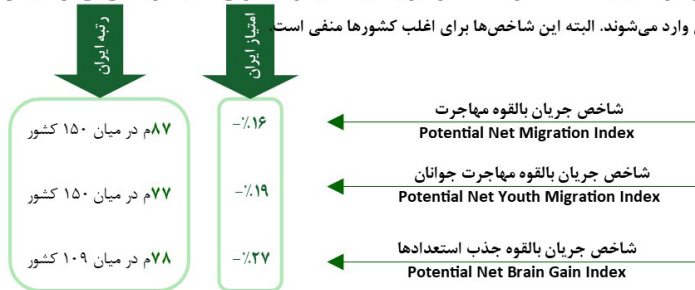
وضعیت ایران در برخی از شاخص‌های جهانی مهاجرت

Potential Net Migration Index (PNMI)

شاخص جریان بالقوه مهاجرت

موسسه گالوپ، شاخص جریان بالقوه مهاجرت را برای سنجش پتانسیل مهاجرت برای ۱۵۰ کشور اندازه‌گیری کرده است. این شاخص در تعریف دقیق‌تر، کاهش یا افزایش جمعیت هر کشور در صورت برداشته‌شدن موانع مهاجرت را نشان می‌دهد. برای سنجش میل به مهاجرت در دو گروه تحصیلکرده‌ها و جوانان هم، دو شاخص جریان بالقوه جذب استعدادها و جریان بالقوه مهاجرت جوانان تعریف شده است.

امتیاز هر کشور در شاخص جریان بالقوه مهاجرت نشان می‌دهد که اگر مهاجرت آزاد باشد، جمعیتی که تمایل به ورود به کشور مذکور را دارند منهای جمعیتی که میل به خروج از کشور را دارند، به نسبت جمعیت کل چقدر است. امتیاز ایران در هر سه شاخص موردنظر منفی است و این یعنی اگر محدودیت‌ها حذف شود، تعداد افراد بزرگسال، تحصیلکرده و جوانی که از کشور خارج می‌شوند بیش از تعدادی است که به آن وارد می‌شوند. البته این شاخص‌ها برای اغلب کشورها منفی است.

Global Talent Competitiveness Index (GTCI)

شاخص جهانی رقابت‌پذیری استعداد

• شاخص جهانی رقابت‌پذیری استعداد، شاخصی برای اندازه‌گیری توان کشورها در رقابت بر سر استعدادها است که از سال ۲۰۱۳ توسط موسسه اروپایی مدیریت کسب‌وکار سنجش و منتشر می‌شود.

• بر اساس این شاخص، در سال ۲۰۱۹، ایران رتبه ۹۷ را

بین ۱۲۵ کشور جهان کسب کرده است.

• مقایسه مقدار هر یک از زیرشاخص‌های شاخص جهانی رقابت‌پذیری استعداد برای ایران، نشان می‌دهد که زیرشاخص جذب کمترین امتیاز و زیرشاخص نگهداشت بیشترین امتیاز را دارا می‌باشند.

• قوت نسبی ایران در زیرشاخص نگهداشت را می‌توان ماحصل سیاست‌گذاری هدفمند در زمینه نگهداشت و برنامه‌های بنیاد ملی نخبگان برشمرد.

امتیاز و رتبه ایران در زیرشاخص‌های شاخص جهانی رقابت‌پذیری استعداد

A decorative graphic consisting of several concentric, overlapping circles of varying shades of blue, centered on the page. To the right of these circles, a series of smaller, solid blue circles of varying sizes are arranged in a diagonal line, extending from the center towards the top right corner of the page.

فصل پنجم:

جمع بندی

جمع بندی

در گزارش پرونده‌ی "مهاجرت گیت ایران" تلاش شد با استفاده از حقایق و واقعیت‌های آماری موجود، یکی از دروغ‌پردازانه‌ترین متون منتشر شده در حوزه مهاجرت‌های بین‌المللی ایران که به طور گسترده در بسترهای مختلف رسانه‌ای اعم از سایت‌های خبری، تحلیلی و شبکه‌های اجتماعی حتی در میان فرهیختگان بازنشر می‌شد، مورد راستی‌آزمایی و بررسی دقیق قرار گیرد. اگرچه، این گزارش در وهله اول یک جوابیه به ادعاها و ابهامات مطرح شده در یادداشت «وضعیت قرمزی که هیچ‌گاه اعلام نمی‌شود!» بود، اما در واقع هدف اصلی آن، تبیین رویکرد کارشناسی و روش منطقی بررسی آمارها و آثار مثبت و منفی پدیده مهاجرت‌های بین‌المللی در ایران است.

لذا باید توجه داشت که انتشار یادداشت‌ها و گزارشاتی از این دست تنها محدود به بیان برخی آمار نادرست و یا جهت‌دار در این حوزه نیست؛ بلکه نشان از رویه و تفکر غیرعلمی، هجمه‌ای و مغرضانه در جهت ایجاد نگرشی صرفاً منفی و غیرکارشناسی در نگاه مسئولان و عموم افراد جامعه نسبت به پدیده مهاجرت دارد. بر همین اساس، بدون انکار و یا نادیده گرفتن پیامدهای منفی مهاجرت بدون بازگشت سرمایه‌های انسانی ارزشمند کشور، نیاز به یک خانه‌تکانی اساسی در ذهنیت مسموم و جهت‌دار نسبت به موضوع مهاجرت در کشور احساس می‌شود. لذا می‌بایست نه تنها مسئولان، نخبگان و آحاد مردم را از نگاه یکسویه، برخورد غیرعلمی و غیرمنصفانه و قشری‌گرایانه به پدیده مهاجرت برحذر داشت، بلکه در کنار آن باید تلاش نمود تصویر کامل و واقع‌بینانه‌ای نسبت به این پدیده را در جامعه بسط و گسترش داد.

رصدخانه مهاجرت ایران برای بهبود و گسترش واقع‌گرایی رسانه‌ای و اجتماعی در حوزه مهاجرت‌های بین‌المللی در کشور، توجه به پیشنهادات زیر را ضروری می‌داند:

۱. در دستور کار قرار گرفتن جدی پدیده مهاجرت در میان نهادها و سازمان‌های مسئول سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی به جای دامن زدن به حاشیه‌های بی‌ثمر و بعضاً غیر واقعی و با تحلیل‌های غیرکارشناسی.
۲. توسعه گفت‌وگو صحیح و چارچوب فکری منسجم، جامع و متوازن در خصوص فواید، خسارت‌ها و سایر ابعاد پدیده مهاجرت در میان مسئولان و جامعه.
۳. توسعه زیرساخت‌ها و بسترهای لازم برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری، تحلیل‌گری و اطلاع‌رسانی در حوزه‌ی مهاجرت: ظرفیت‌سازی و توسعه سیستم‌های تخصصی پشتیبان اعم از نهاد‌های سیاست‌پژوه و سیاست‌گذار، مؤسسات آموزشی و پژوهشی، سازمان اجرایی تخصصی و پایگاه داده‌های مهاجرت و سیستم جامع اطلاعات.

۴. انتشار دوره‌ای و منظم آمار و اطلاعات رسمی حوزه مهاجرت و تولید داده‌های مورد نیاز در بخش‌هایی که داده تولید نمی‌شود.

۵. ایجاد حساسیت و مسئولیت اجتماعی در برابر انتشار اطلاعات و تحلیل‌های نادرست و بالا بردن هزینه اجتماعی نشر و گسترش آن‌ها.

در پایان رصدخانه مهاجرت ایران بنا بر وظیفه حرفه‌ای خود از هیچ تلاشی در جهت همکاری با مسئولان و ذی‌نفعان برای بهبود فضای حکمرانی مهاجرت، ارتقای سطح تحلیل‌ها و اطلاع‌رسانی در این حوزه فروگذار نخواهد کرد.

منابع:

- ۱۵۰ میلیارد دلار خسارت ایران به دلیل مهاجرت مغزها. (۱۳۹۲، دی ۱۷).
<https://www.irna.ir/news/80983578/150-%D9%85%DB%8C%D9%84%D-B%8C%D8%A7%D8%B1%D8%AF-%D8%AF%D9%84%D8%A7%D8%B1-%D8%AE%D8%B3%D8%A7%D8%B1%D8%AA-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%-86-%D8%A8%D9%87-%D8%AF%D9%84%DB%8C%D9%84-%D9%85%D9%87%D8%A7%D8%AC%D8%B1%D8%AA-%D9%85%D8%-BA>
- Arslan et al. (2014). A New Profile of Migrants in the Aftermath of the Recent Economic Crisis. *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*. 160 ,
- Australia's Offshore Humanitarian Program. (2017). www.homeaffairs.gov.au.
بازیابی از <https://www.homeaffairs.gov.au/research-and-stats/files/australia-off-shore-humanitarian-program-2017-18.pdf>
- Australian Bureau of Statistics. (11, 2016). www.aph.gov.au. بازیابی از Parliament of Australia: https://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/rp1819/Quick_Guides/PopulationStatistics
- Australian Bureau of Statistics. (11, 2019). stat.data.abs.gov.au. بازیابی از Australian Bureau of Statistics web site: http://stat.data.abs.gov.au/Index.aspx?DatasetCode=ERP_COB
- Carrington, W., Detragiache, E. (1998). *How big is the brain drain?* The World Bank.
- censusbureau. (148, 2019). factfinder.census.gov. بازیابی از <https://factfinder.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?src=bkmk>
- Haven, C. (2010, April 13). *Stanford's Abbas Milani: Democracy is solution to Iranian nuclear impasse*. Retrieved Aug 11, 2019, from Stanford News: <https://news.stanford.edu/news/2010/april/abbas-milani-qanda-041310.html>
- International Migration Outlook (2018). بازیابی از <http://dx.doi.org/10.1787/888933752201>
- Medicus Firm (2019). <https://stepfeed.com/over-15-000-u-s-doctors-are-from-banned-muslim-countries-9295>. بازیابی از

- Migali, S., & Scipioni, M. (2018). *A global analysis of intentions to migrate*. European Commission.
- MPI از بازیابی (2015). <https://www.vox.com/2017/2/1/14470746/trump-travel-ban-health-care-doctors>
- NSF (2018). *Science & Engineering Indicators* از بازیابی <https://www.nsf.gov/statistics/2018/nsb20181/>
- Parliament of Australia (2019). www.aph.gov.au.
- Parliament of Australia از بازیابی (2015). https://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/rp1617/Quick_Guides/Offshore.
- shirin Hakimzadeh, D. D. (2006). *Spotlight on the Iranian Foreign Born migration policy institute*.
- Stanford News (2010). *Stanford News* از بازیابی [Stanford News: https://news.stanford.edu/news/2010/april/abbas-milani-qanda-041310.html](https://news.stanford.edu/news/2010/april/abbas-milani-qanda-041310.html)
- The Guardian از بازیابی (2019). <https://www.theguardian.com/australia-news/2018/nov/18/us-believed-australia-would-take-more-refugees-in-exchange-for-nauru-and-manus-deal>
- TheWorldBank (2017). *Global Bilateral Migration* از بازیابی [The World Bank Website: https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=global-bilateral-migration#](https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=global-bilateral-migration#)
- TheWorldBank (2017). *Population, total* از بازیابی [The World Bank Website: https://data.worldbank.org/indicator/sp.pop.totl](https://data.worldbank.org/indicator/sp.pop.totl)
- UIS (2019). *Entrolment by level of education* از بازیابی <http://data.uis.unesco.org/#/>
- UN (2019, 8 10). *Net migration rate (per 1,000 population)*. Retrieved from UN Data: <http://data.un.org>
- UNHCR (2018). *popstats.unhcr.org* از بازیابی http://popstats.unhcr.org/en/persons_of_concern
- World bank (2019, 8 11). *Data Bank*. Retrieved from The World Bank: <https://datacatalog.worldbank.org/dataset/global-bilateral-migration-database>
- World Bank (2019). *Iran, Islamic Rep*. Retrieved from World Bank: <https://data.worldbank.org/country/iran-islamic-rep>

- احمدی، ف. خ. (۱۳۹۴، خرداد ۲۷). این قافله «علم» عجب می‌گذرد! بازیابی در Aug 11, 2019، از <https://www.magiran.com/article/3175741> روزنامه ایران.
- ایرنا. (۱۳۹۷، ۰۴/۰۹). ایرانیان در ۱۲۰ کشور جهان پراکنده هستند. بازیابی از <https://www.irna.ir/news/82957180/%D8%A7%D9%8A%D8%B1%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7%D9%86-%D8%AF%D8%B1-120-%D9%83%D8%B4%D9%88%D8%B1-%D8%AC%D9%87%D8%A7%D9%86-%D9%BE%D8%B1%D8-A7%D9%83%D9%86%D8%AF%D9%87-%D9%87%D8%B3%D8%AA%D9%86%D8%AF>
- بنیاد ملی نخبگان. (۲۰۱۹).
- پایگاه داده کشتگان مرزی استرالیا. (۲۰۱۹). *The Australian Border Deaths Database*. بازیابی از <https://arts.monash.edu/border-crossing-observatory/research-agenda/australian-border-deaths-database>
- تجارت فردا. (۲۰۱۶). بازیابی از (www.tejaratefarda.com) بخش-اقتصاد-اجتماعی-۱۹/۱۸۲۲۷- صورت-بندی-غیرعلمی-عرصه-علمی-کشور)
- خبرگزاری تسنیم. (۱۳۹۲، شهریور ۱۵). صادرات علم سلول درمانی ایران به دنیا/افزایش همکاری دانشمندان جهان با وجود تحریم‌ها. بازیابی در Aug 11 <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1392/06/15/133874/%D8%B5%D8%A7%D8%AF%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D8%B9%D9%84%D9%85-%D8%B3%D9%84%D9%88%D9%84-%D8%AF%D8%B1%D9%85%D8%A7%D9%86%DB%8C-%D8-A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86-%D8%A8%D9%87>، 2019، از خبرگزاری تسنیم: [tasnimnews.com/fa/news/1392/06/15/133874](https://www.tasnimnews.com/fa/news/1392/06/15/133874) /صادرات-علم-سلول-درمانی-ایران-به-دنیا-افزایش-همکاری-دانشمندان-جهان-با-وجود-تحریم-ها
- خسارت اقتصادی «فرار مغزها» به کشور. (۱۳۹۶، آذر ۲۵). بازیابی در Aug 11, 2019، از <https://www.tabnak.ir/fa/news/755556/%D8%AE%D8%B3%D8%A7%D8%B1%D8%AA-%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF%DB%8C-%D9%81%D8%B1%D8%A7%D8%B1-%D9%85%D8%BA%D8%B2%D9%87%D8%A7-%D8%A8%D9%87-%DA%A9%D8%B4%D9%88%D8%B1>
- روزنامه وطن امروز. (۱۳۹۷، ۰۶/۰۴). آمارهای غلط رئیس کمیسیون امنیت ملی درباره جمعیت ایرانیان خارج از کشور. بازیابی از روزنامه وطن امروز.

- سرشماری استرالیا. (۲۰۱۶). [www.news.com.au](https://www.news.com.au/finance/economy/australian-economy/where-australias-permanent-migrants-come-from/news-story/f5ec188ed1c276727566215bd0be4705). بازیابی از <https://www.news.com>.
- شورای پناهندگی استرالیا. (۲۰۱۹). بازیابی از <https://www.refugeecouncil.org.au/operation-sovereign-borders-offshore-detention-statistics/3>.
- صلیب سرخ استرالیا. (۲۰۱۹). [redcross.org.au](https://www.redcross.org.au/get-involved/take-action/help-refugees/facts). بازیابی از <https://www.redcross.org.au>.
- مهر، خ. (۱۳۹۲، مهر ۱۸). طلایی ترین المپیادهای ایران. بازیابی از خبرگزاری مهر: <http://www.mehrnews.com>.

مركز التميز في التعليم التقني
مركز التميز في التعليم التقني